

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**COLLATIO-||NVM SACRARVM|| LIBRI VIII.|| Tilmanni
Bredenbachij S. Th. D.||**

Bredenbach, Tilmann

Coloniae Agrippinae, 1592

VD16 B 7378

Liber septimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65002)

COLLATIONVM
SACRARVM LIBER
SEPTIMVS.

DE VETERIBVS ET
NEOTERICIS HAERETICIS.
& quæ circa illos miranda
contigerunt.

*Gregorius Episcopus Turonensis in historia Franco-
rum lib. 2. cap. 3. De Cirila Arianorum Episcopo,
qui agerrimè ferens Catholicos Episcopos virtuti-
bus & miraculis clare, ipse hominem quendam
preco induxit, ut cecitatem simularet, & tandem
ex composito innocata ope & religione Cirile vi-
sum reciperet, qui à Deo & oculorum dolore &
cecitate percussus est & tandem beneficio Catho-
licorum Episcoporum restitutus.*

CAP. PRIMVM.

Temporibus Arianorum sub
Honorico Christianorum Ca-
tholicorum persecutore, Ci-
rola quidam Arianorum E-
piscopus, hæreticorum tunc
maximus habebatur assertor.

Cumque ad persequendum Christianos rex
per diuersa transmitteret, sanctum Eugenium
Episcopum, virum inenarrabili sanctitate, qui

Gg 6 tunc

B. VI.
lia omnia
s regionem
ad eas que
orias, inue-
ertentatio-
Deo allocu-
liac nobis
ionibus, ne
eniunt, sed
entes qua
rouidem
omnia in
præfentem
& futu-
bis permi-
omina no-
re & sp-
ium,

COL

710 COLLATION. SACRAR.
tunc ferebatur magna prudentia esse, in sub-
urbano ciuitatis suae reperit persecutor. Du-
ctus itaque sanctus Eugenius ad regem cum
illo Arianorum episcopo pro fide Catholica
decertauit. Cumque eum de sanctae Trinitatis
mysterio potentissime deuicisset, & inoper-
multas per eum virtutes Christus ostendisset,
in maiorem insaniam idem Episcopus inu-
dia inflammante succeditur. Erant enim tunc
temporis cum sancto Eugenio viri prudentis-
simi atque sanctissimi, Vindemnalis, & Le-
ginus episcopi pares gradu, & virtute non im-
pares. Nam sanctus Vindemnalis eo tempore
ferebatur mortuum suscitasse. Longinus au-
tem multis infirmis salutem tribuit. Eugenius
quoque non solum visibilium oculorum ex-
citatem, sed etiam mentium depellebat. Quod
cernens ille nequam Arianorum Episcopus,
vocatam ad se quendam hominem, ab illo quo
ipse vivebat errore deceptum, ait: Non parum
quod hi Episcopi multa in populo signa de-
promunt, illosque cuncti me neglecto sequun-
tur. Acquiesce nunc his quae praecipio, & ac-
ceptis quinquaginta aureis, sede in platea per
quam nobis est transitus, & manum super cla-
uos oculos ponens, me praetereunte cum reli-
quis exclama in magna virtute, dicēs: Te be-
atissime Cirila, nostrae religionis antistes, de-
precor, vt respiciens manifeste gloriam ac vir-
tutem tuam, vt oculos meos aperiens, mereat
lucem

lucem videre, quam perdidit. Qui iussa com-
 piens, residensque in platea, transeunte hære-
 tico, cum sanctis Dei, iste qui Deum irridere
 cogitabat, exclamat in magna virtute dicens
 Audi me beatissime Cirola: audi me sancte
 sacerdos Dei, respice cœcitatē meam, expe-
 nar ego medicamenta, quæ sæpe cœci reliqui
 te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ
 ipsi etiam mortui perferunt. Adiuro te per
 ipsam virtutem quam habes, ut mihi deside-
 ratam restituas lucem, quia graui sum cœcita-
 te percussus. Veritatem enim nesciens, verum
 dicebat, quia cœcauerat eum cupiditas, & vir-
 tutem DEI omnipotentis irridere per pecu-
 niam aestimabat. Tunc hæreticorum Episco-
 pus paululū se diuertit, quasi in virtute trium-
 phaturus, elatus vanitate atque superbia, po-
 suit manum suam super oculos dicens: Se-
 cundum fidem nostram, qua rectè Deum cre-
 dimus, aperiantur oculi tui. Et mox ut hoc
 nefas erupit, risus mutatur in planctum, & do-
 lus episcopi est patefactus in publico. Nam
 tantus dolor oculos miseri illius inuasit, ut eos
 digitis vix comprimeret, ne creparent. Deni-
 que clamare cœpit miser, ac dicere: Væ mihi
 misero, quia seductus sum ab inimico legis
 diuine. Væ mihi, quia DEVM per pecu-
 niam irridere volui, & quinquaginta aureos
 accepi, ut hoc facinus perpetrarem. Ad episco-
 pam autem aiebat: Ecce aurum tuum, redde
 lucem

lumen meum, quod dolo tuo perdidisti. Vosque
 rogo gloriosissimi Christiani, ne despiciam
 miserum, sed velociter succurrite perenti. Ve-
 rē enim cognoui, quia Deus non iridetur.
 Tunc sancti Dei misericordia moti, si, inquit,
 credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille
 clamabat voce magna: Qui non credideris,
 Christum filium Dei & Spiritum sanctum æ-
 qualem habere substantiam atque deitatem
 cum Deo patre, hodie quæ ego perfero, pati-
 tur. Et adiecit, credo Deum patrem omni-
 potentem, credo filium Dei Christum æ-
 qualem patri, credo Spiritum sanctum patri
 & filio consubstantialem atque coæternum.
 Hæc illi audientes, & se inuicem honore mu-
 tuo præuenientes, oritur inter eos sancta con-
 tentio, quis oculis eius signum beatæ crucis
 imponeret. Vindemialis verò ac Longinus
 Eugenium, ille autem econtrà eos exorat, ut
 manus imponerent ei. Quod cum fecissent,
 & manus suas super caput eius tenerent, san-
 ctus Eugeniùs crucem super oculos cæci faci-
 ens, ait: In nomine patris & filij & Spiritus
 sancti veri Dei, quem trinum in vna æquali-
 tate atque omnipotentia confitemur, aperi-
 antur oculi tui. Et statim ablato dolore ad pri-
 stinam rediit sanitatem. Manifestissime au-
 tem patuit per huius cœcitatē, qualiter he-
 reticorum episcopus oculos cordium misero
 assertionis suæ vclabat amictu, ne veram ha-
 cca

rem illi liceret fidei oculis contemplari. O mi-
 serum, qui non ingressus per ianuam, id est
 per Christum, qui est ianua vera, lupus magis
 praequam custos effectus est, pacem fidei
 suam credentium cordibus debuerat accēde-
 re, prauidate cordis sui conabatur extinguere.
 sancti verò Dei alia signa in populis multa fe-
 cerunt, & erat vox vna populi dicentis, Verus
 Deus pater, verus filius, verus Deus spiritus
 sanctus, vna fide colendus, vno timore metuē-
 dus, eodemque honore venerandus. Nam quae
 Cirila adferit, falsa esse cunctis est manifestū.
 Videns autem Honoricus rex effectiones suas
 per sanctorum fidem gloriosam taliter denu-
 dāri, nec erigi sectam erroris, sed potius de-
 strui, fraudemque pontificis sui in hoc scelere
 fuisse detectam, sanctos Dei post multa tor-
 menta, post equuleos, post flammās, post vngu-
 las iussit interfici. Beatum autem Eugenium
 decollari iussit, sub ea specie, vt si in ea hora
 qua ensis super ceruicem eius incumbēbat, nō
 reuenteretur ad haeticorum sectam, occide-
 retur, ne cum pro martyre excolerent Chri-
 stiani, sed exilio damnaretur quod ita factum
 esse manifestum est. Nam cum imminente
 morte interrogatus fuisset, si mori pro fide
 Catholica destinaret, respondit; Hæc enim est
 sempiterna vita, pro iusticia mori. Tunc sus-
 pensus gladio, apud Albigensem Galliarum
 vrbem, exilio deputatus est, vbi & finem vitæ
 præ-

præsentis fecit. Ad cuius nunc sepulchrum
 multæ virtutes creberrimè ostenduntur. San-
 ctum verò Vindemialem gladio percussus præ-
 cepit, quod & impletum est in hoc certami-
 ne. Octavianus verò Archidiaconus, & multa
 millia virorum ac mulierum hanc fidem ad-
 ferentium interempta atque debilitata sunt.
 Sed præ amore gloria, nihil erant hæc supple-
 tia confessoribus sanctis, qui in paucis vixit,
 in multis bene se nouerant disponendas, iuxta
 illud Apostoli: Quia non sunt condigne pœ-
 siones huius temporis ad futurâ gloriam, quæ
 reuelatur in sanctis. Multi tunc errantes ad hoc
 accipientes diuitias, inferuerunt se doloribus
 multis. Infelix autem quidam Episcopus no-
 mine Reuocatus, eo tempore est reuocatus à
 fide Catholica. Tunc & Sol teter apparuit, ita
 vt vix ab eo pars vel tertia eluceret, credo natæ
 que pro tantis sceleribus & effusione sangui-
 nis innocētis. Honorius verò post tantum tes-
 cinus, arreptus à dæmone, qui diu de sanctorū
 sanguine pastus fuerat, propriis se moribus
 laniabat, in quo etiam cruciatus, vitam indi-
 gnâ iusta morte finiuit.

*Gregorius Turonensis libr. de gloria Confessorum cap.
 12. & 13. De quidam episcopo hæreticorum, qui ad-
 ornata fraude hominē illuminare volēs, excruciat.*

CAP. II.

CV M Leuildus Rex tanta miracula per-
 seruos Dei, qui nostræ religionis erant,
 fieri

cerneret, vocauit vnū episcoporum suo-
 rum, dixitque secretus ad eum: Quamobrem
 nos, vt isti qui se Christianos dicūt, non osten-
 dent signa in populos secundum fidem vestrā?
 Respondit ei Episcopus: Sæpius ego cæcis lumen
 restitui, & surdis auditum, nunc autem hæc
 vultum facere, quæ dicis. Et vocato ad se vno
 de hæreticis, clanculo ait ad eum, Accipe qua-
 draginta aureos, & clausis oculis reside in lo-
 co, vnde nobis est transitus, & prætereunte me-
 rum rege, exclama in virtute, vt perditum lu-
 men mea tibi credulitate restituiam. Cumque
 hæc accepta pecunia fecisset, quod fuerat im-
 peccatum, procedit nouus Cirola regis ad dex-
 terem, conspatus hæreticorum caterua, ex-
 clamat & iste cæcatus pecunia, vt fide episco-
 pi reciperet oculos suos. At iste cum non mi-
 nima arrogantia imponēs manus super ocu-
 los eius, ait. Secundum fidem meam fiat tibi.
 Hæc eo dicente, ita oblerati sunt oculi homi-
 nis cum dolore, vt non solum visum perderet,
 verum etiam dolum, quem auaritia impellen-
 te sinxerat, publicaret.

Et vita Ioannis Caluini cap. 13. per Hieronymum Bol-
 secum, medicum Lugdunensem conscripta. Quomo-
 do Ioannes Caluinus quædam in Bruleū Ostunensem
 promissis viæ subsidis induxerit, vt mortuū se si-
 mularet, qui tandē cum ex cōposito per Caluinū re-
 suscitatus esset, diuina vltione percussus, verè mor-
 tuus apparuit. Idē testatur Laur. Sur. in cōmentariis
 Chre-

*Chronica. Memini & ego me adolefcent, hinc de
re ad patrem meum Mattheum Bredembachium
litteras à viris grauisimè datas.*

CAP. III.

BRulleus Ostuno Geneuam vigentis illi
religionis studiosus demigrat, & cum in-
ops esset, atque pauper, vterque ipse & vxor,
Caluini gratiam aucupabantur, vt ei commen-
dati peculij pauperum, cuius ipse loculos ge-
stabat, elemosynarumque fierent participes.
Eis Caluinus vitæ subsidia benigne poscebat,
tur, aliisque in rebus se adiuturum promittit,
si ipsi contra, suam operam sibi non negent,
ad rem quãdam, quam per eos fieri vellet, sed
opus esse fide & magna taciturnitate. Vnde
sim autē illi ad hoc, quod iubere vellet, prom-
ptos se offerunt. Et quemadmodum à Calui-
no edoctus, instructusq; fuerat miser hic Brul-
leus, morbum simulat, & se in lectum abiecit.
Ministri pro concione populo commendant,
vt precibus iuuarent, elemosynis pauperum
succurrerent. Non diu post personam mortuum
induit, & quidem mortuum se simulat. Hinc
Caluinus clā admonitus, quasi tamē omnium
rerum igitarus, deambulatum prodit, sed com-
mitatus pro more suo magna caterua amico-
rum, qui ipsi singulariter cōiuncti, & summe
intimi essent, sine quibus vix pedum domo
efferebat. Postquam autem cō ventum esset,
vbi clamores & ciulatus vxoris, que miseram
& do

de solatam aliquam mulierem egregie ex-
 cebat, exaudiret, quidnam hoc esset scisci-
 domum ingreditur, ubi in genua ipse, &
 qua caterua prouoluitur, precibusque alta
 profusis, Deum obtestatur, potentiam
 ut declarare, & mortuo huic vitam re-
 mere, gloriamque suam sic vniuerso popu-
 declarare vellet, simulque manifestum fa-
 se, se Calvinum peculiarem sibi que gratum
 esse, & se ad Euangelij sui ministeriū,
 reformationem, singulariter & verē
 vocatum. Post quas preces ad mortuū appro-
 pinquat, & miseri hominis manu apprehensa,
 Dei & filij eius Domini nostri Iesu Christi
 nomine imperat, ut se erigeret. Deique sic gra-
 tiam manifestam faceret. Repetit iterum sa-
 que eosdem sermones voce etiam altius
 etuata. Quid sit? neque audit, neque loquitur,
 neque se commouet mortuus: iusto enim iu-
 dicio, qui fucos mendaciaque detestatur, is,
 qui se mortuum simulabat, verē esse mortuus
 pertus est: & vxor, quicquid eum agitare,
 quomodocunque eum impelleret, neque vo-
 cem extorquere, neque ut se commoueret, ef-
 ficere potuit, sed totus frigebar, rigebar totus.
 Quo animaduerso plorare, vlulatus serio ede-
 re, & ex animo cepit vxor, & in Calvinum
 inuicta, impostorem eum, sicarium, latronē,
 qui matrum interemisset, appellans, ex ordi-
 nem, quomodo erat gesta, elata, atq; voce
 expo-

718 COLLATION. SACRAR,
exposuit. Quæ cum neque admonitionibus
yllis permoueri, neque minis satis terretur pol-
set, vt taceret, Calvinus apud maritum mor-
tuum ea relicta, illinc se subduxit, in vulgus
spargens mœrore mariti obitu delirantem, adeo-
que excusandam, & hoc illi indulgendum esse.
Certum hoc est conuentum cum ea deinde,
vrbe vt excederet, & est ipsa Ostunum reuer-
sa, nupsitque postea ministro, quem Couillardus
vocabant.

D. *Wilhelmus Lindanus Dialogo 3 sui Dablanij*
ca. 1. & Alanus Copus Dialogo 6 cap. 29. De qu-
dam concionatore Euangelico in Polonia, qui
stipendio quendam Mattheum nomine inclamantem, vt
mortuum simularet, quem concionator volens per-
fictum miraculum excitare, mortuum iuuenit.

CAP. 17.

VERUM vt vt sese habeat illud celebratum
toto orbe Caluini miraculum, hoc tibi
pro vero affirmo, haud ita pridem in Polonia
non longè à Cracouia pago Bietlizaec, anno
Domini 1558. vt habet *Alanus Copus* quidam
fuisse tentatum simile, vti doctissimus vir
Franciscus Turrianus lib. 1. dogmat. Chastit.
verbi Dei recenset.

Concionator enim sui Euāgelij gratia con-
firmandi quendam Mattheum certo conda-
xit stipendio, qui sese mortuum simularet, at-
que ad clamantis vocem ceu mortuus reclu-
geret. Illum secreto inclusum ad templum de-
ducit

uxor, artificij nefarij conscia, funus fle-
 uculu eiulatu prosequitur. Ille ubi satis de suo
 nouo Euangelio tonasset, Surge (inquit) Mat-
 thee in nomine Christi, cuius Euangeliū præ-
 dico. Cum Matthæus non surgeret, ille incla-
 mavit altius, ut somnium fortè excuteret. Vbi
 illa exurgeret Matthæus, itur ad feretrum,
 apergitur velata facies, & reuera deprehendi-
 mus mortuum, qui sese tanto aliorum periculo
 mortuum, atque à mortuis in vitam reuoca-
 tum simulare voluerat. Mox vxor, quæ lamen-
 tes & lachrymas nuper finxerat, nunc verè la-
 crymans, vocibus, ac tantum non pugnis in
 conuincitorem illum, non pastorem, sed im-
 piosum inuectâ, suo malo isti nouo fidem
 induxit Euangelio.

Sic per Hollandiam Anabaptistarum quen-
 dam simulasse mutarè in vinum aquæ, capto-
 rum item piscium, quos paulò ante in puteum
 miserat, miraculum notius est, imò ut qui-
 dam aiunt exactis publicis demonstrari posse,
 quàm ut sit verbosius referendum. Plurima
 quoque de Georgio Dauidis audiui ab ocula-
 ribus testibus, quæ conceptam passim de eo ma-
 gis opinionem mirificè confirmant. Hacten-
 us Lindanus.

Vide obsecro Christiane lector, quàm verè
 iam olim dixerit Tertullianus (*in lib. de præ-
 script. hereticorum*): Agnosco, inquit, maximam
 perniciem hæreticorum, qua Apostolos in per-
 uersum

uersum amulantur. Illi enim de mortuis
uos suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.

Lauren. Surius in comment. Chronic. & VVilhelmus

Lindanus Dialog. 3. cap. 1. Dubitantij. Lutherus

mortuum excitare conatur, sed frustra. Idem Pe-

chronius Monothetica in Synodo sexta tenenti, sed

frustra.

CAP. V.

QVonam miraculo Lutherus sese suis aut
Prophetam aut Eliã probauerit, nõdum
liquet, nisi quod VVilhelmũ Nefenum in Ab-
bi submersum vanis immurmurationibus
miraculi in vitam reuocare frustra tentauit.

De Polychronio, hæretico Monothetico, si-
militate quiddam refert Alanus Copus, (Dialo-
g. 6. cap. 29.) ex act. 15. sexti Concilij Oecumē-
nici. Veterator, inquit, suo respondens nomi-
ni Polychronius, ausus est ad confirmacionem
sectæ suæ, vltro apud sextam Oecumēnicam
Synodum in Trullo polliceri, se mortuum vi-
tæ redditurum. Non ita multo post allato ca-
dauere virtutis suæ specimen editurus. Cum
diu frustra mortuum ad vitam reuocare con-
tasset, ab omni concione vt vanissimus nubilo
explosus est, nec tamen errorem deponere
voluit. Refert & Paulus diaconus (Lib. Miraculorum. Rom.) mirabiles Iconomachorum fra-
des, quibus illi hæresin suam & impietatem
Constantini Copronymi stabilire conati sunt.
Ait enim, quosdam ex illis clam in imperatoris
sepul-

bulchrum se proripuisse, & (quasi à mortuo
vox prolata fuisset) magnis laudibus Con-
stantinum Copronymum extulisse, ut eo cō-
terro hæresin illam, quæ in imagines grassa-
tur, populo plausibilem redderet.

Ab hæreticis igitur nulla vera miracula
er expectanda, sed à solis Catholicis. Enim-
vero quod pro confirmatione sui erroris præ-
tere non potuerunt Polychronius & alij hæ-
retici, hoc pro Catholica fide confirmanda se-
pius praestiterunt in mortuis ad vitam reuo-
candis beati Confessores & Martyres. Inter
quos Macarius in Aegypto ad hæresin Euno-
mij refutandam, defunctum à morte excita-
vit, clandestinam fugam meditante hæretico,
cum id se quoque facturum iactauerat, ut infra
referemus. (*Cassia. collat. 15. ca. 3. & Niceph. lib. 9.
cap. 14.*)

D. *Wilhelmus Lindanus Dialogo. 3. cap. 1. Dubitan-
tij. De miraculis Danidis Georgij & Anabap-
tistarum Monasteriensium, quodque homines idio-
tae apud Anabaptistas literas calleant, respiscen-
tes, denud ut antea, sint idiotæ, & literarum i-
gnari.*

CAP. VI.

DAudem Georgium ob artes magicas
malè passim audire notissimum est. No-
uimus enim, qui ubi impiam eius doctrinam abo-
minati ad Catholicam redirent Ecclesiam, se-
se sibi persuasissimum habere dicerent, fuisse
præ

præstigijs delusos: vti nobis cum lachrymis
 minime simulatis deplorabant. Cæterum de
 Monasteriensibus illis Anabaptistis certo ce-
 tius est, conatos fuisse simulata sanguinis plu-
 uia alijsq; imposturis suum confirmare pseu-
 docuangelium. Eo autem insania quoddam
 Tiguri fuisse redactos testatur Bullinger, vt
 sibi dona linguarum polliceri à patre caelesti
 non dubitarent, sed eos vanissima illustripes,
 sicuti & per Hollandiam nouum manna de
 cælo expectantes Adamitas. Illud tam eni-
 tactum præterire non possum, ex fide digna
 me audisse tam efficacem fuisse Sathanz in
 Anabaptistas imposturam, vt simulato quodam
 miraculo, dum sese illi fanaticæ factioni de-
 uouerent, sacra possent legere, quod ante nego-
 norant, neque didicerant. Sed si ab illis re-
 piscant etiã reuulsi, præstigijs, vnâ cum anima
 pœnitentia perit & legendi scientia. Equidem
 istud diu pro fabuloso habui, donec apud Hae-
 lemen. vir Catholicus N. minime ignotus nate-
 rabatur suam vxorem, vbi vi ad cubiculum
 perrupisset (in quo expanso capillino inter
 fratres sedebat Anabaptismum susceptura) vi
 extraxisse legentem nescio quæ ipsorum mys-
 teria: quam domi cum moneret, vt aliquid
 legeret, illa sese ne literas quidem amplius no-
 uisse respondit. Simile & Louanij de iuuentu-
 la quadam ab Anabaptismo resipiscente iam
 pridem me frequenter audiisse recolo.

Collation. 15. cap. 3. & Niceph. Callist. lib. 2. cap. 14. histor. Ecclesiast. Macarius in Aegypto ad heresim Eunomij resurandam, desunctum à morte excitat, Eunomiano quodam heretico, qui idem iacturum iactauerat. fugam arripiente.

CAP. VII.

Um hereticus quidam, qui Eunomij perfidiam sectabatur, sinceritatem Catholicæ fidei arte dialectica subvertere conaretur, magnamque iam hominum multitudinē deperisset, rogatus à Catholicis viris, qui ruinae subuersionis grauissimè mouebantur, B. Macarius, ut simplicitatem totius Aegypti ad infidelitatis naufragio liberaret, aduenit. Quem cum hæreticus, arte dialectica fuisset aggressus, & Aristotelicis ignorantem spiritum vellet abducere, B. Macarius Apostolicae similitudinem eius breuitate concludens, non est, inquit, in verbo regnum Dei, sed in opere. Eamus igitur ad sepulchra, & nomen Domini super mortuum, qui primus inuentus fuerit inuocemus, ac sicut scriptum est, ostendamus ex operibus fidem nostram, ut manifestissimè rectæ fidei documenta eius testimonio declarentur, & perspicuam veritatem non inani disputatione verborum, sed firmitate signorum, & illo quod nō potest falli iudicio comprobemus. Quo audito, hæreticus coram circumstanti plebe pudore constri-

H h

Aus

724 COLLATION. SACRAR.
ctus, cum ad præsens præbere se conditionem
propositæ simulasset assensum, sequæ affur-
rum in crastinum promississet, postero die ex-
spectantibus vniuersis, qui studiosus ad con-
dictum locum, spectaculi huius cupiditate,
confluxerant, exterritus de conscientia laze in fi-
delitatis aufugit, ac protinus ab vniuersa A.E.
gypto transmigravit. Quem cum B. Macarius
vsque ad horam nonam cum populis præ-
stolatus pro sua conscientia declinasse iudica-
set, assumes plebem, quæ ab illo fuerat depen-
uata, ad condita sepulchra pertexit. Hinc
autem Aegyptijs morem Nili fluminis inue-
xit alueus, vt quoniam vniuersa illius lan-
do terræ instar immensi pelagi, non paruo an-
ni tempore solita aquarum eruptione conte-
gitur, ita vt nulla tunc cuiquam humani
copia humani corporis tribuatur: nisi post
transuersionem decursam corpora motuo-
rum pigmentis condita redolentibus in edi-
toribus cellis recondantur. Nam madens e-
brietate contigua terra illius solum, humani
arceat officium. Si quæ enim cadauera defossa
susceperit euomere, ad superficiem suam in-
undationum nimietate compellitur. Cum in-
gitur antiquissimo cuidam caduere B. Macarius
adstitisse, ait: O homo, si venisset huc mecum
hæreticus ille, filius perditionis, & adstante
ipso nomen Christi Dei mei inuocans excela-
massem, vtrum ne coram his, qui penè eius
suerant

RAR.
 conditioni
 que affuru-
 ero die ex-
 fus ad con-
 cupiditate,
 Etia suz inf-
 niuerla AE-
 B. Macarius
 opulis gra-
 inalle ridi-
 uerat dem-
 rexit. Hanc
 minis inue-
 illius luma-
 non paruan-
 tione conce-
 m mandi
 r: nisi post
 ra motuo-
 ribus in edi-
 madens e-
 m, humani-
 uera defolla-
 em suam in-
 teur. Cum i-
 B. Macarius
 huc mecum
 & adstante
 tans excla-
 ni pend eius
 fuerat

fuerant fraude subuersi, surrecturus fuisses, e-
 bito. Tum ille confurgens annuentis voce
 respondit. Quem interrogans Abbas Macari-
 quidnam fuisset aliquando cum frueretur
 ue vita, vel qua hominum fuisset etate, aut
 nomen Christi tunc temporis cognouisset?
 se sub antiquissimis regibus vixisse respon-
 dente, Christique nomen asseruit illis se nec au-
 lisse temporibus. Cui rursus Abbas Macari-
 u. Dormi, inquit, in pace cum cæteris in tuo
 ndine, à Christo in fine temporum suscitandus.
 Hæc igitur eius virtus & gratia quantum
 in ipso fuit, semper fortasse latuisset, nisi eum
 necessitas totius prouincie periclitantis, & er-
 CHRISTVM; plena deuotio amorque
 uerius, istud exercere miraculum compulsi-
 tu. Quod utique ut ab eo fieret, non ostenta-
 gloria, sed charitas Christi, & totius plebis
 erroris utilitas, ut beatum quoque Heliam
 fuisse Regum lectio manifestat, qui ignem
 de caelo super hostias impositas, purè idcirco
 descendere postulauit, ut periclitantem Pseu-
 prophetarum præstigijs fidem totius po-
 puli liberaret.

*Amphilochius in vita D. Basilij Magni. (De hoc Am-
 philochio vide Niceph. Callist. lib. II. cap. 20.) que
 habetur in Laurent. Surio Calend. Ianuarij. Quo-
 modo Valentis Imper. Ariani filium infirmum Ba-
 silij curauerit, Ariani verò postea eundem curare
 ualentibus, idem mortuus sit.*

Valens Imperator Arianis consentiens, & Basilium Magnum à Catholica religione in suam sententiam pertrahere non valens, Basilium in exiliū relegare statuit, quod decretum literis mandare volens, tres calamos frustra collisit, nolentes eius iussioni inservire. Tandem cum multis modis fidem Basilij sollicitaret Imperator, nec quicquam proficeret, furore ardens, cogitabat quā illum morte afficeret. Et ecce filius eius Gallus morbo corripitur, & à medicis vita eius desperatur. Mater autem Imperatori resistens, dixit: Malè disposuisti ea quæ à Deo sunt, & ecce puer moritur propter illatam sacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Basilium, eiq; dicit: Si verà sunt, Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei agnitionem depelle. Cui Basilus, Si amplexatus fuisset, Imperator orthodoxam fidem, & Ecclesiæ restituitur vnitas & concordia, filius enim viuere. Imperatore id promittente, Basilus sine mora pueri morbum releuauit. At prauæ sententiæ episcopi suam non ferentes ignominiam, si non victoria potirentur, persuaferunt Imperatori, ne de sua opinione decederet, sed ipsorum religioni subscriberet, atq; ita per ipsos puerum sanatum iri. Sed continuo in illorū manibus puer spiritum reddidit. Vidit hæc Defensor, & postea ad Valentinianum Imperatorem

orem retulit de Basilij virtutibus : quas ille admirans glorificabat Deum, per ipsum De- fensorem multam illi largiens pecuniam in usus egenorum . Basilius autem Imperatoris magna dona recipiens, exstruxit domos ho- spitales languentium, siue nosocomia, tum in urbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum : in iisque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum mul- tudinem, curam illorum gerens, & tribuēs, quæ ad illos reficiendos pertinerent. His verò cognitis, Imperator multa cōtulit ad illorum sustentationem, Christi sacerdotem haud se- cus atque parentem colens.

D. Gregorius Magnus libr. 3. Dialogor. cap. 29 De Episcopo quodam Ariano, qui cum Ecclesiam pe- teret quam suo errori dedicaret, negatamque illam sibi irrumperet vellet, cæcitate percussus est.

CAP. IX.

Cum ad Spoletanam urbem Longobar- dorum Episcopus, scilicet Arianus ve- nisset, & locum illic ubi solennia sua ageret non haberet, cœpit ab eius ciuitatis episcopo Ecclesiam petere, quam suo errori dedicaret. Quod cum valde Episcopus negaret, idē qui venerat Arianus B. Pauli Apostoli Ecclesiam illic cominus sitam se die altero violenter in- taturum esse professus est . Quod eiusdem Ecclesiæ custos audiens festinus, cucurrit.

G g 5 Eccle-

Ecclesiam clausit, seris muniuit. Facto autem vespere, lampades omnes exstinxit, sequē in interioribus abscondit. In ipso autem subsequētis lucis crepusculo Arianus Episcopus collecta multitudine aduenit, clausas Ecclesie ianuas effringere paratus. Sed repente cunctae simul portae diuinitus concussae abiectis longius seris apertae sunt, atque cum magno sonitu omnia Ecclesiae claustra patuerunt. Effuso desuper lumine omnes, quae exstinctae fuerant lampades accensae sunt. Arianus vero Episcopus, qui vim facturus aduenerat, subita cecitate percussus est atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus. Quod dum Longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent, nequaquam ulterius praesumpserunt Catholica loca temerare. Mirum enim modo res gesta est, ut quia eiusdem Arianus causa lampades in Ecclesia B. Pauli fuerant exstinctae, vno eodemque tempore & ipse lumen perderet, & in Ecclesiam lumen rediret.

Nicephorus Callistus lib. 15. cap. 4. & 5. Eccles. historis. De iudicio fidei Christianae à Catholicis simul & hereticis, ad arbitrium martyris Esphemiae defunctae relato, quae per illustre miraculum heretica prauitate reiecta, orthodoxorum sententiam approbat.

IN sacro S. martyris Euphemie delubro,
 cum Synodus apud Chalcedonem contra
 Dioscorum & Eutycheten congregata esset,
 magnaq; de duabus in Christo naturis dispu-
 tatio excitata esset, (inexpugnabilis namq; &
 contentiois maxime studiosa improbitas est)
 spiritui sancto, & egregijs illis, qui conven-
 erant viris placuit, vt decretum fidei in libello
 describeretur, & controuersie iudicium atq;
 decisio laudatissimæ martyri & virgini Eu-
 phemie committeretur. A maioribus illa fu-
 it, cuius & alumna urbis Chalcedonensis fuit:
 Sub impio autem Diocletiano, pro detestata
 di cuiusdā præsidis tribunali consistens, Chri-
 stum Deum esse, & Dei filium clara voce de-
 precavit. Quapropter plurimis primum cru-
 ciatibus excarnificata, & bestijs tandem obie-
 ta, certamine pro Christo peracto, coronam
 recepit, & diuinum corpus eius integrum &
 incorruptum asseruatū apud Ecclesiam Chal-
 cedonensem marmoreo tumulo repositum
 est, talia edens prodigia, qualia paulò ante cō-
 memorauimus. Itaque immaculato, & sacro
 corpori eius veluti sincero iudici, orthodoxi
 & rectam sententiam obtinentes, simul & qui
 aliter opinarentur, fidei suæ arbitrium com-
 mittentes, vtrique seorsum fidei formulam
 in libellum suum relatum, & chartam vtram-
 que clausulis ac sigillis obfirmatam, ad mar-

tyris pedes deposuere. Et nocte proxima pro-
 cationibus consumpta, postridie venerunt, &
 monumenti operculo remoto spectaculi no-
 uum rectoque iudicio dignum conspexerunt.
 Nam orthodoxorum recteque sententiam il-
 bellus perquam tenaciter victricis illius mar-
 tyris manibus continebatur: alter autem tan-
 quam res vana & nullius precij, temere ad pe-
 des illius proiectus iacebat. Postquam vero
 post caelestem hunc calculum adhuc impu-
 dentia contra veriore fidem pugnavit, con-
 demnatio amplius etiam ut valde legitima con-
 firmata est: & qui decretis Synodi consecrate
 noluerunt, in ignominiam & probrum a Deo
 & hominibus sunt consecuti. Harethius ipse
 dux Gangram exsul abductus est. Qui auctorem
 Dioscoro condemnati, proscriptique fuerant
 de Synodi sententia, & Imperatoris consensu
 reuocati sunt.

*Christianus Massam lib. 20. Chronicorum. De qua-
 dam Henrico Lutherano Tornaci combusto, qui
 sequenti nocte sociis in carcere totus ardens ap-
 paruit.*

CAP. XI.

ANno Domini 1528. 20 Iulij, Henricus qui-
 dam Lutheranus Tornaci combustus est.
 Sequenti nocte sociis in carcere totus ardens
 apparuit. Illis præ timore clamantibus, ait: nihil
 ab errore cessetis, mecum peribitis in æternum.
 Excitatus clamore carcerarius, consules verbis
 aduo-

aduocauit. Dicunt illis vincti: Facite de nobis quod volueritis, modo prius confiteamur, nec cum Henrico pereamus.

Ex historia Belli Liouonici, De horrendo obitu cuiusdam Hermanni Lutherani, monachi apostatae.

CAP. XII.

Rat Torpati circa annum Domini 1554. quidam Lutheranae doctrinae praeco, Hermannus, mirè versutus & facundus in abducendis hominibus à Catholicismo ad Lutheranismum, annisque triginta summum egerat illius doctrinae praecone. Hic pellione Wittembergensi Lutherana dogmata primū docente, monachus erat Minorita, iuuenis, at pro ztate in concionibus non inexercitatus, accedit pellionē, offert illi suam in propagandis Lutheranis dogmatibus opem, monasticum cucullum in publica concione abiectum. Pellio eum in cooperarium suscipit, negotiatores nouo habitu cum donant, virginem monasticam in vxorem adiungunt, praeficitur vasis argenteis Ecclesiae in vsum pauperum custodiēdis. Pellione ex vrbe secedente, paulatim magnam auctoritatem apud omnes sibi cōciliat, vt solus nobilium infantes baptizaret. Magnam opum diuitiarūque vim cogerit, mercatur praedia, domos, agros, in liberorum subsidium: primaque atque itidem secunda vxore demortua, tertiā ducit. Verum anno 1554. graui morbo corripitur, & sex die-

H h 5 bus

732 COLLATION. SACRAM.
bus elapsis horrenda voce exclamat, se damna-
tum, nullam salutis consequenda spem reli-
quam, & quotquot isti voluptariae Lutheri-
norum. sectae sese dederant, damnationi ob-
noxios, atque ita toruo adpectu, & oculis
horribiliter flammaram in modum lucenti-
bus, desperabundus extremum spiritum ex-
halat, omnibus Christianis exemplum ac
documentum relinquens, quam periculo-
sum sit ab Ecclesiae unitate ad novas doctri-
nas deficere.

*Laurentius Surin in Chronicis Anno 1544. Petrus
Brulius concionator Sacramentarium Tornaci per
murmur fure dimissus, inopinatum Dei periculum
ultionem.*

CAP. XIII.

GAllus quidam concionatur factioe Sa-
cramentarius, nomine Petrus Brulius,
Argentorato proficiscitur Tornacum, Ner-
uiorum insigne oppidum: & primum apud
Tornacenses, inde apud Insulanos Flandriae
urbem priuatim spargit virus Sacramentari-
um. Vbi Tornacum redijt, ab amicis per mu-
rum fure dimittitur, sed caelesti cum visione
persequente, dum humi sedet, quidam sub-
missa voce ex muro ei salutem precatur, ar-
mul saxo è muro resoluta sedentis crux per-
fringit. Tum miser ille dolorem crucis & fri-
gus hyemis (erat enim Nouemb. secunda di-
es) non ferens, voces dat lamentabiles: seque
seipsum

seipsum prodit vigilibus, qui mox accurrunt, & hominem in carcerem includunt. Non diu post flammis exurit. Felicius è muro Paulus Apostolus olim clapsus, totum mundum Christi Euangelio compleuit: Idem conatus non defuit Brulio, sed longè dispar causa non eisdem habuit succensus. Hanc historiam meminisse me audiuisse Louanij ex doctissimo viro M. Leoaë Tornacensi, Theologo, anno 1664. antequàm Laurent. Surius sua Chronica euulgasset.

Hieronymus Bolsacus Medicus Lugdunensis in vita Ioannis Caluini cap. 22. De varijs morborum generibus, & horrenda morte Ioannis Caluini, hæresiaracha.

CAP. XIV.

AD extremos, inquit, Caluini annos venimus, quàm varijs ante obitum morbis afflictus consumptusque fuerit. Scribit Beza pyli, colica, asthma seu respirande difficultate, calculo, podagra, hæmorrhoidibus vexatum fuisse, præter sibi familiarem hemicraniam & acres capitis dolores, quibus plerumque torquebatur. En tibi varia & diuersa, quæ simul in ipsum ingruerunt morborum genera, & cum quibus valdè miserè per multos annos, imò verò vsque dum spiritum exhalaret, conflictatus fuit, certum & expressum diuine aduersus eum iræ iudicium ac testimonium. Quod si quis multos etiam sanctos ho-

H h 6 minet

734 COLLATION. SACRAR.
mines, dum in hac vita essent, dira multa, &
in corpore, & in bonis perpeffos, alleget, & de
Iob satis cognitum omnibus exemplum pro-
ferat: Respondebo, sic Deo visum fuisse, veram-
quam illustre patientiæ exemplum futurus,
in bonis hic atque in corpore affigeretur,
sed ad fiduciam in nobis stabiliendam confi-
mandamque, nunquam se iustum, sibi ex ani-
mo ac verè fidentem, deserturum, omnibus
eundem Iob calamitatibus liberatum, omni
felicitate, & multis rursus magnisque mune-
ribus cumulasse. Quod S. Iacobus. cap. 5. episto-
lae suæ canonice pulchrè in hæc verba expo-
cauit. Sufferentiam, inquit, Iob audistis, &
finem Domini vidistis, hoc est, exitum æque
finem, quem eius afflictioni Dominus impo-
suit: Et vidistis, inquit, quoniam misericors
est Dominus & miserator. Quibus verbis sca-
tentias nobis Davidis proponere, & in me-
moriâ reuocare Apostolus voluisse videtur,
quæ sunt 33 Psalmo, quibus suo exemplo ad
Deum laudandum, timendum, ei; fideum,
eius gratia & benignitate erga bonos, seuerita-
te erga malos proposita, inuitat: Oculi Domi-
ni, inquit, super iustos, & aures eius in pre-
ces eorum. Vultus autè Domini super facien-
tes mala, vt perdat de terra memoriâ eorum.
Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos,
& ex omnibus tribulationibus liberauit eos.
Iuxta est, Dominus his, qui tribulati sunt cor-
de,

& humiles spiritu saluabit: Multæ tribula-
 tiones iustorum, & de his omnibus liberabit
 Dominus. Et sequitur: Mors peccatorum
 pessima, & qui oderunt iustum, delinquent.
 Prioris ad Corinthios epistolæ cap. 10. D.
 Paulus Dei filiis & electis, si in hoc mundo in-
 calamitates & miseras incidere ipsos contin-
 git, certam liberationem felicemque exitum
 promittit: Fidelis, inquit, Deus est, qui non
 patietur vos tentari supra id, quod potestis,
 sed faciet cum tentatione prouentum, ut pos-
 sit sustinere. Sed ad Calvinum nostrum, &
 ad grauissimos eius, variosque morbos, qui-
 bus miserè ad extrema usque spiritum ex-
 ueratus fuit, reuertamur: quem præter eos,
 quos Beza referente, commemorauimus, eo-
 rumque morbi genere afflictum constat, quo
 iudicio Dei quosdã manifestos & aper-
 tos Dei hostes, qui diuinum honorem atque
 gloriam inuaserant, sibi que usurparant, vexa-
 tos punitosq; legimus is est pedicularis, nam
 hi vermes totum eius corpus peruaserunt,
 & fetidissimo, ac virulentissimo vlcere circa
 terrenda, vermibus has sic fœdè ulceratas par-
 tes miserrimè corrodentibus, percussus est.
 Sic quondam Honorius secundus: VVanda-
 rorum rex, postquam Ecclesiam orthodoxam
 annos octo persecutus fuerat, pediculari tan-
 dem morbo consumptus est: Sic Arnulphus
 Imperator, Caroli Crassi successor, magnus

templorum violator vastatorq; sic Maximianus immanissimus Christianorum hostis. Sic Antiochus Epiphanes homo summè nefarius, impius & magnus veterator, qui templo Hierosolymitano nefariè expilato ad veri Dei contemptum, louis in illo simulacrum statuit, & erexit: sic crudelis Herodes, qui Innocentes pueros sustulit, sibiq; Dei honorem & titulum vsurpauit: sic inquam homines nefarii & scelerati à vermibus corrosi, exstincti sunt. Sic demum alij plures hypocritæ Deique hostes, qui prætextu & colore sanctimonie atque zeli assumpto, veritatem oppugnant, iusto Dei iudicio & vindicta in hac vita à pediculis grauissimè vexati, & à vermibus miserè corrosi, post longum & durum cruciatum exterminati sunt, morteque exstincti, & post hanc in alteram illam longe miseram mortem ad æternas illas infernales pœnas in perpetuum cruciandi, sunt præcipitati. In quos illud Psalmistæ verissimè quædrat: Duplici contritione affixit illum. Quomodo sanè duplici consummatione Calvini dici potest consumptus. Nam quicquid scribit Beza, quantumuis se illis, qui mortem eius impiè traductæ vitæ amplum satis testimonium tulisse censent, opponat, & Calvinii filiorum Dei morte ex hac vita excessisse, contendat, verissimum tamen est, quod grauissimos dolores, & asperissimos cruciatus, quibus

Dei in illum seuera grauissimaque manu in-
 guente excrucabatur, non ferens, dæmoni-
 bus inuocatis, iurans, execrans & blasphemans,
 miser exspirauerit. Idcirco neget, quantum
 uolet Beza, negentque alij, satis sic se rem
 habere exploratum est: imò hoc etiam, quod
 sem atque horam detestatus sit & execrârit,
 quam vnquam studijs vel scriptionibus im-
 pendisset, cum ex vlceribus totoque corpore
 grauissimi foetores emanarunt, ob quorum
 graueolentiam & sibi ipsi grauis, & quæ cum
 circumstabat, familiæ erat. Quam causam
 fuisse etiam hi eius domestici narrarunt, quod
 uisitari se nollet.

Hieronymus Bolsecus, eadem libr. & cap. De incon-
stantia Caluini in sua doctrina, miris q; in ea variis
da dolis ac rebus.

CAP. XV.

CAETERUM Theodorus Beza aliud quid
 recitat, quod ad magnum etiam magi-
 stri sui, amici atque parentis, Caluini Enco-
 mium & honorem pertinuisse censet, id silen-
 tio præterire non debeo, scilicet, cum per mor-
 tuam domi detineretur, & idcirco conciones
 lectionesq; necessariò intermitteret, otiosam
 tamen minimè desedisse, sed domi etiam suæ
 labori sedulo incubuisse, & eo quidem tem-
 pore postremam suam Institutionem latinam
 simul & gallicam, & auspiciatam, & absolutam
 ab ipso esse. Vbi non erit absolum, si quis Be-
 zæ

zam interroget, quanam illa fuerit postrema
 Institutio ab ipso tum cepta & absoluta.
 Non enim est nobis nisi prima illa conspecta,
 quam diu ante & composuerat, & in lucem
 emiserat. Quæ si tam erat bene, adeoque ab-
 solutè facta scriptaque, nihil ut in ea delide-
 raretur, quod fuerit operæ pretium, toties tan-
 dem formare & reformare? En tibi autem in
 aperto mendacio deprehensus tenetur, quo
 affirmauerat, magistrum suum, & parentem
 Calvinum ita extremè & absolutè doctum
 fuisse, nunquam ut sententiã aut dogmã se
 prolatum aut scriptum tractauerit, correctu-
 que. Cæterum astum Caluini considera, re-
 prehensus quippè & hærescos notatus ab iis,
 qui in eius institutionibus primæ & secundæ
 editionis, crassos eius errores falsasq; senten-
 tias multas offenderant, ipse errores in libris
 suis admissos, primum corrigebat, ac tum sup-
 pressis prioribus exemplaribus, & alius in lu-
 cem editis nouis, illos, à quibus erat reprehen-
 sus, quive censura interposita, erroris cum
 hærescosq; damnauerant, laceffens, eis se au-
 daçter opponebat, mendaces, impostores, ca-
 lumniatores vocans, & ad illam editionem
 appellans, ex qua errores sustulerat. Per quam
 imposturam absoluti alicuius & irreprehensi-
 bilis doctoris, qui nihil à se scriptũ dictũ ve
 retractasset, qualis videri haberiq; ab omnibus
 cupiebat, nomen sibi & opinionem parare co-
 nabatur.

Historia belli Liouoniti, quomodo quidam Lutheranus cum taurum furatus esset, liberatus metu faciendae exomologesis, tandem alterum furatus, suspensus sit.

CAP. XVI.

In ciuitate Torpatensi circiter annum Domini 1555. Lutheranus quidam Ecclesiastes, viginti agricolas ad genua prouolutus habebat, quod confessione facta sacramentali absolutione à peccatis exsoluere debebat. Mandatum est ut omnes Deo confiteantur, solidum siue mulum (quem confitentes parochus dare soluerant) altari imponere iubet, deinde sacramentali absolutionem promittit, poenitentiam & satisfactionem commentum esse parochicum, hanc neuiquam requiri. Erat autem inter confitentes quidam præ aliis simplici ingenio, qui domino suo iumentum furto abegerat. Hic absolutionem consecutus, domum lætabundus reuertitur, gaudium ex festi confessionis successu conceptum, protinus vxoris sinum effundit. Metuebam, inquit, cum parochum confessurus accederem, ne iuberet abductum taurum restituere, aut gehennæ incendio me furtum luiturum miseretur: iam autem vno recepto solido, omnes mihi noxas ignouit. Nō multò post idem illum bouem furatur, & in ipso facinore deprehensus, fatetur neuiquam à se illud admisisse, si nō tam facilem se præbuisset parochus

rochus in delictis ignoscendis, eaque ierissimos ad grauissima facinora stimulabat, ad eò vt summam in domestica familia perfidiam patresfamilias pensiscerent, ac tam cuitiales istius Euangelij fructus grauer abominarentur.

Ex vita S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, Germanorum Apostoli & martyris, qua habetur in tomis Laurentij Suriij quinto Iulij. Breuis historia de Aldeberto heretico, de nequitia eius, & quomodo circa confessionem sacramentalem confertur.

CAP. XVII.

Aldebertus in primæua atate hypocrita fuit, dicens, quod sibi Angelus Domini in specie hominis de extremis finibus mundi, mira, & tamen incertæ sanctitatis reliquias attulerit, & exinde potuerit omnia, quæcunque poposcerit, à Deo impetrare. Hac ergo simulatione, sicut Apostolus Paulus praedixit, penetrauit multorum domos, & captiuos duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs desiderijs, & multitudinem rusticorum, dicentium, quod ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis. Præterea condamnauit Episcopos indoctos, qui se contra præcepta canonum absolute ordinauerunt. Vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi, & dedignatus in aliquius Apostolorum vel martyrum honore Ecclesiam

CRAA.
aque res pu-
mulabat, et
milia perfidi-
t, ac ram exi-
grauiter abo-
rogant, Ger-
e habent in
Brenno historia
a eius, et quod
entalem et ger-
te hypocrita
elus Domini
abus mundi
eis reliquias
tia, quacu-
re. Hac ergo
aulus predi-
s, et capitis
tas peccatis,
& multitu-
dod ipse esset
crea condan-
nra praece-
runt. Unde
ele aquipa-
tus in ali-
honore Ec-
clesiam

LIBER VII.

741

etiam consecrare in proprio honore dedica-
toratoria, vel vt verius dicam, sordidaret.
Hac etiam impropere, cur voluissent ho-
mines visitare limina sanctorum Apostolo-
rum, fecit eis cruciculas & oratoriola in capis,
ad fontes, vel vbiunque sibi videbatur, &
esset ibi publicas orationes celebrari, intantū
multitudines populorum, spretis cæteris e-
piscopis, & dimissis antiquis Ecclesijs, in tali-
bus locis conuentus agerent, dicentes: Merita
sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Ungulas
oculoque suas & capillos dedit ad honorifican-
dam & portandum cum reliquijs sancti Petri
apostolorum principis Tāris itaque flagitijs
volatus, præsumpsit quoddam, quod ma-
ximum scelus & blasphemia contra Domi-
num esse videtur. Venienti enim populo, &
prostrato ante pedes eius, & cupienti confite-
ri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata ve-
stra, quia mihi cognita sunt occulta vestra: id-
circo non est opus confiteri ea. Securi ergo &
soluendi de peccatis vestris præteritis, reuertenti-
mini ad domos vestras cū pace. Hęc igitur atque
similia, quæ sanctū Euangelium hypocri-
tas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo
habitu & incessu, moribusq; solet operari.
*Et Epistola nuncupatoria Stanislai Socolouij ad Gre-
gorium XIII. Pontific. Maxim. in Censuram O-
rientalis Ecclesie, de præcipuis nostri seculi he-
resibus. Quomodo heretici nostri temporis carentes*
capite,

capite, ad Patriarcham Constantinopolitanum sua dogmata miserim, ab illoque in communionem recipi postularint, & quomodo istorum doctrina ab illo sit repudiata.

CAP. XVIII.

Iure ac instituto belli sancitum est, Gregorij XIII. Pontific. Max. ut qui transfugam in aliena castra transeuntem deprehenderit, illum imperatori suo, aut cuiquam alteri ex ducibus militiae sistat atque praesentet. Non dissimile quid hoc tali tempore in spirituali hac nostra militia deprehensum, ad sacrosanctum S. V. tribunal, eodem iure pro officio meo afferro. Cum enim ante hoc biennium, una cum Serenissimo rege meo principe integerrimo, ac religionis Catholicae studiosissimo, principio regni illius has oras Samariae nostrae peragro atque perlustro, Leopoldim Metropolim Russiae, emporium apud nos imprimis nobile, veni. Habet hoc ea urbs aemulias singulare, ut cum reliquarum plane omnium religionum ritus & caeremonias ex antiquo admiserit, ab huius tamen saeculi haereticis peculiari quodam Dei munere penitus sit libera, illisque summo studio ac diligentia mirè obstat. Incidi tum fortè ibi in quendam Archimandritam Graecum, hominem non indoctum, nec illiberalem: cum quo ubi multa de multis, ut sit sepe, familiariter contulisse, devenimus tandem in sermonem de his heresibus

CRAR.
 ac magistis earum, quæ hoc nostro in-
 saeculo orbem exercent Christianum.
 cum vtrūque eam temporum nostrorum
 amicitiam hominūque temeritatem abun-
 danti par fuit, deplorassemus, intulit ille, ad
 archam item suam istos ex Germania,
 ita multo ante scripsisse, illique summa
 & confessionis suæ capita obtulisse, ac ut
 communionem eius Ecclesiarum recipe-
 rent, studiosè petiisse: quos tamen ille tan-
 tum abest, ut recipiendos duxerit, ut etiam
 proprio quodam suo illa ipsa, quæ tum illi pro-
 ducerant capita, cōfutarit. Agnoui hoc idem
 quondam Pelagianos, temporibus D.
 Augustini fecisse, eodemque modo ab Occi-
 dentali Ecclesia ad Orientalem nequidquam
 transfugisse. Obijcit eam rem his verbis Iulia-
 nus Pelagij discipulo D. Augustinus, Non est,
 quod prouoces ad Orientales Antisti-
 tuta quia & ipsi vtiq; Christiani sunt, & vtrius-
 que partis terrarum fides ista vna est, quia &
 des ista Christiana est: & te certè Occidenta-
 lis terra genuerat, Occidentalis regenerauit
 Ecclesia. Quid ei quæris inferre, quod in ea
 non inuenisti, quando in eius membra veni-
 sti: imò quid quæris auferre, quod in ea tu
 quoque accepisti: puto tibi eam partem orbis
 officere debere, in qua primum Apostolo-
 rum dominus voluit gloriosissimo martyrio
 coronari. Cui Ecclesiæ præsidem beatum
 Iuno-

Innocentium, si audire voluisses, iam nunc pe-
 riculosam iuuentutē tuam Pelagianis laqueis
 excussisses. Quid enim potuit vir ita sanctus
 Africanis respondere consilijs, nisi quod an-
 tiquitus Apostolica sedes & Romana cum eg-
 teris tenet perseveranter Ecclesia? Hæc & alia
 his similia D. Augustinus. Lætabar iam rum-
 me novas istorum artes, nouum nocendi sta-
 dium deprehendisse. Et quoniam eodem ipso
 tempore homo ille Græcus Bizantium repe-
 tebat, petij vt exemplum scripti illius Patris-
 chæ sui ad nos mitteret. Quod ille libenter &
 promptè se facturū obrulit, vt & postea amici
 functus officio fecit. Quod vbi primum Græ-
 cè legi, dici non potest, quantam ex eius le-
 ctione voluptatem cecepi, statimque operam
 dedi, vt illud quàm diligentissimè in linguam
 Latinam, pro nostra tenuitate tantum pub-
 licè nostris hominibus legendum propone-
 rem. Idque plurimas, casque iustissimas ob-
 causas. Primum vt istos homines nihil non
 contra matrem suam molientes, nullamque
 partem nocendi relinquentes, panderem, co-
 rumque artes, clandestinaque consilia in lu-
 cem proferrem ac detegerem. Deinde vt quā-
 tum eos ipsos huius suæ nouitatis pudcat
 que tædeat, quòd cum nullā Apostolica, ve-
 terique sede coniuncti sint, quòd successio-
 nem nullam demonstrare possint, quòd de-
 phalo, hoc est membra sine capite mutila sint: vel

RAR. nunc pe
 nis laqueis
 ta sanctus
 quod an
 na cum eg
 hæ & alia
 iam rum
 occendi fru
 odem ipso
 tium repe
 us Patre
 liberat &
 stea amici
 num Grae
 ex eius te
 ue operam
 in linguam
 larum pu
 propozie
 llimas ob
 nihil non
 nulla que
 decem, co
 filia in lu
 de vi qua
 pud cor at
 tolica, re
 successio
 quod de
 autilla sine
 vel

de hoc ipsorum facto demostrem. Demū
 quam sit vtriusque Ecclesiæ, Occidentalis,
 quam, & Orientalis de his rebus, quas isti ex
 sua commouerunt, incredibilis consen
 summa concordia, vt non eadem tantum
 omnes, sed iisdem penè verbis etiam
 tribus clarum fiat. Quò amplius conuicia
 delinant, hæc Latina esse, ab hoc vel illo
 Romano Pontifice profecta: cum hæc eadem
 his, qui Romanis, vniuersisq; latinis, insi
 quodam odio infensissimi sunt, nō minore
 odio atque contentione colantur atque de
 dentur. Simulque perspiciant, se non solū
 Romano Pontifice, sed ab ipso terrarum or
 omnibusque Ecclesijs defecisse, in eoque
 erroris suæ errorem recognoscant, quod il
 sub his frigidis Septentrionalibus vide
 profiteri non erubescant, quod vniuersus
 Occidens & Oriens orbis longè antiquius &
 dignius ab illo diuino & cælesti Sole Chri
 sti collustratus, hætenus non viderit
 nemum ne amplius in suis confirmandis, in
 turaque plebecula decipienda, Orientalis Ec
 clesiæ autoritate & testimonijs (quod qui
 tem hætenus fecerunt) abutantur: cuius con
 ta se tam insignia referant testimonia. Postre
 mo, vt agnoscant nusquam sibi in orbe Chri
 stiano, nusquam in Ecclesia Catholica locum
 legitimum esse, nusquam cum istis moribus &
 sententijs consistere posse. Et quemadmodū
 iph

ipsi impiè gremium eius matris, quæ eos genuit, lacteque suo aluit, spreuerunt, adeoque longè aberrarunt, ita illos vicissim tanquam proteruos, parentibusque inobedientes filios, ubique sperni ac repudiari, vt illud Esaiæ in eis abundè completum esse videatur: Vt cui spernis, nõnne & ipse sperneris? cum defangatus, deseris contemnere, tum ipse contemneris. A castris, in quæ confugiunt, arcantur ab illis quos patronos parabant, aculantur, eorum quos ipsi iudices communis causæ constituerunt, sententijs condemnantur, ita vt vel hoc solum tam clarum & illustre Orientalis Ecclesiæ testimoniũ, & eos, & alios omnes, si modò secum consentire velint, si veritatem ipsam ex animo quærant, & non ipsa pernicia, opinioneque ingenij, ac studio nocendi vincantur, ab errore quidem reuocare, ad rectam autem & Catholicã fidem reducere merito debeat. Nam cum neque illi, neque nos, vt quidem isti dicunt, communis causæ, propter priuatum cuiusque in re sua studium, & qui iudices esse possimus, detur sanè rectè hoc ab illis factum esse, quod ad eos iudices prouocarunt, qui neque cum hac, neque cum illa parte coniunguntur. Quod autem eorum iudicijs & sententijs acquiescere nolunt, quos ipsi iudices delegerunt, in hac quidem cetera parte, iam non cum alijs, sed secum ipsi pugnant, suumque cõtumacem, & incurabilem

PRAR.
que eos ge-
e, adeoque
n tanquam
ntes filios,
ad Efaie in-
tur: Vx cui
m defaiga-
contemne-
arcentur ab
afantur, eo-
caufa: con-
rur, ita re-
re Orienta-
lios omnes,
li veritatem
pla perina-
io nocendi
care, ad re-
ducere me-
neque nos,
caufa, pro-
tudium, &
è rectè hoc
udices pro-
ue cum illa
eorum in-
olunt, quos
idem certè
ipfi pu-
curabilem
mot.

47 COLLATION. SACRAR.

torum aperiunt, nec tam se in hac causa iu-
ces, quam assentatores quæsiuisse, abundè
cent. His inquam ex causis, hanc ipsam O-
ntalis Ecclesiæ de eorum confessione cen-
tam, quam isti non sine causa suppresserūt,
emagna ratione in lucem proferre volui-
zelle.

Scribit paterea D. Ioannes Nasus Centu-
1. Veritatem Evangelicarum, veritate 5.
od cum Lutherani passim in concionibus
gloriantur, & iactitent, suam doctrinā
nguere cum doctrina Græcorum, Patriar-
Græciæ non diu ante Concilium Triden-
tum suos Episcopos vniuersos conuocau-
atque in hac Synodo sua vniuersas Germa-
æ hæreses damnauerit. Et quidem nomina-
Lutheranos, Zuinglianos, Anabaptistas,
ministas, omnesq; illos quotquot Roma-
m Ecclesiam Antichristianam appellant.
iusmodi fraudibus, mendatiis & impostu-
isti præcones, suam fulcire conātur doctri-
m, quæ tenebris & caliginè mendaciorum
rum fusa, ex oriente paulò pòst veritatis lu-
seipsum turpissimæ vanitatis coarguit. Mē-
ces de locis longinquis plerunque mentiri
nsueuerunt, ne veritas citò liquere possit.

*Epistola Aloisij Cuechij Constantinopoli data
ad D. Bartholomæum de Rodolphus. Paritium
Fnetum, quæ habetur in calce operis, cui titulus.
Illustris Ecclesiæ Catholicae trophæa, quod opus
Ii studio*

studio clariss. V. D. Erasmi Vendi; Ducum Conf-
liarij Monachij editum, & insigni epistola paten-
tica illustratum est. Quomodo Calviniani solliciti-
nerim supremum Bassam Turcicū, pro auxilio, &
quomodo ipsimet profesi sint, suam religionem Ma-
hometanz proximam: Bassa verò Turcicus istud le-
ue hominum genus detestatus sit, suoque patrocina
indignos iudicauerit.

CAP. XIX.

Sicuti ex præmissa epistola patet, quosdam
Germaniæ hæreticos Patriarcham Con-
stantinopolitanum sollicitasse, ut in fide &
Ecclesiæ eius communionem recipere curarent,
ita ex subiecta epistola elucescit, quomodo
Calviniani in Gallijs in affinitatem Mahome-
ticæ religionis sese insinuare conati, utriq; au-
tem utrobique repulsi sint.

*Magnifico Domino Bartholomeo de Rodolphijs
patricio Veneto Aloisius Cucchini S.*

Si non reddita sunt Ambassadoris nostri Il-
lustriss. & Illustriss. Signoriæ Veneræ amantiss.
Grande enim periculum est, quod supremus
Bassa eas vel hic, vel in itinere intercepti cura-
uerit: ut profecto omnium qui vivit, est altis-
simum. Si itaq; ad manus eius pervenerint,
non dubitatis: quod bellum dabit Signoriæ
Illustriss. propter insulam Cyprum. Super cu-
ius rei compositione Ambassador noster man-
davit

dati sui defectum aliquem causatus est, nego-
 tium videlicet studiosè trahens, donec Signo-
 ria illustriss. & de principum Christianorum
 voluntate, & suis etiam viribus propriis cer-
 tiorata esset penitus. Nunc verò si proximas
 Ambassatoris literas habet Bassa, artem illam
 intelliget, nec etiam ei postea fidem habebit,
 etiam si centum adfirmet iuramentis, aut cen-
 tum adferat noua Signoriæ illustriss. manda-
 ta. Talis enim vir est Bassa, qui statim intelli-
 gat an ex corde & veritate agant homines: an
 mandata obseruent, & id illi solummodo di-
 cant, quod à dominis suis iussi sunt. Quod si
 quem sicutè agere, aut aliud quippiam qua-
 rere intellexerit, quàm quòd ad dominorum
 causam spectet, cum vi bestiam postea auer-
 tur, indignum iudicàs quem sub adspèctum
 suum amplius admittat. Cuius præclarum hic
 vidimus exemplum in Oratore Christianissi-
 mi Regis Francorum, Monsieur Guilielmo de
 gran Ry, siue de gran Ciampo. Qui quandiu
 Regis sui negotium fideliter egit, satis hono-
 rifico fuit apud supremum Bassam loco, & o-
 mnia tum illi communicata sunt, quæ cum o-
 ratore Romanorù Imperatoris de pacis con-
 firmatione tractarentur. Quam etiam confir-
 mationem in gratiâ istius Ambassatoris Gal-
 li, qui eam vehementer impediabat, aliquam-
 diu studiosè distulit. Verùm vbi Bassa intelle-
 xisset Ambassatorem pacem istam cum Ro-

mano Imperatore non propter Regem Gallie, sed multò magis propter eius hostes, subditos rebelles impugnare, suspectus illi esse cepit, nec posthac in tanta eum habuit familiaritate, imò cum Ambassator necdum etiam desisteret Huguenottos suos Bassa commendare, ut illi in pacis capitulationem reciperentur, cum indignatione quæ fuit Bassa, qui nam essent isti Huguenotti, quam haberent religionem & cuius subessent imperio, cum aliquam obis gètem hoc nomine nemo cognouisset antea. Tunc Ambassator scriptum illi porrexit, quasi non publicè, sed priuatim potius Bassam informare euperet. Sed illud in multorum minus, Bassa ita iubente, & hominis Galli leuitatem ridente, perueit. In quo scripto non negat Ambassator Huguenottos Regis Galliarum subesse imperio, sed rebellare huic propter religionem talem quæ sit Turcica proxima, nisi quod in ieiuniis & elemosynis Huguenotti non ita sint certis obseruationibus adstricti, sed liberrimi per omnia, & agere & credere que lubeat. Subiunxit aliqua deinde argumenta ad persuadendum Bassæ, quod Huguenotti, si in Turcarum imperatoris tutelam reciperentur, utilissimi essent futuri suæ maiestatis socij, propter multas causas. Quia non solum Regem suum vexare possent, ne affinem suum Regem Hispaniarum contra Turcas suæ consilio, siue milite iuuaret, sed etiam per ali-

quod

quod potētes in Alemania principes, qui Hugonottorum rebus manifestē fauerēt & auxiliarentur, ipsum Romanorum Imperatorem impedire, in omnibus suis consiliis, quæ contra Turcas susciperet. Imò si Hugenotti iam cum istis per Gallias non excitassent, aut fuisse cum Turcis de toto maris mediterranei Imperio. Quoniam regina mater conuererat iam Regi Hispaniarū tradere omnia castramurata, omnes portus, & ciuitates maritimas in Gallia, & ipsa vicissim filio suo in recompensam accipere Flandriam. Qua facta permutatione Hispani mari dominantur, Turcasque omnes eijcerēt: Reges autem cum Imperatoris Rom. & principum Catholicorum auxiliis post deletos Hugenottos & Lutheranos cōfederatos, arma conclusuros in Turcas omninō, non obstante etiam pacificatione ista noua, quam Romanus Imperator saltem in Hugenottorum & Lutheranorum inuidiam miser, ut eos hoc ratione a Turcica societate excluderet. Sed & Turcici Imperatori uile futurum si Hugenottus amici & cōfederati haberentur, quod propter illos pacem istam, quæ iam esset conuenienda, quandocunque uellet, turbare hostes possent: sed & ipsi Hugenotti paratissimi essent futuri turbas & seditiones in Alemania procurandi, quando id Turcis commo- dum uideretur. Hęc & multa alia Ambassato-

ris puncta Bassa planè ridet & contemnit, ipsi
 autem Ambassatori responsum deoite per in-
 terpretem, videre se quod bonus Rex Gallie
 non legatum, sed proditorem ad aulam Tur-
 carum Imper. miserit, Hugenottos autè longe
 inferiores esse, quàm vt sese demittat ad illo-
 rum amicitiam supremus orbis princeps, nec
 fidem haberi debere istis sociis, qui propriam
 etiam Regem proderent & impugneret: Tur-
 cas solitos esse cum Imperatoribus, Regibus
 & magnis principibus agere, non cum perfidi-
 dis seruis, & rebellibus subditis: detestari Tur-
 cicam fortitudinem ista proditoria consilia.
 Quod si verò utile videatur Turcarum Imper-
 ratori Hugenottos sibi subijcere, non detur-
 ra illi arma, si clara esse possit de victis prodito-
 ribus & rebellibus seruis victoria. Hac pal-
 iam dicuntur, & circumferuntur per totam
 Constantinopolim cum magna superbia Tur-
 carum, & contèptu Gallicè leuitatis. Hæc ille.
 Vides in hac historia, Christiane Lector, im-
 probitatem hæreticorum, qui in perniciem a-
 uita orthodoxæ & Catholicæ religionis, non
 verentur Turcicam sollicitare barbariem, ac
 profiteri suam religionem Turcicæ perfidie
 esse affinem. Eiusdem impietatis olim fuisse
 Arianos, scribit D. Athanasius (in vita D. An-
 tonij) dum ait illos paganorum opticum per-
 fidia aduersus Christum comparasse, compul-
 sosque Christianos cum assumptione palam-
 rum

um (quod idololatrię apud Alexandriam in-
cipere erat) ad Ecclesiam pergere. Sic patet hæ-
reticos semper malitia similes, etiam sacrile-
gos pares.

*in vita S. Basilij Magni authore Amphilocho, qua
habetur in tomis Laur. Suriij Cal. Ianuarij. Quo-
modo Ariani obtenta ac Imper. Valente Ecclesia
Catholicorum, interuentione Basilij Magni, diuinitus
ab Ecclesia repulsi sint, foribus Ecclesia per preces
Catholicorum miraculosè patentibus, ipsamque ad
preces Arianorum clausis.*

CAP. XX.

Posteaquàm à nobis discesserat Deo inui-
sus Valens Imperator, petentem illum
regiam Constantinopolim, iterque facien-
tem per Nicœam, adierunt Ariane hæresis he-
retici siue duces, & principes, petieruntque
populum orthodoxum Dei populum eijciendi
et Ecclesia doctrinæ Catholicæ & Apostoli-
cæ, eamque tradendi Arianis. Itaque tyran-
nus ille, indignus pupura, quod abominandę
hæresis patronus esset, illorum precibus assen-
sit, missaque militari manu, expulit fidelē po-
pulum, & dedit Ecclesiam Arianis. Multum
regur anxij pij omnes, noctuque diuque Deū
deprecabantur, ne sineret Ecclesiam suam ce-
dere in ius hæreticorum. Accessit autē ad eam
defensor & aduocatus Basilius, venerūtque ad
eam Catholici omnes, clamantes & annun-
tiantes.

li + cian-

754 COLLATION. SACRAR.
ciantes ei illatam ipsis ab Imperatore iniuriam.
Quibus ille ait: Cessate lachrymis filij cha-
rissimi: neque enim ad extremum permittet
Deus, vt ita fiat, estote igitur longanimes, &
Dei misericordiam sustinete. Abiens autem
Constantinopolim vir sanctus, vt vidit impe-
ratorem Valentem, ait ad illum: Scriptum est
ô Imperator: honor regis iudicium diligit, &
Sapientia dicit: Iudicium regis iustitia. Quare
igitur tuum imperium voluit eijcere ortho-
doxos ex illorum Ecclesia, & constituere in
cacodoxos, homines deprauatę sententię? Cui
Valens: Iterum, inquit, ad contumelias recu-
teris Basili? isthuc minimè te decet. At Bas-
lius: Me vero, inquit, pro iustitia decet etiam
mortem oppetere. Cumque inter se verba cõ-
ferrent, ecce Demosthenes, epularum impe-
ratoris familiaris prefectus, hæreticis dum
vult patrocinari, blasphemias vomens, com-
mittit Barbarismum. Et Basilius: Eiam De-
mosthenem, inquit, vidimus sine literis. Sed
cũ ille adhuc instaret, Tuum est, ait, Bas-
lius de pulmentariis cogitare, non dogmata
diuina coquere. Et ille pudefactus, ilico ob-
mutuit: Ait autem Basilio Imperator. Abi, &
iudicis inter eos fungere officio: non ita ta-
men, vt immodico populi tui amore ducaris.
Neque enim id par est. Et Basilius: Si iure, in-
quit, poteris meum culpate iudicium, & me
iubeto ire in exsilium, & orthodoxos eijce.
& Ec

& Ecclesiam da victoribus. Acceptis ergo à Valente literis, profectus est Nicœam, accititque Arianis, dixit Imperator vult, vt negocij, quod vobis est cum orthodoxis ratione Ecclesie, quam rapuistis, ego iudex sim. Tum illud iudica inquit; sed ex sententia Imperatoris. Quibus Basilius, Claudatur, ait, Ecclesia, & cum vos, quàm Catholici obsignate eam: primique vos tres dies atque noctes expendite in precibus, & deinde si vobis ad Ecclesiam eunibus illa patuerit, sit perpetuò vestri iuris. Sin minus, nos vnã vigilabimus noctem, & psalentes cum Litania ibimus ad Ecclesiam: & si vobis aperta fuerit, nos in æternum eam obtinebimus. Quod si reſerata nobis non erit, sit vestra, vosque eam occupate. Placuit is sermo Arianis: At orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre sententiam, sed exortam metu Imperatoris. At verò multo studio clausa est Ecclesia, vtriusque partis hominibus postulantis, vt accuratissimè & cautissimè obseraretur. Orantibus igitur ex decreto Basilij Arianis tres noctes atque dies, & deinde venientibus ad sanctam Dei Ecclesiam, & harentibus ibi ab hora marutina vsque ad sextam, clamantibusque Kyrie eleison, non sunt reclusæ fores, at tandem delasati, inanes discesserunt. At quos sanctus Basilius: Fecistis, inquit, vt eratis iussi: sed, vt audio, non suat vobis apertæ fores. Iam igitur

etiam nos nocte vna agemus vigiliis, & cum
 Litanis ibimus ad Ecclesiã: quã si nobis quo-
 que referata non fuerit, vos eam ex mea sen-
 tentia vobis vsurpate. Tollens ergo vir san-
 ctus orthodoxum populum cum mulieribus
 & pueris exiit extra oppidũ ad S. marcijs Dio-
 medis ædem: sanctisque ibi vigiliis & matu-
 nis precibus produxit populum, cantans San-
 ctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immorta-
 lis, miserere nobis: ingrediensque in vestibul-
 um templi, vt etiam prius fecerant Ariani,
 dicit populo: Erigite sublimes manus in caeli
 ad Dominũ, & prolixè elamate Kyrie eleison.
 Quod cum faceret plebs, sanctus Episcopus sil-
 los consignans, iussit silentium fieri, terque
 signans fores templi, dixit: Benedictus Deus
 Christianorum in sæcula sæculorum, Amen.
 populo autem pariter dicente, Amen, vira-
 tionis contriti sunt vestes, deciderunt clauet
 cum pessulis, ostia tanquam valido concussa
 vento patuerunt, & cum impetu quodam fe-
 rebãtur ad parietes. Tum insignis ille Dei con-
 templator ita præcinuit. Tollite portas prin-
 cipes vestras, & eleuamini portæ æternales, &
 introibit rex gloriæ. Ingressusque in sanctum
 Dei templum cum omni orthodoxo populo
 diuinum fecit ministerium, ac deinde dimisit
 populum cum gaudio & pace glorificantes
 Deum, qui non despicit in se confidentes.

Innumerabiles autem Ariani eo competo
 mica-

miraculo, renunciarunt prauæ opinioni, no-
stramque sunt complexi Catholicam fidem.
Imperator verò vt rem gestam cognouit, re-
spicit quidem Arianorum prauæ sententium
voluntatem: neque enim poterat Dei & diui-
ni patris nostri Basilij iudicium reprehende-
re: attamen cordis oculis obtenebratis, instar
multorum permansit obstinatus & inflexibi-
lis, neq; se ad Dominum voluit conuertere, at-
que tandem infeliciter pugnans, in bello red-
didit spiritum, palearum flammis concrema-
tus in Thraciæ partibus, inde missus in pœnas
ignis æterni.

*Gregorius Turonensis lib. 1. de gloria martyrum cap.
10. De quodam hæreticorum presbytero, qui in con-
uincione ciborum, praeuertere volens Ca-
tholicum presbyterum, illiq; illudere, vltione diu-
na percussus, interiit.*

CAP. XXI.

Semper Catholicorum inimica est hære-
sis, & vbiq; potuerit tendere insidias,
non obmittit, sicut illud est, quod quodam
loco factum celebre fama profert. Mulier
quædam erat Catholica, habens virum hære-
ticum, ad quam cum venisset presbyter no-
stræ religionis valde Catholicus, ait mulier
ad virum suum: Rogo charitatem tuã, vt pro
aduentu huius sacerdotis, qui me visitare di-
gnatus est, lætitia habeatur in domo nostra, ac
preparatum dignis impendiis prandium epu-
lemur

lemur cum eo. Promittente autem viro eius, sic se vt illa flagitabar facturum, aduenit & alius hæreticorum presbyter, dixitq; vir mulieri, Duplicata est hodie latitia, eò quòd sint sacerdotes vtriusque religionis in domo nostra. Discumbentibus autem ad conuiuium, vir ille cum presbytero dextræ partis cornu occupat, Catholicum ad sinistram statuens, positaque ad leuam eius sellula, in qua conuiuium eius resideret. Dixit vir ad presbyterum hæreticum, si consenseris dictionibus meis, exerceamus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero, vt scilicet appposito ferculo, tu celerius signare festines. Cumque ille manum non posuerit, illo tristante nos cum latitia commedemus cibum. Cui ille, faciam, inquit, quod præcipis. Denique veniente disco cum oleribus, signauit hæreticus, posuitque primus manum suam. Quod cerneus mulier, ait: Ne feceris, quia ingrati fero iniuriam sacerdotis. Et exhibitio alio cibo sumpsit Catholicus. In secundo verò & tertio ferculo similiter fecit hæreticus. Quarto autem exhibitio cuius in medium sartago aduenerat, in qua compositus erat cibus ille, qui ex collis ouis parum permixta farina, dactylorum partibus oliuarumque rotunditatibus assoleat, exornari. Festinans hæreticus, priusquam ferculum illud vel mensam tangeret, eleuata in obuiam manu, signa, statimque positum cochlearium, sumit

sumit, non intelligens an caleret, feruentem-
que cibum velociter inglutit. Protinus ac-
censso pectore astuare cœpit, emissoque cum
suspirio, immenso ventris strepitu, nequam
spiritum exhalauit: ablatusq; de conuiuio, lo-
catus in tumulto, terrenæ molis congerie est
operus. Tunc exultans presbyter nostræ reli-
gionis, ait, Verè vltus est Deus seruos suos. Et
conuersus ad virum, cuius erat conuiuium, di-
xit: Perit huius memoria cum sonitu, & Do-
minus in æternum permanet. Tu verò appone
quod comedam. Tunc homo ille perterritus,
expleto conuiuio, prouolutus est ad pedes
presbyteri, conuersusque ad fidem Catholi-
cam, credidit cum domo sua, qui in hæ perfid-
ia tenebatur, & multiplicata est læticia, sicut
prius mulier flagitauerat.

*Gregorius Turonensis lib. 1. de gloria martyrum cap.
18. De Catholica religione per miraculum confir-
mata contra presbyterum Arianum.*

CAP. XXII.

ARianorum presbyter cum diacono no-
stræ religionis altercationem habebat,
profertens contra DEI filium ac Spiritum
sanctum, vt mos est genti, venenosas asser-
tiones. At ille cum diu multumque nonnul-
la de fidei nostræ ratione differuisset, & hære-
ticus perfidix obcoæcatus caligine, quæ erant
vra respuerat, iuxta illud; Quia in maleuo-
lenti animam non introibit sapientia: adiecit
Ii 7 dicens:

760 COLLATION. SACRAR.
dicens: Quid longis fermocinationum inten-
tionibus fatigamur? factis rei veritas adpro-
batur, succendatur igni æneus, & in feruente aqua
annulus cuiusdam proijciatur. Qui vero eum
ex feruente aqua sustulerit, ille iustitiam con-
sequi comprobatur, quo facto, pars diuersa ad
cognitionem huius iustitiæ conuertatur. In-
tellige itaque & tu hæretice, si hæc pars nostra
Spiritu sancto adiuuante compleuerit, nihil
in sancta Trinitate dissonum, nihil esse dif-
ficile fatearis. Consentit hæreticus huic dif-
finitioni, & inuito vsque mane placito, disces-
sunt. Sed fidei feruor per quem hæc primum
diaconus protulerat, cœpit inimico insidiantem
te pescere. Diluculo autem surgens, brachium
infundit oleo, vnguento conspergit. Sed ta-
men loca sancta circuit, & Dominum depre-
catur. Quid plura? circa horam tertiam in fo-
ro conueniunt, concurrunt populus ad specta-
culum. Accenditur ignis, æneus superponi-
tur, feruet valde, annulus in vnda feruente
proijcitur. Inuitat primum diaconus hæreti-
cum, vt ipse eum à calore auferat. Sed statim
recusauit dicens, Qui hanc sententiam protu-
listi, debes auferre. Diaconus vero licet recepi-
dus, tamen denudat brachium. Cumque ipsum
vidisset vnguentis hæreticus presbyter delibui-
tum, exclamauit dicens, Magicis artibus re-
tandum putasti, vt hæc vnguenta diffunderes,
nec valebunt ea quæ agis. His itaque litiganti-
bus

bas, superuenit diaconus ab vrbe Rauenna, factus nomine, sciscitansque quæ esset hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus, extracto à vestimentis brachio, in æneum dekeram mergit. Annulus enim qui iniectus fuerat, erat valde leuis ac paruulus, nec minus crebatur ab vnda, quam vento possit ferri vel palea. Quum diu multumque quæsitum, infra minus horæ spacium reperit. Accendebatur interea vehementer focus ille sub dolio, quod validius feruens non facile adsequi annulus à manu quaerentis possit. Extractumq; tandem, nihil diaconus sensit in carne sua, sed potius protestatur, in imo quidē frigidum esse æneū, in summitate verò calorem temporis modici continentem. Quod cernens hæreticus, valde confusus, iniicit audax manū in æneo dicens, Prestabit mihi hæc fides mea. Iniecta manu, protinus vsque ad ipsa ossium intermedia, omnis caro liquefacta, defluxit: & sic altercatio finem fecit.

Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum.
De hæresi Monothelitarum, quæ cum in sexta Synodo Constantinopolitana damnata esset, aranearum tela in medio populi miraculosè ceciderunt, & cur nulli in hæreses incidant.

CAP. XXIII.

Temporibus Constantini Magni hæresis apud Constantinopolim orta est, eorum qui vnã duntaxat in Domino nostro Iesu Christo

Christo voluntatem & operationem asseuerabant. Hanc autem hæresim excitauerunt Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, Macarius, Pyrrhus, Paulus & Petrus. Quam ob causam Constantinus Augustus centum quinquaginta episcopos congregari fecit. Inter quos fuerunt etiam legati sanctæ Rom. Ecclesiæ, missi ab Agathone Papa: Ioannes diaconus, & Ioannes Episcopus Tulensis, qui omnes eandem hæresim damnauerunt. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, ut omnes mirarentur, ac per eas significatum est, quod sordes hæreticæ prauitatis depulsæ essent. Et Gregorius quidem Patriarcha correctus est, cæteri uero in sua dissensione perdurantes, anathematizati, sunt diuina ultione percussi. Eo tempore Damianus Ticiensis Ecclesiæ Episcopus, sub nomine mansueti Mediolanen. Archiepiscopi hac de causa utilem recteq; fidei epistolam composuit, & in præfata Synodo non mediocri suffragium tulit. Recta autem & uera fides hæc est: ut in Domino nostro Iesu Christo sicut duæ sunt naturæ, hoc est Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates siue operationes. Hæc ibi Paulus Diacon. Aptissime uero diuina sapientia hæreses telis aranearum comparauit. Culices enim dup taxat & inualide muscæ illis illaqueantur. Sphiges & ualentiore muscæ & apes transuolant & perrumpunt
culmo-

RAR.
 in affeura.
 erant Gre.
 nius, Mac.
 Quam ob
 atum quin.
 fecit. Inter
 om. Ecce.
 pannes dia.
 ventis, qui
 int. Ea hor.
 opuli cece.
 cas signi.
 praurans
 em Periar.
 a dissento.
 unt divina
 ianus Tici.
 mine man.
 ac de causa
 posuit, &
 suffragium
 e vt in Do.
 ae sunt na.
 riam dup.
 erationes.
 etò diui.
 m compa.
 ide mul.
 entiores
 rumpant
 eiulmo.

cuiusmodi retia. Vanè autem & inconsideratè
 hœreses valeant, inquit Tertullianus (*de præ.
 hœres. hœres.*) Sed apud eos solummodo multū
 valent hœreses, qui in fide nō valent. In pugna
 pugilum & gladiatorum plerunq; non quia
 victus est, vincit quis, aut quia non potest vin.
 sed quoniam ille qui victus est, nullis vi.
 fuit: adeò ille victor benè valenti postea
 comparatus, etiam superatus recedit. Non ali.
 hœreses de quorundam infirmitatibus ha.
 rent, quod valent, nihil valentes, si in bene.
 valentem fidem incurrant. Solent quidem isti
 rationes de quibusdam personis ab hœresi ca.
 nis, edificari in ruinam. Quare illa vel ille fi.
 delissimi, prudentissimi & vstitissimi in Ec.
 clesia, in illam partem transferūt? Quis hoc di.
 ces, non ipse sibi respondit, neque fideles,
 neque prudentes, neque vstitatos astitmandos,
 quos hœreses potuerunt demutare? Quid ergò
 Episcopus, si diaconus, si vidua, si virgo, si
 doctor, si etiam martyr lapsus à regula fuerit,
 adeò hœreses veritatem videbuntur obtinere?
 ex personis probamus fidem, an ex fide per.
 omas? Nemo sapiens est, nisi fidelis, nemo ma.
 ter, nemo Christianus. Nemo autem Christia.
 nus, nisi qui ad finem vsq; perseuerauerit. Tu
 vt homo, extrinsecus vnumquemq; noski, pu.
 ras quod vides, vides autem quousq; oculos
 habes. Sed oculi, inquit, Domini alti. Homo in
 faciem.

faciem, Deus in præcordia contempletur. Et
 ideò cognoscit Dominus qui sunt eius, & plis-
 tam quam non plantavit, eradicat, & de pri-
 mis nouissimos ostendit, & ventilabrum in
 manu portat ad purgandam aream suam. An-
 lent quantum volunt paleæ leuis fidei, quo-
 cunque afflatu tentationum, eò purior massa
 frumenti in horrea Domini reponetur. Non-
 ne ab ipso Domino quidam discipulorum scan-
 dalizati diuerterunt; nec tamen propter cæ-
 teri quoque discedendum à vestigiis eius pu-
 tauerunt: sed qui scierunt illum vitæ esse ve-
 bum, & à Deo venisse, perseuerauerunt in co-
 mitatu eius vsq; ad finem, cum illis si vellet
 & ipsi discedere placidè obtulisset. Minus est
 si & Apostolum eius aliqui Phygelus, & Her-
 mogenes, & Phyletus, & Hymeneus relique-
 runt: ipse traditor Christi, de Apostolis fuit.
 Miramur de Ecclesiis eius, si à quibusdam de-
 seruntur, cum eos ostendunt Christianos
 quæ patimur, ad exemplum ipsius Christi. Et
 nobis, inquit, prodierunt, sed non fuerunt et
 nobis. Si fuissent ex nobis, permanissent vi-
 que nobiscum. Quin potius memores sumus
 tam dominicarum pronunciationum, quam
 Apostolicarum literarum, quæ nobis & heret-
 ras hæreses prænunderunt, & fugiendas præ-
 finierunt: vt sicut esse illas non expauescimus,
 ita & posse id propter quod fugiendæ sunt no-
 miremur. Lastruit Dominus multos esse ven-
 tuos

taros sub pellibus ouium, rapaces lupos: quæ
 nam istæ sunt pelles ouiu, nisi nominis Chri-
 stiani extrinsecus superficies; qui lupi rapaces,
 nisi sensus & spiritus subdoli, ad infestandum
 gregem Christi intrinsecus delitescentes? qui
 Pseudoprophetae sunt, nisi falsi prædicatores?
 qui Pseudoapostoli, nisi adulteri euangeliza-
 tores? qui Antichristi interim & semper, nisi
 Christi rebelles? Hoc erunt hæreses non mi-
 nus doctrinarum peruersitate Ecclesiam la-
 tescentes, quàm tunc Antichristus persecu-
 tionum atrocitate persequetur, nisi quod per-
 secutio & martyres facit, hæreses Apostatas
 tantum. Et ideo hæreses quoque oportebat
 esse, vt probabiles quique manifestarentur,
 tant qui in persecutionibus steterat, quàm
 qui ad hæreses non exorbitauerint. Neque enim
 eos probatos intelligi iubet, qui in hæresim
 fidem demutant. Hætenus Tertullianus. Aptis-
 sime igitur diuina sapientia per decedentes a-
 ranearum telas, subdolas hæreticorum tricas,
 & peruersas machinationes indicare voluit,
 quas & iam olim per regium prophetam la-
 queos appellauit, quos ille Deum pluiturum
 super peccatores prædixit in Psalmo 10. Pluet,
 inquit, super peccatores laqueos. In quem lo-
 cum D. Augustinus, sic ait, Ordinantur à Do-
 mino Deo Pseudoprophetae, vt de his laqueos
 super peccatores pluat. Non enim quisquam
 in eos sectandos incidit, nisi peccator: siue ad
 præ-

766 COLLATION. SACRAR.
præparationem extremi supplicij, si peccat-
rare in peccando maluerit, siue ad dissuade-
dam superbiam, si aliquando Deum cura syn-
ceriore quæserit. Nec propheta tantum, sed
omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes di-
ci possunt. Qui cum malè intelliguntur, pluit
Deus super peccatores, laqueos. Cum autem
benè intelliguntur, fecundat pectora piorum
atq; fidelium. Sicut, exempli gratia, quod scri-
ptum est; Et erunt duo in carne vna: si ad libi-
dinem quisque interpretetur, laqueum pluit
super peccatores: Sin autem intelligas sicul-
le, qui ait, Ego autem dico in Christo & in Ec-
clesia, imbrem pluit super fertilem terram. Ea-
dem autè nube, id est, diuina scriptura, vtuntur
que factum est. Item Dominus dicit, Nò quod
intra in os vestrum vos coinquinat, sed quod
exit ab ore. Audit hoc peccator, & gulam pa-
rat voracitati. Audit hoc & iustus, & à cibo-
rum discernendorum superstitione munitur.
Et hinc igitur eadem scripturarum nube pro
suo cuiusque merito peccatori pluuia laqueo-
rum, & iusto pluuia vbertatis infusa est. Vnde
& Apostolus ait (2. Cor. 2.) Quibusdam sumus
odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis
in mortem

*Ioannes Zonaras tom. 3. Annalium, in Anastasio A-
riano quodam Episcopo, contrariū Ecclesie que-
dam baptizante, aqua baptismi diuinitus emanasse.
Idem in Iudæo fraudulento accidit.*

CAP.

ANno 20. Anastasij Deuterius Episcopus
Arianorum, quēdam nomine Barbarus
baptizans, ausus est contra institutum Domi-
nicę dicere: Baptizatur Barbarus in nome-
nis per filium in Spiritu sancto, ad quę ver-
um statim exsiccatum est baptismi lauacrum,
Barbarus territus fugit, miraculum quę om-
nibus exposuit. Simile ferē refert Nicepho-
rus Callistus de Iudæo quodam (*lib. 14. cap. 17.*
Ecclesi.) qui cum lucri gratia identidē bap-
tismum reiteraret, tandem ad Paulum Nouatia-
norum Episcopū venit, baptizari ab illo desi-
terans. Cumq; verbo fidei institutus esset, so-
lunūque ieiunium compleuisset, & ad bap-
tismum progredieretur, ecce ineffabili quadam
causę prouidentię vnda repente disparuit.
Vbi verō alia aqua (Episcopo & reliquis adstā-
tibus rem eam nescientibus, sed aquā per sub-
terraneum meatum fortē effluxisse putantibus)
confusa est, diligenterq; prouisum, ne dē lauacro
profluere, rursus aqua euauit. Ad eius rei
curam multi accurrunt, quorum vnus Iudæ-
um agnouit, quod scilicet antea ab Episcopo
baptismo susceptisset. Nō obiter hoc
credensui, verūm vt scire possemus, gratiam di-
uina quandoq; etiam apud indignos se ex-
hibere. Hęc Nicephorus.

Nicephor. Callistus lib. 14. cap. 45. Ecclesiast. histo-
ria, & Constantinus Manasses in Annalib. Exoris
apud

apud Constantinopolim temporibus Theodosij qua-
 sitione, de resurrectione mortuorum, Demosthenes
 veritatem insinuanit, resuscitatis e somno septem
 dormientibus, qui 372. annos dormierant.

CAP. XXV.

Temporibus Theodosij Imper. disputatio
 ingens in vrbe imperante de mortuo-
 rum resurrectione exstitit, & populo maxima
 incessit concertatio. Quidam enim, vna cum
 Sadducais, resurrectionem prorsus non esse
 opinati sunt: quidam autem egrè quidem, sed
 crediderunt tamen, defunctos excitaturi, &
 apertis & irrefragabilibus sacrarum scriptu-
 rarum testimoniis adducti, alio prorsus, &
 immutato corpore. Vt primum enim corpus
 illud, quod variis modis solum abolitum
 que sit, resuscitetur, fieri non potest, prae-
 ter id aliud, nulla praecede materia diuina, (quae
 omnia perficit) voluntate denuò reconstitutum,
 vna cum anima resurrecturum esse existima-
 runt. Huic tantae aratis eius hominum igno-
 rantia, & de proposita quaestione ambiguita-
 ti, qui priusquam existant, omnia nomit Deus,
 perinde atque medicus optimus, idoneo praeparauit
 remedia, vt tempore suo curam adhibens,
 animarum sanaret imbecillitatem. Itaque
 ante annos trecentos septuaginta duos, rem-
 fecit, quae nulla ex parte miraculis antiquitas
 ab eo supra naturae captum editis cedat: quam
 hoc loco commemorare aggrediar. Ephesi in
 Ionia

CRAR.

Theodosij qua-
Deum mirifice
somnia septem
erant.

et. disparatio
de mortuo
ulo maxima
m. vna cum
ritus non esse
quidem sed
excitatum
um serpu-
proctus, &
nim corpus
abolitum
esed prater
iunna, que
restitutum,
se existima-
inum igno-
e ambigua-
moniz Deus,
idonea prae-
curam adhi-
arem. Itaq;
duos, rem
s antiquus
edae: quam
Ephesi in
Ionia

LIBER. VII.

769

onia septem pueri, corporibus iuxta & animis
traces fuere, à parentibus per manus eius tra-
ditae religionis nostrae cultores. (Paulus Diaco-
nus simile quiddam refert de gestis Longobar. libr. 1.
cap. 3.) Tanto verò illi erga Christum flagrarunt
more, vt persecutionem eam, quam Decius
Romanus eo tempore Imperator grauissimam
perquam crudeliter exercuit, parui facerent. Et
quum propalam Christum confessi essent, post-
ea non longè ab vrbe ea secesserunt: & in vici-
o quodam antro, propter imminens periculù,
se ipsos occultarunt. Eius antri aditum & for-
tes, persecutores à parte exteriori probe cir-
cumvallatas muniuere. Illi verò praè anxio a-
nimo mœore in somnù sibi profundù delabi
nisi sunt, atque ita ad annos trecentos septua-
ginta duos dormierunt. Perinde enim atq; an-
geli prouidentia diuina & Spiritu sancto ob-
ambati, & veluti sensu orbati, suauis & molli
somno, eo quo diximus tempore, ita sunt de-
renti, vt neque corpora, neque vestimenta eo-
rum diffluerint. Vbi autem tempore suo sub
praesenti Theodosij imperio speluncae fores
recluse sunt, è somno illo euigilarunt, vnumq;
ex eis in urbem rerum necessariorum compa-
randarum gratia miserunt. Quum autem is
cuius Decij numisma proferret, noua atque
insolita monetae forma adducti, in thesaurum
eum illi incidisse opinati sunt, iuuenemque
ad urbis rectorem duxerunt, neque leuia ei, vt
aurum

770 COLLATION. SACRAR.
aurum inuentum indicaret, adhibuerunt tor-
menta. Et postquam flagris abundè concilius,
vix apud seipsum esset, exclamans: Quis tan-
dem, inquit, imperium nunc obtinet? mihi di-
cite. Atque illi suauiter & facere subridentes:
Num tu, responderunt, Theodosium nunc fe-
liciter imperium administrare ignoras? Tum
iuuenis: Bona verba quæso, ait, an non Decius,
sed Theodosius Romanum obtinet imperium,
qui me & sex alios mecum multo tempore re-
titos per præfectum vrbi speluncam hanc vbi
occultaremur, subire coëgit, vnde me illi sa-
me perciti, ad panes emendos præmisere? His
illi verbis auditis conseruati, celeriter omnes
ad antrum illud occurrerunt, adituque magis
dilatato, lapidibusque hinc & illuc disiectis,
in tabulam inciderunt, in qua Decij nomen
ipforum in Christi religione profitenda liber-
tas, fuga simul & occultatio, necnon sepultu-
ræ tempus percommodè expressum erat. Pro-
inde cum reuerentia debita eos inde duxerunt,
& de re omni celeriter Imperatorem certio-
rem fecerunt. Cæterum Imperator fidelissi-
mus, vbi eam rē cognouit, quod semper quæ-
grata Deo & accepta essent faceret, pietate sua
indignum duxit, vel illos ad se transferri cura-
re, vel alios ad eos videndos mittere, ipsum
autem domi manere: alterum enim arrogan-
tiæ, alterum autem socordia omnino esse in-
dicauit. Et rebus omnibus præco vt ad illos
veni-

LIBER VII.

771

veniret, contemptis, quam potuit celerrimè
 Ephesum contēdit, atque ibi illorum conspe-
 ctu se oblectavit, & cum eis collocutus, &
 ad fatiētatē consuetudinē eorū vsus est: tum
 in communi etiā mensa cum eis, ita
 par erat, cibum cepit, septemque totos dies
 eis fuit, omne eis curæ & officij genus pre-
 lass. Vbi verò etiā longiore rursus somno
 obitu sancto in Christo obdormierunt, de-
 mo eos persecutus honore, & præclaro ea
 causa triumpho actō, magnificeque rura-
 tum eis in antro repositis, Constantinopolim
 reuersus. Ea re quæstio de dogmate sopita
 est. Satis enim constabat, illum qui, vt pueri il-
 lorum annos, veluti noctem vnam nullo cor-
 porum detrimento quiescentes superarint, ef-
 ficit, eosque vnā cum animabus excitārit:
 eandem quoque potestatis suæ abundantia,
 omnes homines cum suis, non alienis corpo-
 ribus, in momēto vno, veluti ex somno, tem-
 pore suo excitaturum esse.

*hanc historiam septem Dormientium prolixè & ex-
 actissimè descriptam videre est apud Simeonem
 Metaphrasten, citatum à Laurentio Surio in vitis
 sanctorum 27. Iulij. & apud Gregorium Turo-
 nensem libr. 1. de gloria martyrum cap. 95.
 Mosens Euiratus cap. 26. Prati spiritualis,
 monstranda visio Theophanis de pœnis ac damna-
 tione illorum, qui se segregant à Catholica & A-
 postolica Ecclesia ad quasunque hereses.*

K k

CAP.

Senex quidam sedebat in Laura Calamonis
 iuxta Iordanem fluvium, Cynacus nomi-
 ne, magni apud Deum meriti. Ad hunc pro-
 fectus est frater peregrinus ex regione Dora,
 Theophanes nomine, ut interrogaret senem
 de cogitationibus fornicationis. Quem senior
 hortari coepit, atque yrgerere verbis de pudici-
 tia & castitate. Frater itaque magnifice zedifi-
 catus ait seni: Verè, mi pater, ego nisi in regio-
 ne mea Nestorianis communicarem, tecum
 permansissem. Cum verò audisset senex Ne-
 storij nomen, afflitus de perditione fratris,
 corripiebat eum, & orabat, ut recederet ab hac
 pessima & perniciosa hæresi, accederetque ad
 sanctam Catholicam & Apostolicam Eccle-
 siam, dicens, non esse aliam salutis spem, nisi
 rectè sentiamus, & credamus (vetera est)
 sanctam Mariam Dei genitricem esse. Dixit
 autem frater ille seni: Profectò, domine pater,
 omnes hæreses sic dicunt: Nisi nobiscum com-
 munices, saluus esse non poteris. Quid ergò
 faciam, infelix, nescio. Deprecare igitur Do-
 minum, ut re ipsa me certum faciat, quæ nam
 sit vera fides. Senex autem cum gaudio fratris
 verba suscepit, dixitque illi: Sede in spelunca
 mecum, & omninò spem in Deo habero, quæ
 reuelabit tibi ipse benignitas, quæ sit vera fi-
 des. Dimisso fratre in spelunca sua, egressus est
 senior prope mare mortuum, oras Deum pro
 fratre

Circa autem horam nonam diei sequē-
 tis, adspexit frater quendam adstātem sibi ad-
 spectu terribilem, ac dicentem. Veni & vide
 veritatem. Assumensque eum, duxit in locum
 tenebrosū ac fœtidum, ignes euaporantem.
 Atque in ipsis ignibus vidit Nestorium, Euty-
 mium, Apollinarem, Dioscorum, Seruerum, A-
 riam, & alios quosdam. Dixitque illi is, qui
 parauerat. Locus iste paratus est hæreticis, &
 blasphemantibus, & his qui illorum dogmata
 sequuntur. Si ergo placet tibi locus, persiste in
 hoc dogmate. Si autem supplicium istud ex-
 terius non vis, accede ad sanctam, Ecclesiam
 catholicam & Apostolicam, quam te senex
 docet. Dico enim tibi, quia si omnes virtutes
 homo operetur, nec rectè credat, in hoc loco
 cruciabitur. Atque in hoc verbo venit frater
 Memetipsum, & redeūti seni narrauit omnia
 quæ viderat, accessitque ad communionem
 sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Remansit autem
 cum sene, impletisque quatuor cum illo an-
 nis, dormiuit in pace.

*Simile exemplum de penis ac damnatione hæretico-
 rum nostri temporis.*

CAP XXVII.

Conuenit cum præcedenti historia scriptū
 quoddam, quod mihi vir quidam ætate,
 doctrina & pietate venerandus communica-
 uit, notamque rei seri em à personis fide dignis
 in ipso loco vbi cōtigit, cognouit. Anno 1529.

K k 2

Del-

774 COLLATION. SACRAR.
Delphis (qui celebris est Hollandiæ ciuitas) in
monasterio S. Annæ, fuit sanctimonialis quæ-
dam vocata Anna Georgij, nota filia cuiusdã
viri nobilis alterius prouinciæ, inuita penè in
idem monasterium intrusa, quæ cum annum
ætatis ageret 24 in grauem incidit infirmitatẽ
circa horam 7. vespertinam, ex qua exanimis
facta est manè circa horam tertiam, iacuitque
omnium vitalium sensuum experta ad quatuor
horæ partem. Tandemque sibi restituta, grauiter
ingemuit, oculosque in Priorissam com-
piciens, ait: Charissima mater, vbi nunc fui? Equi-
dem vidi Scribas & Phariseos ardentes in bi-
ratro gehennæ. Mater verò placidis sermoni-
bus eam reprimere conabatur, existimans illi
mentis impotentiam incurrisse. Respondit il-
la, se nulla mentis inopia laborare, sed plenissi-
mè sibi cõstare: Vidiq; inquit, Lutheranos ar-
dentes in abyssu inferni. Cumque obiurgare-
tur à quadam sorore adstante, prohiberetque
alia proloqui, illa mox luculentiori voce sub-
iunxit: Tunc, inquit, vis vt silcã: Non eloquar
solum, sed vociferabor & eiulabo, quoniã ab
omnipotẽte Deo compellor hæc eloqui, vidi-
que Lutheranos in profundis abyssi inferna-
lis, & quendam iãdudum hic Delphis defun-
ctum, quem quidem ipsa nec viderat vnquam
nec nouerat, sed quædã laica mulier lecto as-
stans, eundẽ nouerat (Vide similia exco. ca. 11.
12. 45, & 46. huius libri.) Vidi præterea, inquit,
illam

illam personam, quæ ut ab hac religione mo-
 rastica deficerem, blandis pernitiolisque sug-
 gessionibus pellicere conabatur, tartareis ig-
 nibus mancipatam: sed gratias ago tibi beni-
 gissime Iesu, quod perseveravi in hoc sacro
 ministerio, tuum hoc est donum, non meritum
 meum: servitui quidem tibi languidè ac tepi-
 dè, sed piissime Iesu, si dignaberis mihi parce-
 re, propono tua gratia cooperante, me ex toto
 corde emendare. Post hæc ad extremum vita-
 rionem deveniens, obruebatur quibusdam
 infirmitatibus, qui à diversis sanctis denomi-
 nati consueverunt. Quas dum sustineret, ad-
 modum lamentabiliter dicebat. Benignissime
 Iesu, quid causæ est, quòd his plagis tantoperè
 affertur? gratias tamen pro his ago tibi, &
 profiteor, licet te in sanctis tuis non blasphemaverim,
 tepidè tamen & remissè eos colui:
 O gratiosissima Dei mater Maria, & tu sacra-
 tissima Anna nuquam vestris cultoribus pre-
 sentem vestrarum suffragia subtrahitis. Vos ve-
 niantis & electi Dei, ignoscite mihi, quod
 non ea qua decuisset, veneratione & cultu vos
 honoraverim. Et his quidem illa modis cul-
 tum suam deprecabatur: gratias autem, in-
 quit, ago tibi elementissime Deus, quod ple-
 nam nunc assequar omnium hostium & pe-
 catorum meorum victoriam, quodque in
 hoc sacro ordine & habitu, & religione Ca-
 tholica, nunc vita hac defungar. Quod audiens

mater monasterij, ccepit vbertim lachrimari.
Ad quam infirma, Noli, inquit, flere, sed mecum
diuinæ bonitati gratias age, quod grate & tem-
pore maximè congruo hinc euocor: timeo enim
si diu vixissem, quòd in sancta hac religione
non satis constanter perseverassem vsq[ue]
in finem. Reliquis verò fororibus dicebat, vt
essent obedientes, nil cuiquam darèt sine con-
sensu matris, vitam serio emendarent, ac pen-
nitentiam agerent. Posthæc dulci voce odis
istas Ecclesiasticas decantauit: Fit porta Chri-
sti per uia, Maria mater gratiæ: deniq[ue] versum
vn um pijs cuiusdam cantici Germanici, quod
incipit: Confido me breui amabilem vultum
Domini Iesu contemplaturam. Moxq[ue] ces-
savit loqui, & post horam in Domino obdor-
miuit.

*Felicianus Capitonius in explanationibus Catholicis la-
corum vet. & noui Testamenti, quibus abutuntur
heretici, Explicatione 73. parte 1. Exemplum de
hereticis quibusdam nostre ætatis, qui quacunq[ue]
in mentem veniebant, etiam flagitia carnalia, Spi-
ritus sancti opera esse iactabant.*

CAP XXVIII.

Viguit nostra ætate hereticorū secta, quæ
ita suis sectatoribus Spiritus sancti abū-
dantiam pollicebatur, vt quacunq[ue] in men-
tem faciendā venirent, Spiritus sancti opera
esse existimarentur: pro sua autem heresi con-
firmanda, verbis istis Pauli à Hieremia de-
sum-

LIBER VII.

777

amptis, quibus à Paulo probatur, legē Euā-
 gelicā esse gratiam Spiritus sancti, quæ in
 cordibus fidelium diffunditur, vtebantur. In-
 tuit enim, Dabo legem meā scriptam in cor-
 dibus eorum, & nō docebit vnusquisque pro-
 prium suum, & vnusquisque fratrem suum,
 dicens: Cognosce Dominum, Quoniā omnes
 sciunt me, à minore vsque ad maiorem. Ecce
 (sunt) quod Spiritus sanctus sine externis ad-
 iuiculis docet, & mouet corda fidelium. Con-
 firmabant eorum vesaniam, quoniam Chri-
 stus nihil scribens dixerit: Spiritus veritatis,
 quem ego mittam vobis à patre, docebit vos
 omnem veritatem. Igitur Iesu Christi veritas,
 nō à libris siue scripturis, sed à Spiritu sancto,
 qui est in cordibus fidelium, habetur. Profecto
 scio, an nequior, aut pessilentior possit in-
 ueniri secta, & quæ ad omnia mala patientio-
 res faciat aditus, quàm ista. Omnia enim quæ
 vult credit, & quæ non vult non credit: quæ
 vult facit, & quæ non vult non facit: impieta-
 tem habet pro pietate, & vitia existimat virtu-
 tes, &c. Euenit in quadam Italia ciuitate, vbi
 hæc secta sibi plurimos adiunxerat, quod qui-
 dam volens amici sui constuprare filiam, hoc
 vultu vsus est. Dixit amico, Spiritus sanctus mi-
 hi dicit quod cum vxore tua dormiā, ille Spi-
 ritus sancto credens annuit, domumque re-
 uersus, imperat vxori cœnam parare, cubicu-
 lum & lectum seruare, & quicquid amicus,

Kk 4 ad

ad cœnam vesperi venturus, iuberet, exsequi,
& ad amicum illum diuertit. Sub noctem au-
tem venit amicus constuprator, cœnatur hila-
riter, & postea petit, vt filia, (quæ virgo erat)
secum dormiret, paruit mater, paruit filia, pro-
pter imperium mariti. Reuertitur manè mari-
tus, percunctatur quid factum sit. Cognita au-
tem re, accepit pugionem, & p̄osiliens in pla-
team, inuentoque filia stupratore ait: Num
dixisti Spiritum sanctum iubere, quod cum
vxoꝛe mea concumberes? Cur ergo mentus
es Spiritui sancto, & cum filia concubisti? Ex
modò mihi quoque dicit Spiritus sanctus, vt
de interficiã, ac simul tribus aut quatuor
bus percussum prostrauit, vnde manifesta
secta, per principes Christianos deleta est.

*D. Ioannes Damascenus lib. 3. de venerat. SS. imagi-
num. De Olympio Ariano, qui, cum Catholicis in-
sultaret SS. Trinitatem confitentibus, admirabili
pœna diuinitus percussus, interiit.*

CAP. XXIX.

SVB hoc consulatu, mense Decembri, eius-
mensis die vigesima septima, contigit for-
midabile & ingens miraculum, quod & audi-
tum omnem hominum magno terrore pec-
culit. Olympius enim quidam nomine, p̄suli-
de Arianae superstitionis Euthymio, quum es-
set in balneo palatij Helenianorum, quosdam
eorum cõtemplatus qui lauabantur, consub-
stantialis Trinitatis celebrantes gloriam, ait
hisce

hisce præscriptis verbis: Quid enim est Trinitas? cuius in parietem non ea adscripta est? Quumque superior euasisset, sibi familiariter notis, dixit: Ecce & ego Trinitatem habeo. Illi itaque rem quum reprehendissent, animis incitati eum interfecturi fuerant, nisi eos representasset nomine magnus quidam sanctorum Apostolorum presbyter intra muri ambitum conueniens; Homo hic sanè quàm admirandus, ac servulus Dei cultor hisce verbis eos alloquutus est, docens quia nequaquam id latere possit oculum iustitiæ illius cuncta cernentis, qui regula quæque decernit, & quidem exacta ratione. Sedata deinde turba ob viri istius reuerentiam, surrexit Olympius, & pro more vsus uero siue folio aquæ calidæ, exsilit in alterum, quod & frigidam capiebat è fonte profilientem, qui oritur à medio venerandi altaris ædis consecratæ Diuo Protomartyri Stephano, quàm olim exædificauit Aurelianus principali tum dignitate præluens. Hinc enim reor eam aquam dignam habitam, quam inuiseret Deus. In hanc quum ille descendisset dicto ocius adiret, cum eiulatu dicens: Miseremini mei, miseremini, suasque carnes exscalpens ossa etiam in partes deducebat. Omnes proinfecti, qui circa eum erant, apprehensum inuoluerunt sindone, ac reclinarunt in algescetem & animam expirantem. Porro, illi percunctabantur quid ei accidisset. Respondit Olympius:

K k 5 Virum

Virum vidi niueis vestibus indutum ex aduerso Nerophori, adscendentem ad me, meque vidente permiscentem tres in aures lupini, & dicentem mihi: Ne esto blasphemus. Illi acceptum eum in lecticam transfulerunt in alteri balneum, adiacens Arianorum Ecclesie. Illi quum vellent ab eo reuellere sindonem, carnem totius corporis simul auulserunt. Atque ita in mortem concedens reddidit spiritum. Rei huius gestæ fama toto propemodum imperio notuit. Vulgò ferebatur, hunc talia passum, non modico tempore sterisse ab obsequantia & religione, quæ glorificat ac proficitur in Trinitate consubstantiali essentiam, & demum ad Arij cultum resiliisse per baptismum. Id simul atque contigit, & ad aures peruenit imperatorum: erat autem tunc Anathasius. Is demandauit prodigiosum hunc euentum varietate colorum per imaginem pingentemq; affigi parti supremæ Nerophori. Ioannes aut quidam, diaconus ac defensor prædictæ ædis ditatæ Stephano Protomartyri, vir si quis alius, peracrem zelum exercens passim pro tuendo dogmate consubstantialis essentia, isque rem gestam pinxit, ac tradidit imaginis, utcūque. Adscripsit enim & nomina eorum, qui tum inter lauandum illic historiam perspexerant, & quo quisque loco habitaret. Adiecit & eos, qui administrandis aquis subseruiebant. Testimonio autem est usque in præ-

sens ip
protin
renus.
nes nō
nitate
phylus
pido M
ros om
& colu
Trinit
quod f
quam
us Eccl
tas: can
etiā, vt
abspor
na scen
ti illan
marito
Trinit
piæ Co
uinæ v
Olym
tabiler
Ruffin
sticam
rian
V B
o

gens ipsa imago affixa in ipso introitu quartæ
 protinus sæpè dicti oratorij. Hæc ibi Damas-
 cenus. Sunt & nostro prædolor sæculo homi-
 nes nō minus quàm iste Olympius in SS. Tri-
 unitatem blasphemi. Scribit enim Frideric. Sta-
 phylus (in *Apologia*) Lucam Sternberger in op-
 usculo Moraviæ Sternberg publicitus docuisse,
 eos omnes, qui S. Trinitatis nomē confitētur
 & colunt, tres Deos falsò comminisci, cum sit
 Trinitatis nomen superuacaneum & inane,
 quod scripturis sacris Trinitatis nomen nus-
 quam expressum sit. Itaque voluit vt loco illi-
 us Ecclesiasticæ cationis, O veneranda Trini-
 tas: caneretur, o veneranda Dei bonitas: optat
 etiā, vt dæmones omnes Trinitatē abducāt &
 absportent, nescire se, inquisiens, vtrum mas sit,
 an fœmina: persuasum autē se habere, Trinita-
 tē illam quondam fœminam fuisse, quæ tres
 maritos habuerit. Sunt & Seruetiani, qui & S.
 Trinitatem (hæresco referens) vocant Trici-
 putē Cerberum. In Olympio illo videre est di-
 uinæ vindictæ seueritatem: in his quibusquā
 Olympianam blasphemiam spiratibus, admi-
 rabilem diuinæ patientiæ longanimitatem.

*Rufinus lib. 10. cap. 15. & sequent. historia Ecclesia-
 sticæ. Quas & quàm portentosas calumnias A-
 riani heretici confixerint in Athanasium.*

CAP. XXX.

Vbi Constantius Orientis regnum solus
 obtinuit, Constantino fratre non longè
 K k 6 ab

ab Aquileia apud Alſam fluvium à militibus interfecto, Conſtans vtriuſque germanus, Occidentem ſatis indiſtriè gubernabat. Nam Conſtantius natura & animo regio, dum primis illis regni ſui fautoribus ſatis indalget, per eunuchos arte in perfidià decipitur à peruerſis ſacerdotibus: & intento ſatis ſtudio, prauis eorum contentionibus obſecundat. ſed illi verentes, ne fortè adeundi regis copia quandoque fieret Athanaſio, & per eum de veritate fidei, quam peruertebat, ſecundum ſcripturas edoceret, omnimodis inſimulare eum apud principem, & velut omnium ſcelerum ac flagitiorum adgrediuntur exponere: ſoque quo humani corporis brachium loculo delatum, Imperatori oſtendunt: quod ab Athanaſio exciſum magicæ artis gratia de Arſenii cuiuſdam corpore confirmabant. Sed & alia quàm plurima criminofa ſimul & flagitioſa componunt.

Quibus ex cauſis Imperator iubet conuocato Concilio Athanaſium condemnari. Idq; apud Tyrum (miſſo è latere ſuo vno ex Comitibus, adnitente quoque Archelao tunc comite Orientis, necnon & eo, qui Phœnicem prouinciam gubernabat) congregari iubet. Eo deducitur Athanaſius, loculus cum humano brachio circumferretur, inuidia & horror nõ ſolum religioſas, ſed & viles animas peruadit. Hic Arſenius, cuius brachium dicebatur exciſum,

excisum, lector aliquando Athanasij fuerat, & do culpam correptionem veritus, frequentia sese subtraxerat. Cuius latebras opportunas si ad huiuscemodi commentum flagitiosi homines rati, in initio compositi criminis occultatum eum apud quendam, quem fidissimum secretibus suis crederant, retinebant. Peruenit tamen ad hunc in latebris positum, quid suo nomine criminis intentaretur Athanasio. Et tunc eum ipsa humanitatis contemplatio, siue diuina perpulit prouidentia, clam per noctis silentia euadens claustris, enauigauit Tyrium. Septidie quam causae dicende adesset vltimus dies, Athanasio sese Arsenius obtulit, utque secretum gestarum res haberet, edocuit. Ille domi se hominem, nec innotescere cuiquam de eius praesentia iubet. Interea Concilium cogitur, in quod aliquanti concinnati calumniae conscij, omnes penè in fensu animo aduersum Athanasium praedudicatosque conueniunt. Per idem tempus Paphnutius Confessor (de quo supra memorauimus) aderat, Athanasij innocentiae conscius. Is cum vidisset Maximum Hierosolymorum Episcopum, qui vna secum effosso oculo, & poplite succiso, Confessor exstiterat, eum pro nimia simplicitate nihil de sacerdotum scelere suspicantem, consedissee cum caecis, quos factionis macula sociauerat, mediū confessum non veritus: Te, inquit, Maximè, cum quo mihi vnum atque idem confessionis insi-

gne est, cum quo mihi pariter mortale lumen
 effossum, clariorem diuini luminis concilia-
 uit ad spectum: Te, inquam, non patiar sedere in
 concilio malignantium, & cum iniqua geren-
 tibus introire. Iniecitq; manu cleuans eum de
 medio eorum, ac de singulis instruens, perpetua
 dehinc Athanasio communiōe sociatus. Sed
 interim causa dicitur. Prima introducit ac-
 cusatio mulieris cuiusdā, quæ se diceret aliquā
 do hospitio Athanasium suscepisse, & ad eo
 noctu nihil suspicantem, vim corruptionis ef-
 se perpeffam. Introduci ad hæc iubetur Atha-
 nasius, ingreditur cum Timotheo presbytero
 suo, cumq; monet, vt posteaquā mulier di-
 cendi finem fecisset, se tacente ad ea quæ dix-
 rat, responderet. Cumq; mulier illa, quæ edo-
 cta fuerat, perorasset, Timotheus conuulsus ad
 eam: Verè, inquit, mulier ego mansi apud te a-
 liquando aut vim tibi, vt asseris, feci? Tunc il-
 la (vt mulierum se talium procacitas habet) ob-
 iurgans Timotheum: Tu, tu, inquit, mihi vim
 fecisti, tu in illo loco cōmaculasti castitatem
 meā. Simul & cōuersa ad iudices, obtestari fi-
 dē Dei cœpit, vera se dicere. Tū omnes ridicu-
 losus pudor habere cœpit, quod tā facile tacē-
 teo, factio cōpositi criminis patuisset. Nec ta-
 men permissi sunt iudices habere de muliere
 quæstionem, vnde hæc, vel per quos, aut quo-
 modo fuisset aptata calumnia, quoniam iudi-
 candi libertas penes accusatores erat. Hinc
 transitur ad aliud crimen. Pro-

Profertur facinus sæculis inauditū (*Secunda
 Columnia.*) Hoc est ; inquit, vbi nemo possit
 verborum præstigijs decipi, res oculis agitur,
 verbis cessantibus. Brachium hoc te, aiunt, A-
 thanasi accusat excisum : Hæc est Arsenij dex-
 tera, quam tu quomodo, vel ad quos vsus ex-
 sideris, indicato. Tum ille: Quis enim, inquit,
 vestrum Arsenium nouerat, vt hanc ipsius dex-
 teram cognoscatis? Exsurrexerunt aliquanti,
 qui se dicerent optimè scisse Arsenium, in qui-
 bus nonnulli erant absque conscientia factio-
 nis. Orat dehinc à iudicibus Athanasius, vt
 hominem suum, quem in negotium deposce-
 ret, iubeant introduci. Cumque introductus
 esset Arsenius, eleuato eius vultu, Athanasius
 concilio & iudicibus ait : Hic est Arsenius. Et
 eleuans eius nihilominus dexteram : Hæc est,
 inquit, etiam dextera eius, hæc est sinistra, Hæc
 autem, quam isti offerunt, manus vnde sit,
 vos requirere. Tunc velut nox quædam & te-
 nebra accusatorum oculis infusæ, quid age-
 rent, quò se verterent, nesciebant. Ipsum ete-
 nim esse Arsenium, testes, qui paulò ante scire
 se dixerant, confirmabant. Verùm quia non
 iudicandi, sed opprimendi hominis causa cõ-
 ciliium gerebatur, fragor omnium repente at-
 tollitur, magum esse Athanasium, & decipe-
 re intuentium oculos cõclamatur, nec debere
 vilo modo vltra talē hominem viuere : factio-
 que impetu, suis eū discerpere manibus parāt.
 Sed

Sed Archelaus, qui cum ceteris ex præcepto Imperatoris concilio præsidebat ereptus eum de discerpentium manibus per occultos exitus eduxit, ac fugam (qua solum posset) salutem monuit commendare. Concilium tamen rursum conueniens, tanquam si nihil omnino deprehensum fuisset, ut confessum de interuentis criminibus Athanasium condemnaret. Ergentia in hunc modum ficta per orbem terrarum munites, ad sceleris sui consensum Imperatore cogente ceteros episcopos perpulerunt.

Hinc iam toto orbe profugus agitur Athanasius, nec ullus ei tutus ad latendum supererat locus, Tribuni, Præpositi, Comites, exercitus quoque ad inuestigandum eum mouerunt edictis in imperialibus. Præmia de lateribus proponuntur si quis viuum maxime, si id minus, caput certe Athanasij detulisset. Ita totis regni viribus frustra aduersum eum, cui Deus aderat, certabatur: Interea sex continuis annis ita latuisse fertur in lacu cisternæ non habens aquam, ut Solem nunquam videret. Sed cum per ancillam, quæ sola conscia dominorum officijs, qui ei latebras præbuerant, videbatur, indicatus fuisset, tanquam Dei spiritu admonitus ipsa nocte, qua ad eum comprehendendum cum iudicibus veniebatur, post annos sex migravit ad alium locum. Ita illi, qui venerant frustrati, dominisque in fugam versis, de ancilla ut falsa indice poenas sumunt.

Definitus Ecclesiast. historia libr. 10. cap. 14. De Athanasio, quomodo adhuc puer existens, cum aliis coetaneis suis imitatus sit Episcopum, & mysteria Ecclesiastica speique & expectationis suae hoc pacto specimen dederit.

CAP. XXXI.

Quia Athanasij mentionem fecimus, visum est sequentem historiam subiungere. Tempore, quo apud Alexandriam Petri martiris diem Alexander Episcopus agebat cum esset expleta solemnitas conuenturos ad conuiuium suum clericos expectaret in loco maritimo, videt eminus puerorum supra oram maris ludum, imitantium, (vt fieri solet) episcopum, atque ea quae in Ecclesiis geri mos est. Sed cum intentius diutius pueros inspiceret, videt ab his geri quaedam etiam secreta & mystica. Perturbatus ilico, vocari ad se clericos iubet, atque eis, quid eminus ipse videret, ostendit. Tum abire eos, & comprehensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cumque adessent, quis eis ludus, & quid agerent, vel quomodo, percunctatur. Illi, vt nullis habet aetas, pauidi, negare primo, deinde rem gestam per ordinem pandunt, & baptizatos a se esse quosdam catechumenos confitentur per Athanasium, qui ludi illius pueri Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his, qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidve respon-

sponderint, simul & ab eo, qui interrogauerat, ubi videt secundum religionis nostrae ritum cuncta constare, collocutus cum concilio clericorum, statuisse traditur, illis, quibus integris interrogationibus & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere, sed adimpleri ea, quae à sacerdotibus mos est. Athanasium verò atque eos, quos Iudas ille vel presbyteros habere visus fuerat, vel ministros, conuocatis parentibus, sub Dei oblatione tradit Ecclesiae suae nutriendos. Paruo autem tempore, cum à Notario integrit, & à Grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus, continuo tanquam fidele Domini commendatum, à parentibus restituitur sacerdoti, ac velut Samuel quidam in templo Domini nutritur, & ab eo pergente ad patres in senectute bona, ad portandum posse se ephod sacerdotale, deligitur. Sed huius tanti in Ecclesia pro fidei integritate agones fuerunt, ut etiam de hoc videatur dictum esse illud, quod scriptum est: Ego enim ostendam ei, quanta eum pati oporteat pro nomine meo, in huius enim persecutiones vniuersus coniuratus orbis, & commoti sunt principes terrae: gentes, regna, exercitus coierant aduersus eum. Ille autem diuinum illud conseruabat eloquium, dicens: Si consistent aduersum me castra, non timebit cor meum: si insurgat in me praelium, in hoc ego sperabo.

Guardus Camerius in argumento *Eclogæ nonæ* suorum *Bucolicorum*. De Michaële Stifelio concionatore Evangelico, qui suis rusticis vaticinabatur diē iudicij fore anno 1533. 3. Octob. rusticis interim consonantibus tanquam cras morituris, ut in proverbio est apud Tertulianum ex Diogene.

CAP. XXXII.

In Saxonia V Vittembergæ vicinus pagus nomine Holtzdorpf situs est, in quo pago Stifelius Evangelicus concionator populō locēdo præfectus, sibi suisq; rusticis persuasit tertio Octobris die, horam circiter decimam, extremum iudicij diē futurum, idque ex supputatione quadratorum numerorum, tanquā ex diuina Spiritus sancti patefactione serio confirmauit. Rustici & ciues plerique omnes per vniuersam Saxoniam & Misniam aruis & agris incultis relictis, negotiis ocio posthabitis, curæ præferentes socordiam, omnia sua bona decoquebant: dies noctesque pergræcabantur, certō confidentes (quem admodū prædixerat Stifelius) tertio Octobris die eiusdem anni, qui erat à Christo nato 1533. mundum periturum, & extremi iudicij diem aduenturum. Cum autem prædictus dies adesset, Stifelius suggestum occupans hortatur suos rusticos, & bono iubet esse animo: tempus instare, quo, prout quisque vestitus aderat cum ocreis simul & peronibus omnes in cælum auferrentur. At verò hora prædicti iudicij iam diu trāacta,

704 COLLATION. SACRA.
acta, ad eò vt rusticis de vaticinio desperanti-
bus, ipse quoque dubitaret: fortè procellosa
tempesta orta fuit, quam cum Stifelius audi-
uisset, de nouo suos rusticos est horatus: ruti-
binem enim exorientem initium dare futuri
iudicij. Sed paulò post tempestate sedata, cum
rustici cælum serenum esse conspicerent, ita
Stifelium è sublimi cathedra deturbatū, ma-
nibus & pedibus acriter constrictis in cura
positum V Vittembergam traxerūt, vbi ipsū
coram iudice de illata iniuria grauitè accusa-
runt, aliquod sibi emolumentum pro omni-
bus pecoribus, frugibus & frumentis absum-
ptis sperantes. Sed frustra illum accusarunt ru-
stici: nam à rusticis vindicatum, è vinculis re-
demptum Stifelium Lutherus veteri Ecclesie
iterum præfecit. Similem prophetam se ven-
ditauit Andreas Osander, de nouissimo die,
edito quodam libello, vt videre est. Centuria
prima Veritatum Euangelicarum, per Ioan-
nem Nasum, veritate secunda.

Hanc eandem historiam Hanardus Game-
rius Ecloga nona lepido carmine re-
fert, quod in gratiam lectoris hic sub-
ijcere visum est.

Eten: Fauste precor nōs, quod me perdidit auidi,
Est in Saxonia. qua use nutriti alumnus,
Patria; de lignis, Holzsdorsia dicta, vocatur.
Hæc cum susciperet falsis de variis vniuersi,
Se f.

le fatal, & miseris nos perdidit ipsa coloros
 tradit: & miserè stricto velat ense peremit.
 Namque Michaëlem quendam pro vate recepit
 nomine Stifelium, socium comitemque Lutheri,
 cum coleret monachos & cum turbaret eosdem,
 ipse sacra putans mysteria scire deorum
 quædã muneris secum ratione putata.
 Dicit in hoc ipso, quem nos memoravimus auro.
 quæ foret Octobris, decimam lux circiter horam,
 terra, supremi perituri terminus auri.
 quædã sub tanto res tanquam vera magister
 agricolas ruri, sed & intra mœnia ciues
 luminibus claris obducta nube fefellit.
 quæ non deciperet, credebat id ipse Lutherus
 in auro, subscribere hæc Melanchthon.
 qui Misiniam subigebant vomere terram,
 qui Saxonici cultores ruris erant:
 incultos agros inculcæque tecta domorum,
 hæc patiebantur sine frugibus arua perire,
 hæc satis esse rati, si tantum venter haberet,
 quantum sufficeret dictas ad temporis horas.
 Nos igitur socij, summis pro viribus omnes
 precabamur sic, ut nihil esset in ære.
 nisi iidem pecoris, cum tempora dicta venirent.
 Cui tamen ille dies Octobris tertius esset,
 conveniant omnes, quorum stultissimus ipse
 conspexit in medijs, faustumque precatur & orat:
 Agricolis etiam frustra metuentibus inquit
 insperatissimè clamas: surgendi tempus adesse,
 supercunumque diem nostris venisse salutis.

Nam

Nam quo quisque modo vestitus staret ibidem,
 Hoc debere statim celo super aethera ferri.
 At cum iudicij iam dudum tempus abesset,
 Ut dubitans secum praesagia falsa putaret,
 Fortuita quidam veniens ab origine venit,
 Eludit subito mendacem turbine vatem,
 Qui simul ac periit, nos penè periuimus vna,
 Quod non adfuerit iudex cum turbine Christo.
 Nam propter pecudes, propter bona perditia nostra
 Grata dies nobis toties promissa fuisset.
 Ergò Stifelium manibus post tergum reuinctis
 Adque manus pedibus per mutua vincula nexis,
 In curru positum nunc huc rapimus & illuc,
 Donec ad eximiam fessi deuenimus urbem,
 Candida quae niuei sortiitur nomina montis.
 Hic nos iudicio damnandum sistimus aequo,
 Parua petiituri magno solatia damno.
 Sed frustra petimus, frustra culpamus iniquum,
 Frustra carceribus clausum detrudimus hostem.
 Quo duce communis sortis fortuna periisset.
 Nam (quia de corio fuit ipse Lutherus eodem,
 E quo Stifelio factum dedit ocrea nomen)
 De manibus nostris, & certa morte redemptum
 Excellens magica turpissimae arte Lutherum
 Stifelium nota praescitum reddidit adi.
 Nos verò miseros, miseros nos ille reliquit
 Elusos miserè: quorum pars tæbe periit:
 Pars sua crudeli confodit pectora ferro.
 Pars, quorum numerum fugiens maestissimus caesi,
 Diuersas adiit patrijs à sedibus ora.

ritatem verò contingeret infimus ordo,
quo seruitij mihi pondera ferre liceret.

Wilhelmus Lindanus lib. 1. cap. 9. de fugiendis
libris. Quomodo Ioannes Campanus hereticus, in
Ducatu Climensi rusticis persuaserit, ne seminarēt
aut colerent agros, imò potius eosdem venderent,
et mollior sese tractarent, eò quod instaret dies
iudicij.

CAP. XXXIII.

Desuaserat Ioannes Campanus miseris
rusticis, non longè à fluuio Rura degen-
tibus, quod vel hodie res ipsa loquitur, & te-
ratur vicini, ne amplius austeris sese frange-
rent agriculturæ laboribus: non sese frustra
vexarent, diutius fatigarent, enecarent,
arandi, arandi, metendi sudoribus, instare
iudicij: breui omnia inundationibus aqua-
rum delenda: indulgerent genio igitur, molli-
or sese tractarent, suauius viuerent, quod mi-
seræ supererat vitæ rusticanae: omnia prope-
tam certò certius peritura. Illi stolidi stolido
deliro prophetæ creduli, suos vendunt agel-
los qui illos emit, sensit non frustra sese illum
desuisse prophetam.

Sic Martialis in Cinnam ludit, qui cognita
ab Astrologo morte sibi, vt persuasus
erat, imminente, amplissimum patri-
moniū vix annuo spacio dilapidat. Lu-
sit ille in Cinnam hoc epigramma.

DING

Dixerat Astrologus periturum te cito Cima,
 Nec puto mentis, dixerat ille mihi.
 At tu dum me tuis, ne quid post fata relinquis,
 Hausisti patrias luxuriosus opes.
 Bisque tuum decies non toto tabuit anno.
 Dic mihi, non hoc est Cima perire citò!

Nicephorus Callist. li. 14. cap. 40. Ecclesiast. lib. 1.
 Eutrop li. 14. rerum Rom. De quodā pseudonymo,
 qui Iudeos in Creta induxit, ut negligit facultati-
 bus, & possessionibus suis, se sectarentur, & omnia
 illos per mare in promissionis terram ductum.

CAP. XXXIV.

Cum Proclus Episcopus ad sacra Ecclesie
 gubernacula confederet, multi in Creta
 Iudei Christianorum sacra sunt complexi, per
 causam huiusmodi. Vir quidam erat ex eorum
 genere, qui, quum per fraudem & dolum vitia
 peregisset, postremo se etiam Mosen illum esse
 assimilavit: & caecitus in Cretam à Deo pro-
 pterea missum esse confinxit, ut eius loci Iu-
 daeos ipse per mare, perinde atque olim Itra-
 litas per rubrum sinum, duceret. Et passim in-
 sulam ipsam peragrans, ut se illum esse crede-
 rent, suasit: atque ut opes quas haberent, pecu-
 niasq; & possessiones omnes adspiciantur,
 cohortatus est: se illos per mare non aliter
 quam in arida, in promissionis terram ducturum
 esse pollicitus. Atque illi vanis illius promissis
 decepti, res operasque suas ubique neglex-
 erunt.

... & facultates suas temerè quibuscunque
 ... piciendas permisere. Vbi dies constituta ad-
 ... mit, qua proficisci debebant, ipse quidem
 ... confidentia & fastu plenus, eis præijt: illi verò
 ... minem, vnà cum coniugibus, & ætate im-
 ... milliore consequuti sunt. Itaque eos in sum-
 ... quendam scopulum in pelagus excur-
 ... nem duxit: atque inde conijcere seiplos in-
 ... iussit. Idemque ex illis quidam, statim vt imperatum eis
 ... fecerunt, neque deinceps apparuerunt.
 ... quidam etiam in præcipitio saxi allisi inter-
 ... runt. Et vniuersi illi vel in vndis, vel in præ-
 ... cipitibus saxi periissent, nisi Dei providentiã,
 ... piscatores & alij mercatura victum quã-
 ... rantes, Christiani homines, subitò adfuis-
 ... sent, & que modis omnibus extrahentes seruassent:
 ... primum fortasè, qua dementia capti es-
 ... sent, alios, quò minus se in fluctus
 ... conijcerent, prohibuerunt: eorum, qui antea id
 ... fecerat, interitum illi indicantes. Qui sanè
 ... præ in animo rem secum reputantes, & frau-
 ... dem sine iudicio susceptæ fidei & credulitatis
 ... prehædentes, vt miserabilem in modum
 ... erant, sustinuerunt: & tandem Pseudo-
 ... nymum illum comprehendere sunt aggressi.
 ... iam perficere id minimè potuerunt. Con-
 ... tum enim ille disparuit, & magnam suspi-
 ... cionem præbuit, perniciosum quempiam
 ... demonem sub humana specie gentem eam in-

796 COLLATION. SACRAR.
exitium produxisset. Proinde multi Iudaorum
superstitioni nuncio remisso, in Creta Christi-
anam religionem constanter susceperunt. Ho-
rum innumera propè fuit multitudo.

D. *Vilhelmus Lindanus Episcopus Ruramunda in
lib. de fugiendis idolis, cap. 12. Quomodo datus in
specie equitis, quendam Petrum Fischerum in-
tauerit ad militandum Principi Auriaco, dicens
se prefectum duarum cohortium Gesiacarum Prin-
cipi militantium.*

CAP. XXXV.

CUM *Vilhelmus Nassouius Auriaci
princeps Belgium inuaderet, transiit in
Mosa repulsus copiis regis illustris. D. Dicitur
Albano militantibus, ne in Brabantiam pen-
traret, in Franciam suas miseras traheret co-
hortes, fame languidas, inedia exhaustas, re-
rumque penuria omnium tantum non eneca-
tas, vndique ad eum non pauci confluere
aut perfidia, aut sacrilegij, aut praedæ causa.*

Contigit igitur quendam rusticæ villæ
in Merum vico Parochiæ Harten, iuxta Rur-
mundam famulū in agro suas facere operas:
qui dum quadam victus impatientia ei mini-
mè ex voto succedentis in blasphemias erupit
voces, rusticis plebique imperitæ, prohi dolor,
familiares, accessit eum eques nigro hincien-
ti, oraque spumanti vectus caballo, qui post
varia promissa in speciem aurea, & ostensa pe-
guniæ massa magna, illi pollicetur mercedem
modo

modò sese, cui colligendarum copiarum potestas facta esset, in Gallia sequatur principi Augusto militaturus. Hæc, quò maiorem fidem habent, præstiterit piis atque simplicioribus in Christo fratribus rudiùs simul & copiosius tractis publicis referre, quæ ita habent.

Anno à natiuitate Domini millesimo, quinquagesimo, septuagesimo tertio, vicecima septima mensis Decembris, comparuit personiter coram Reuerendissimo in Christo patre Domino nostro, Domino Episcopo Ruræmundensi prouidus vir Ioannes Vischers de Meythuysen in Lyn (est pagus prope Ruræmun.) morans, & in præsentia Venerabiliù Doctorum, D. Officialis Ruræmunden. & D. & Magistri Gerhardi Merani Canonici Ruræmundens, declarauit suù quondã filiù Petrum nomine, tunc temporis habitantẽ apud Medardù Mæster Henrichs, aliàs auff den Berg in Merù Parochia de Hartẽ, die Sabbati ante Dominicã, Esto mihi, anni septuagesimi, fuisse prolatum vnã eum equis & vehiculo ad mōiem Uthilia, myricam aduehendi causa, & in reditu sancti Petri vehiculum fuisse fractum, quod cum reficeret Petrus, ipsi apparuit quidam vir in quo insidens, atque dicens: Adolescens, reuolue tuum vehiculum, & veni mecum vnã cum Gæsis versus Franciam, ego sum praefectus duarum cohortium equitum, tu mihi bene seruias, ego satis pecuniarum & bonorum habeo.

798 COLLATION. SACRAR.
habeo. Cui Petrus respondit, quod non, & te
debere proficisci domum, & animaduertens
equum vnam tantum habere aurem, signauit
se signo crucis, ac statim euauit prædictus
vir vnà cum equo. Et postquam idem Petrus
vltèrius fuisset præfectus, iterum ipsi apparuit
prædictus vir, dicens vt prius, cui Petrus respo
dit. Debeo esse domi, quia vesperi debeo esse
vnà cum aliis adolescentibus in quodam loco,
vbi sum vocatus, signando se iterum signo
crucis: Existente autè præfato Petro cum aliis
sociis in ædibus Henrici aen gen Valderen, in
loco de Merom, audiuerunt quendam sibilan
tem, & postea cum idem Petrus domum redi
ret, apparuit dictus vir siue spiritus, iterum si
bilans, ad cuius sibilum Petrus etiam sibilauit,
& appropinquans Petro dixit ei: Conscende
retro dorsum mei equi. Cui Petrus respondit:
Ego bene ibo, & venientes ad domum siue cu
riam suprafati Medardi, dixit spiritus Petro, vt
ipse tubam ibidem existentem, dictam vulga
riter eynen ruep hoeren inflaret, quod ipse fe
cit, & spiritus similiter, & accedentes duo alij
adolescentes (qui Petrum præcesserant) roga
uerunt Petrum, quare ipse tubam inflaret, qui
bus Petrus respondit, ego debeo conuocare e
quites, quia in continenti debemus discedere,
& statim trusit spiritus Petrum in quendam
lacum ibidem existentem, ex quo ipsum præ
dicti adolescentes traxerunt, & in equili su
pp

per manipulum stramineum collocarūt, pro-
 plectum supradictorum duorum adolescen-
 tum, ex quo loco prædictus spiritus eum sub
 quis trahendo, per vnum paruulum admodū
 foramen in aëra abduxit, ac supra arborem pi-
 num collocauit, & cum dicti duo adolescentes
 Petrum quærerent, rogauit eum spiritus: Cui
 nis adhaerere: & respondit: Volo adherere Do-
 mino Deo & huic arbori, & tunc deseruit eum
 spiritus, multos arboris ramos frangendo. Di-
 cit præterea supramentionatus Ioannes Vi-
 scher, in fide boni viri, se præscripta ex ore sui
 filij Petri audiuisse, & quod idem Petrus ab eo
 tempore vsque ad diem obitus sui non potue-
 rit ferre, quod aliquis iuraret, peieraret, aut
 malè loqueretur. Actum vt supra,

Me præsentè Egid. Tsungheu, Notario pu-
 blico ad præmissa requisito.

Hæc ita sese habere non modò pater dicti
 Petri narrat, sed plerique etiam coloni, qui ex
 eisdem Petri narrantis ore audierunt, rerum-
 que gestarum pars non postrema fuere. Equi-
 dem his non contentis locum ipsum à visita-
 tione rediens inspexi, arborem illam à stabu-
 lo, vnde in eam fuerat euectus, meis dimensus
 passibus circiter XXV. colonum villæ, fami-
 liae ac vicinos de rei veritate sciscitabar, qui
 rem, vt dictum est, ita se habere affirmabant,
 adentes sese illa nocte, qua Petrum stabulo
 ceptum in arborem diabolus euexit, post-

Ll ; quàm

800 COLLATION. SACRAR.
quam nominatim euocasset, atq; ut promissa
præstaret, admonuisset, audisse cacodæmo-
nem per plateas discursantem, tibias rustica-
nas (quas ex salicum corticibus illic solent bu-
bulci & opiliones conficere) non obscure in-
stantem, immò & cantilenas rusticanas non
satis pudicas, sed illic vulgares, nobisq; tunc
recensitas cantillantem. Adhæc cum dæmon
Petrum in arborum pirum euexisset, accu-
rentes socios acclamasse, **Peter halt euch** **sa**
IESVM, Petre adhaereas Domino IESV.
respondisse, Ego Iesum teneo & arborem, ad
quam vocem D. IESV, dæmon eum de arbore
dedit præcipitem, quam & nos meis cum fa-
miliaribus, ramis satis crassis passim contracis
vidimus. De huius rei veritate igitur qui du-
bitat amplius, per me licet locū ipsum adcat.
arborem, stabulum, villam requirat: agnoscat
historiam hanc esse verissimam, qua dæmo-
num apparitiones corporali specie ad fallaci-
am simpliciorum velata, non absurde con-
firmant. **Mr.**

*Bartholomæus Faijus Consiliarius Regius, libro cœ-
næ Ergomenicæ & Alexicacæ, titulum fecit, ex
actis publ. Reuerendiss. D. Ioannis Bursii Episcopi
Laudunen. anno 1566. citatur à R. D. V. Wilhelmo
Lindano libro de fugiendis idolis, cap. 13. De dæ-
mone, qui exorcizandus ex quadā matrona, cuius
nomen nomina e debat, viuaq; exprobrata, excepit
illis, que per confessionem sacerdoti factam etiam
expia.*

expia, & quomodo idem demon visus sit inter-
esse concioni Calvinistica.

CAP. XXXVI.

Quoniam sacris exorcismis de more Christa-
no adhibitis (quos verè Apostolicos nunc
cum illo impio Vlpiano iurio non Christia-
ni, sed humani perito, sacrilegè ridere quidam
sui obliti nominis non verentur) & potiss. sa-
cro sancta ostensa Eucharistia, post ieiunia &
publicas comprecationes dæmonem cuius-
dam matronæ Nicolæ visceribus, Reueren-
tissimus Laudunen. Episcopus nitetur ex-
pellere, multa ille agebat, & ludicra & terrifi-
ca. Adstantiū enim & nomina edebat, & con-
silia publicabat non sine risu, viciaque expo-
nabat, nominatim illius Mangonis, indicatō
laente sui equi vicio, qui Laudunum à S.
Quintini vrbe aduenerat, vt equum venderet:
qui iniro itinere strenuè incederet, sed eo ali-
quantulum emenso valde claudicaret, ea ta-
men erat moderatione, vt nulli auderet pec-
cata obiicere, quæ per Euangelicam confessi-
onem sacerdoti factam aliquis eluisset. Nomi-
na igitur & pronomina turbe, ad quatuor mil-
lia vndique confluentis, cum edidisset pluri-
ma dæmon, addens cuius & sectæ ac fortis fo-
rent, quendam adstantium dicebat, magna ex-
clamans voce, trigesium interfuisse cōcioni
(Caluinistica) quæ paulo ante Crespij Lau-
du-
nesium (inquit D. Faius fol. 54.) fuerat habita.

L l 4 Ille

Ille factum, quod omnes adstantes latebat, minimè inficiatus, aliquem sibi socijsq; ignotum, sed viridi vestitu insignem illuc accessisse suppressa voce, vt à paucis exaudiretur, cum adiecisset, quippe vobis (exclamat demon) ipse illo cultu aderã. Hæc doctiss. Farius præses regius libro & loco nuper indicato.

Certè dum hæc recogito, inducor facilius vt credam, & illas historias à vero non esse alienas, quæ mihi à fide dignis pridem narratæ asserunt in VVaterlandia fuisse concionatorum Anabaptistico à quibusdã pijs visum adtere, qui cornutum gereret hirtumque caput, quale pictores nostri demonibus solet tribuere.

*D. Wilhelmus Lindanus lib. 1. de fugiendis idolis et
14. Dæmoniâcos & Lunaticos apud Gheelan Brabantie & Amstelredani anno 1566. agens eo tempore, quo Gælij templa vastarunt, fuisse à dæmonijs liberatos, nimirum spiritibus illis malignis, circa turbas per Gælios iam excitatos, occupatis & conspirantibus.*

CAP. XXXVII.

Quando Theomachi Calvinistæ, per Belgium Gæliæ dicti, anno 66. furore plusquam sathanico has per prouincias Templa spoliabant, & SS. Imagines confringebant, Dei altaria euertebant, sacra omnia ignibus concremabant, dæmoniâcos aut lunaticos passim fuisse ad quoddam tempus liberatos, 11

ac solito habuisse melius simul & moderatius constat.

Quibus Belgium notum est, non ignorant, apud Gheelam Brabantiae ad Sacrosanctas D. Dymnae reliquias, daemónicas singulari Dei Optimi beneficio in hunc usque diem liberari, malisque spiritibus obsessis & tortoribus mancipari. Unde illic semper magnus satis pressus est obsessorum numerus: qui diuinam in horas expectantes clementiam, per aliquot aut menses, aut annos ibi decumbunt. His conservandis custodes sunt designati, qui ipsorum sedulam curam die ac nocte gerunt, insanientes comprimunt, efferocientes in ordinem redigunt: ringentes, frementes, mordetes, conputantes, verberantes compescunt. Harum omnium molestiarum Oceano sese illi, qui Gheelam Brabantiae, & qui alibi obsessorum curam gerunt, illa Caesarij anni puta 66, aetate libertos fuisse gloriantur.

Qui hisce fidem non habet, loca adeat, rem vero non esse alienam deprehendet, dignissimo ex actis publicis fuit mihi Amsterodamo illustri Hollandiae emporio transmissum, quod ita habet.

Anno 1566. pullulantibus Iconoclastarum viris, quae iam Antuerpiae & alibi coeperant suos fructus in SS. Imagines per compita confingendas edere, demones residerunt Amsterodami LX. amplius Orphanos 10. 12. 15. 17.

L 1 5 anno.

304 COLLATION. SACRAR.
annorum pueros & puellas: & eos furibundo
per ciuitatem multis diebus egerunt, acculan-
tes optimas quasdam LV. aut V. & primas ci-
uitatis matronas eximia sanctimoniam, crimi-
ne maleficij quasi sagas. Plurimi ciues horum
clamori furibundo crediderunt. Hi per plures
vagabundi gregatim discursantes nullis clau-
suris contineri potuerunt, nulla vi cohiberi,
nisi veniente pratore C. L. V. Petro Petri Gene-
sio, & dante vni eorum minimum suum digi-
tum in manum, & iubente sequi, pacifice le-
quebantur omnes, sese mutuo brachijs com-
plexantes & manibus trahentes, & ducebantur
quod ille volebat. Vbi cum fuissent quidam
vnum aut alterum diem, postea iterum furo-
re correpti erupuerunt vi, donec prator iterum
veniret. Idque durauit paulo ante Pascha vsque
ad medium aestatis. Hæc fuerunt præiudicia
Gæcisimi: quo inualefcente tum demum pue-
ri sani sunt facti, dæmonibus videlicet egres-
sis, & alibi in Gæcis exagitandis satis superque
occupatis, quando tam insano furore anno
66. per Augustum Caluinistæ passim templa
Belgica diripuerunt, & SS. Imagines confre-
gerunt, conculcarunt, exusserunt. Vnum mi-
rabile addam, cum multi ex plebeis instarent
apud prætorem, vt apprehenderetur & darent
pœnas personæ ob maleficiū accusatæ, Præ-
tor autem negaret diabolo credendum, vna
fuit omnium Catharina Ioannis honesta &
for.

formosa circiter 17. annorum adducta, quæ
iam per dies duos aut tres, vt putabatur, sana
visa fuerat. Illam Prætor, cogente populo ro-
gavit, quid nunc sana diceret de sagis accusa-
tis: Respondit, Sagas esse, additis argumentis
vnde sciri possit illas verè esse sagas, loca & li-
mina indicans vbi pharmace. Tum Prætor, per
Deum, inquit, & per regem, cuius sum mini-
ster indignus, iubeo, vt, an tu dæmon ades, &
per eam loqueris, id ostendas, è vestigio illa in
terram prolapsa, & coram tota ciuium coro-
na inuerecundissimè prouoluta exclamat: Ita,
inquit, adsum, & in maximo pedis digito in-
sideo, cachinnans, & subsannando illudens,
quod hætenus omnes adstantes mēdaciis de-
cepisset, ac innoxias matronas calumniis ve-
rasset. Hætenus, qui rebus illis non modò te-
stis interfuit oculatus, sed gestorū etiã pars
magna fuit ipse C. L. V. D. Prætor Petrus Gae-
lius, cuius ex ore fuere nobis hæc concinnata.
Namurci Anno 78. die 4. Februarij.

*D. V. Vilbel. Lindanus lib. 1. de fugiendis idolis, ca. 15.
Quomodo Calvinista in Anglia & Gæsijs in Belgio,
in confectione imaginum omnibus eiectis, solis dia-
boli & latronum imaginibus pepercerint. Ne vide-
licet par in parem imperium exercere, & satanas
satanam eiicere videretur.*

CAP. XXXVIII.

Narrant oculati testes, quando ciues Ley-
denfes anno 72. monasterium D. Fran-
cisci

306 COLLATION. SACRA.
eisci extra Rheni portam in suburbano am-
nissimo situm, excurrerant euersuri, fundi-
tusque abolituri, quendam vexilli loco ima-
ginem diaboli praelongo fixum hastili praeu-
lisse, vt non obscurum esset spectatoribus re-
gumentum, cuiam magistro suam illam re-
uarent operam. Certè Calvinistas sacrarum
imaginum ofores, multò esse diaboli, quam
Christi imagini æquiores, locis non pariter
ipsa comprobantur: vbi contractis Christi &
sanctorum imaginibus, soli Sathanae imagini
pepercerunt, eam inuiolatam & intactam in
templis ac compitis relinquentes. In Anglia
dum Hispanus quidam templum illud angus-
tissimum D. Pauli Londinen. spectaret, huc
illuc oculos conuertens, nullam vidit imagi-
nem. Introgressus penitus, vnicam repente in-
tegrā, quæ erat demonis, qui solet D. Michae-
lis Archangeli pedibus, de more piis nostris
maioribus iam olim laudatissimo, in memo-
riam victoriae de illo cælis exturbato reper-
tata, substerni. Rei indignitate percitus, edu-
ctum gladium in diaboli infligens imaginem,
Apagēsis & tu isthinc inquit: tibi enim & cum
cæteris est migrandum? Quod Angli Calui-
nistæ imagini diaboli reuerentiæ tribuebant:
hoc & Antuerpiæ in nobili suo illo SS. Ima-
ginum bello non solum duorum latronum ima-
ginibus, sed contractis impiè atque dissipatis
Domini Christi & angeli, qui dextro pio la-
troni

troni solet sociari, statuis, solum diaboli, qui sinistro latroni animam impiam exhalanti apponitur, pepercerunt, quemadmodum hisce oculis ipsi perdolenter vidimus. Quinetiam vulgus falsè admodum in illos lusit, diçitās, religiosos istos viros manus suo magistro & fratribus meritò abstinuisse. Certè cum ad meam anno 72. rediissem dioccesim, Gœssarū incursionibus perturbatā, templi Rurēmūdæ choram perlustrans, vidi in altari summo, sublati vniuersis, atq; tres per rogos exustis Sanctorum imaginibus, solam imagunculā, quæ diaboli sollem gestantis specie, solet D. Genouefa virgini appingi: quam ego rapide manu arripiens, humi illidens: Tu hinc, inquam, migra diabole, qui stare nō potes vnde venerandas Domini tui Christi, & sanctorū eius imagines tuos per sacrilegos satellites exturbasti. *Demoniacos & lunaticos qui diuino beneficio multo retrò annis apud Gheelam Brabantia, vbi corpus S. Dymæ requiescit, tādē liberari consueverunt, eo die quo Martinus Lutherus defunctus est, suis hospitibus ad horas aliquot exoneratos fuisse.*

CAP. XXXIX.

Narrauit mihi Ven. Dominus N. ætatē, doctrina, & vitæ sanctimonia commendatissimus, atque etiamnum superstes, eo ipso die, quo nouus Euangelista Martinus Lutherus defunctus est, vniuersos dæmoniacos, qui iā temporis ad Gheelam Brabantia spe liberatiōnis,

rationis, quam apud corpus S. Dymnae, diuino beneficio plurimi istie iam inde à multis retrò annis consequi solent, aduecti erant, à terribilibus illis & horrendis demonibus hospitiis suis liberatos. Postridie verò ab iisdè rursus obsessos & discrutatos fuisse. Demones verò, cum interrogarentur, ubi pridie delituisse, respondisse: Principem ipsorum, & archidæmonem præcepisse, ut vniuersi spiritus maligni ad sui prophetae & fidelis cooperarii D. Martini Lutheri exsequias cõfluere, congruere enim, ut qui quàm plurimos ad inferos seduxisset, & quàm plurimis ad eòdem solemniter deduceretur.

Hanc historiam cum in præsentia quorundam honoratorum virorum referrem, quidam magni principis Consiliarius subiunxit, se fuisse Isebij, in ædibus paternis Lutheri, in quibus & defunctus est, ibidemque paulo ante mortem Lutheri, quendam Lutherò à multis annis seruientem fortè è fenestra cubiculi, in quod id temporis erat Lutherus, fontem rivulos suos grato murmure emanentem, voluisse conspicere, in cuius margine mox ille viderit plurimos terribilissimos cacodæmones, huc illuc saltitantes, quo visu cum ille vehementer percelleretur, animoque & vultu totus mutaretur, rogasse Lutherum palloris istius & subitæ mutationis causam. Quam cum ille celaret, tandem resumpto spiritu, rursus paulum

lulum è fenestra prospexerit, ac denuò dæmo-
nes terribilibus teterrimarum bestiarum for-
mis adspiciens, maiori horrore ac trepidatio-
ne concussus fit. Cumque rursus Lutherus in-
flaret, vt quid vidisset, ediceret: tandem illum
viam visam Luthero aperuisse. Qui cum paulò
post defungeretur, & cadaver illebio VVit-
tembergam veheretur, toto illo itinere innum-
erabilem coruorum horredum in modum
trocitantium, multitudinem funus superuo-
lante, ac VVittembergam vsque comitatum
suum præstitisse. Atque hi procul dubio fue-
runt isti, (aiebat idem ille Consiliarius) qui
mandato principis & archidæmonis sui, va-
sa, quæ prius occuparant, dimittentes, ad exse-
quias Martini Lutheri confluxerunt, ne quif-
quam illorum tantis deesse videretur solem-
nis.

*Fridericus Staphylus in absoluta responsione contra
Jacobum Schmidelinum, pag. 404. & VWilhel-
Lindan. Dialogo 3. cap. 1. Dubitantij. Martinus Lu-
therus volens dæmonem exorcizare, ab ipso dæmo-
ne in summas angustias redigitur,*

CAP. XL.

Possum ego redigere mihi in memoriam
Anno 1545. dæmoniacam quandam puel-
lam è Misnię ditione adductam VVittember-
gam ad Lutherum ea spe, quod Lutherus ceu
rectius Elias, puellam istam à malo dæmone
liberaturus esset. Quamuis autem Lutherus
ad

ad hoc admirandum & magni momenti opus initio non parum difficilem se ostenderet, tandem tamen iussit puellam duci in Parochianæ Ecclesiæ Vittenbergensis sacramentum, illicque coram aliis plerisque doctis & eruditis viris (inter quos ego tum quoque iuuenis magister aderam) dæmonem cepit adiurare & exorcizare, sed id tamen inuiso, non eo, qui apud Catholicos receptus & visitatus est. Cum autem diu multumque ille coniurasset dæmonem, cedere ille noluit, sed eas in angustias, sit venia verbo, Lutheri caligas redegit, ut is quamprimum e sacramentis proripere vellet. At quid accidit? Malignus ille dæmon usque adeo fores sacrarij obstruxerat, ut neque forinsecus, neque intrinsecus aperiri possent. Quæ res Lutherum in maiores etiam angustias adduxit, ita ut iam ad fenestram properaret, sperans per eam se posse effugere & exsilire. Verùm obstabant illi cancelli ferrei: sicque compulsus est vna nobiscum tantisper inclusus hærete, donec per cancellos ferreos ab ædituo nobis esset oblata securis, mihi que ceu iuueni viro tradita, ut ea fores effringerem: quod equidem tum conatus sum, & ad effectum perduxi: Interea verò visu admirandum erat, ut Lutherus angoribus correptus sursum deorsumque cursitaret, atque instar ouis parturientis huc illucque sese inuiceret.

Maximilianus I. Imperator, videt demonem corporali forma Martini Lutheri humeris insidentem in Comitibus Augustanis, predicēs se mortuo illū multas turbas in toto imperio excitaturum.

CAP. XLII.

CVM Maximilianus eius nominis primus Imp. felic. recordat. Augustæ Vindelicorum anno 1518. Imperialia Comitibus, eademq; vltima suæ Maiest. instituisset, ac paratibus valuis, vti moris est, præderet, ingressus est cum multis aliis triclinium prandentis Imperatoris Martinus Lutherus. Maximilianus Imperator. visum Lutherum cum exactius paulò & diutius intueretur, tandem Baronem ex familia Schenck de Espach M. Suæ aulicæ & pincernam, alloquitur his verbis: *Vade, & adspicias monachum à vertice capitis, usque ad plantam pedis, & à planta pedis usque ad verticem capitis diligentissimè, & quod videtis referto.* Baro Imperatori interroganti respondit, se monachum cuculla restitutum vidisse, quid verò pectori & animo eius insidisset, videre non potuisse. Imperator rursus iisdem quibus antea verbis, mandat Baroni, monachum denuò collustrare. Baro, etiamsi iterata vice adiret, refert se nihilo plusquam antea, videre posse. Imperator, phrasi sibi familiari regerebat, *Amore boni Dei, fac quæ iubeo* Baro obtemperans, vadensque & rediens, eundem sermonem Imperatori (vti supra dictum)

etum) interroganti, reperit. Subiungit protinus Imperator: Si tu nihil vidisti nec vides, dicam tibi quid ego videam? Video cacodemonem forma corporea humeris istius monachi incubantem, & te quidem superstitem, me verò defuncto, iste monachus, turbas, calamitates & miseras grauissimas in imperio concitabit. Hæc verba ex ore D. Maximiliani audim quidam præcipuus Germaniæ Princeps secularis, cuius nomen consulto præterimus, qui eo ipso tempore mensæ Imperatoris cum aliis Principibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus adstitit. Iste verò Princeps hæc veraciter contigisse, filio suo retulit. Qui filius principis & hæres hæc omnia & singula duobus principum, Electorum, Consiliariis, primariis, fideligè recensuit, quem vtrunque probenouimus, alter verò illorum adhuc superstes, hæc & voce & scripto nobis communicauit. Non absimile est, quod refert Vilhelmus Bibliothecarius, libr. 3. de gestis Anglorum: cum in extremis positum Episcopum Carnotensem Fulbertum multi visitarent, & adium capacitas vix confluentibus sufficeret, ille inter oppostas cateruas oculo longè conspicatus Berengarium, nisu quo valuit expellendum indicauit, protestatus, immanem dæmonem propè ipsum consistere, multosq; ad eum sequendum blandiente manu, & illice anhelitu corrumpere.

De puella demoniaca, qua Augusta Vindelicorum

Lube

*Lutheranae doctrine præconibus ad exorcizandus
oblata, illis que nihil proficientibus, tandem à Ca-
tholico Parocho liberata est.*

CAP. XLII.

IN Diui Georgij suburbio Augustæ Vinde-
licorum habitavit anno Dominicæ Incar-
nationis 1563. quidam ciuis, Michaël Rossi-
mannus Textor, qui habuit filiam Annam
nomine, annum agentem vigesimum, quæ in
mense Martio eiusdem anni, nocte à dæmone
solicitabatur, vt sese ei dederet, nec diu post
veluti mentis quandam impotentiam præse-
tere videbatur. Paulò post diabolus in specie
terrenti ac atræ felis in vaporarium proruit,
multis ibidem cum eadem Anna presentibus.
Porò ipsa Anna iam antea, ac deinceps ma-
nifestè à dæmone obsessa apparuit. Qui etiam
punitis & horrendis modis eam afflixit, ad eò vt
amunne eam abrepturus, & ad inferos aue-
cturus videretur. Parentes à Martio ad 18. Iu-
nij diem magnis impendiis quosdam condu-
xerunt, qui filie curam haberent. Nec interim
præmittunt opem & consilium implorare
ministrorum & præconum confessiois Au-
gustanæ, Quorum plerique ad obsessam ac-
cesserunt, existimantes se per virtutem verbi
Dei, dæmonem eiecturos. Verùm illi cum ex-
orcismis suis atque omni industria ac labore
suo nihil proficerent, mandarunt parentibus,
diligentem vt filie curam haberet: Deum præ-
po-

potentem, qui tali afflictione filiam cruciari
 permitteret, ipsam, ubi sibi visum esset, facile
 liberaturum. Cum hæc agerentur, ingressa est
 easdem ædes, in quibus puella obsessa detine-
 batur, virgo quædam Anna nomine, filia quæ-
 dam M. Matthiæ Kapfferri, publici curatoris
 Augustanæ Chirurgi, cum pedissequa nomi-
 ne Magdalena, ut puellam tam diris modis af-
 flictam, pietatis affectu inducta, inuideret.
 Quam cum horrendum in modum à demone
 diseruciari cerneret, adeò ut ne vno quodè
 die eam superesse posse putaret, euocauit pa-
 rentes ex vaporario, monens extremè neces-
 sarium esse, ut quocunque possent modo, filiam
 succurrant. Et, si quidè ipsis gratum sit, se mis-
 suram ad quendam, quem omninò confidat,
 puellam diuina cooperante gratia liberaturam.
 Parentes id gratanter acceperunt, rogantes eam,
 ut quibus posset consiliis & auxiliis subueni-
 ret. Quæ protinus pedissequam suam vnà cum
 M. Melchioris Fabri, scholæ germanicæ præ-
 fecti vxore mittit ad reuerendum D. Simo-
 nem Scheibenhardum, S. Theol. doctorem Catho-
 licum, pastorem D. Mauritij Augustæ, rogans
 ut ad infirmam venire nõ grauaretur. Ille exi-
 stimans cõmunem esse infirmitatem, respon-
 dit, se pietatis ergo mox ipsas subsequaturam,
 etsi illibenter ad ea loca vadat, in quibus exsu-
 let religio Catholica. Intereà mater obsessæ
 virginis, Annam Kapfferri filiam accedens, ait,
 mari-

paritum sibi mandasse, ne quenquam sacrificium in ædes admittat, vicinos enim dehortatus, insuperque dixisse, Deum, qui hanc afflictionem filie permisisset obuenire, posse quoneam curare: malie autem se ipsum cacomonem quam sacrificum in ædes admittat. Ad quam Anna: nihil debere eam huius morari, presentem esse ob oculos rei afflictissimæ miserimum statum, quem & ipsi magisterui sit indicatura.

Interea dum D. Doctor Simon ædibus appropinquat, ecce puella obsessa mirum & horrendum in modum vociferatur, huc illucque sese iactitans. Vnde mox Anna Kapfferi interrogavit, quidnam desideret. Atq; vbi eam potius desiderio teneri intellexit, aquam benedictam ei bibendam obrulit: qua exhausta, protinus puella in clamorem & fremitum resoluta, totoque corpore coarctata, veluti inspiras reflectitur, capite ad pedes vsque incurvato, adeoque vt circumstantes viderent & agnoscerent aquæ benedictæ virtutem dæmoni in primis grauem & inimicam. Nec deinceps vllam requiem habuit obsessa, ita vt vnus ex quattuor viris ad puellæ custodiam conductis, palam protestaretur: nisi parentes iam nunc filæ medelam procurent, se nec vniuersam quidam urbem Augustam in precium accepturum, pro vnus apud eam noctis peruigilio: tam enim tetrum & horrendum sumū

216 COLLATION. SACRAR.

ex guttura obsessa prodisse, vt omnes arbitrati sint se suffocandos.

Dum sic puella diris modis ringitur ac tumultuatur, Ven. D. Doctor Simon ad eas ipsas ingreditur. Progressusque in vaporarium rogatur à circumstantibus, vt propter Deum in præsentia afflictione & miseria, quam posse opem & consilium præstet. Respondet ille, odem & auxilium omne in solo Deo repositum esse. Illi, si visum fuerit, posse eam his malis exonerare. Obsessa verò diris in eum fronte conuulsi & contumeliosi, nec nò & blasphemias & plaustra criminationum euomere, sacrificare, inquit, Deus te disperdat, dimitte me iam nunc persentio quid moliaris. Denique post multa diuinarum comminationum certamina cum primùm diabolus D. Doctori exorcizanti insultaret, ac deinde alias atque alias egrediendi vias & loca mansionis exploraret, tandem cum sæpius repetita vice instanter urgendo, dæmonem coarctaret, ac grauissimis verbis præciperet, vt emigraret, multasque contra tergiuersationes necceret, & effugiam quæreret dæmon, tandem puellam miris horribilibusque modis exagitauit, adeò vt collum ad capitis ipsius magnitudinem intumesceret, totumque os horrendum in modum nigresceret, lingua quoque informi & immodica lōgitudine ex ore prominere. Ad quem horrorem cum parentes cum circumstantibus

... toti contremiscerent, omnesque nomina
... inuocarent, respondit D. Doctor, missum
... facerent omnem timorem, iam iam enim
... feliciter conficiendam. Et ecce puella pla-
... recumbit, mandatq; D. Doctor eam nunc
... eram dimitti, quia benignissimus Deus i-
... liberasset. Moxque puella oculis in cælū
... uatis, manibusq; complōsis, Deo Opt. Max.
... animam tribuit laudem & gratiarum adio-
... nem, subiungens, se iam nunc agnoscere & in-
... ueri Deum ipsum in cælis. Deinde ipsi Do-
... tiori Parocho maximas egit gratias, qui cum
... eam interrogaret, sentiretne se modò
... ecata, respondit: Omnino. Postmodum
... interrogauit D. Parochus, anne quicquam vi-
... deret, ait illa, se ex opposito videre quendam
... fra frōte, rubro capillitis & protēsa lingua,
... qui eam indefesso nutu ad se inuitet. Quo au-
... dito D. Doctor Parochus monuit eam, vt ter
... sancto crucis signaculo se consignaret, dicēdo,
... Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Quod cum
... fecerit, euauit quidē ille malignus, sed mox
... reuersus est. Eum planē in modum D. Doctor
... mon puellam Christianis dogmatibus eru-
... dit, docens quomodo in omnibus istis ma-
... cinamentis demoniacis audacter diabolo re-
... nunciaret, totamque se diuinæ tutelæ cōmit-
... tere. Qua in re illa rectē monenti libenter ob-
... secuta est, atq; ita demū post multa certami-
... na ad breue tempus quieti se tradidit. Porro

P.

D. Doctor ex parochia sua D. Georgij, Venerabile Sacramentum SS. Eucharistiæ proferens post multas pias & salubres admonitiones preces, & exomologesin, idem Venerabile Sacramentum puellæ administravit, ac postea rursus interrogavit, num quidquam insolentum aut terribile videret. Illa verò cum nihil se porro videre responderet, sed optime se agi, diuina cooperante gratia, tandem D. Doctor parochus, discessum ab ea parum in domum suam regressus est. Hæc omnia gesta sunt in præsentia multarum honestarum personarum, quarum nomina habentur in libro germanico, ex quo nos hæc transulimus. Ipsa verò puella aliquot deinde diebus languore detenta est, at paulò post integre conualuit, communibus vitæ humanæ officiis vacans.

De altera puella demoniaca, in ducatu Iuliacensi, quæ sacrificus quidam Lutheranus cum liberare vellet, miris diuis que modis à demone exceptus est: puella verò à Franciscano Catholico, tribus demonij speciebus, curata est.

CAP. XLIII.

ANno 1582. in Martio, in ducatu Iuliacensi si iuxta ciuitatem Marcoduram in territorio Birgell (sicuti à pluribus oculatis & fide dignis testibus, atque adeò ab ipso ipsius territorij Domino in præsentia multorum spectabilium virorum audiuius,) fuit quædam

uella vinginti plus minus annorum, quæ
 a tribus dæmoniis obsideretur, miserunt
 amici ad ciuitatem Marcoduram, in qua
 est monasterium Franciscanorum, rogantes,
 aliquis ex fratribus dignaretur afflicte puel-
 læ exorcismis Ecclesiasticis opitulari. Venit
 quidam ex fratribus, qui cum rem aggressu-
 rus esset, quæsiuit vnum ex vicinis parochis,
 qui in laboribus exorcismi sibi assisteret, & o-
 portam suam accommodaret. Cumq; plerique
 recitarent, obtulit tandem se quidam, ordi-
 ne quidem & caractere sacerdos, sed qui iam
 in doctrinam Lutheranam propendere cœpe-
 rat, & concubina tanquam legitima (vti eam
 appellabat) vxore vteretur, susceptis ex ea a-
 quot liberis, iamq; lectioni librorum nouæ
 religionis quandoq; vacabat. Is igitur sacrifi-
 cæ Franciscano illo fratre iam exorcismi la-
 boribus nonnihil fatigato, in opus exorcismi
 succedit, compellat dæmonē, præcipit vt mi-
 gret. Dæmon mitis cachinnis & diæteriis ho-
 minem excipit, ait se nihili pendere ipsius ex-
 orcosmos, & nisi ea functione (nempe sacer-
 dotio) donatus esset, se sine mora illum per de-
 uasyluarum abrepturum: Teuton. *Ich wolt
 bald mit dich durch den Bysch fahren!*
Wies du das ampt utt. Ineptissime Cattule
 sic dæmon illum, per contemptū appellabat)
 vis rebus diuersis simul inservite, Domui,
 (decorans Ecclesiam) & isti Alteri, (designan-
 do

do Deum) & meretrici, quod est tibi impassibile. Respondit sacrificus; Ego illam non meretricis, sed vxoris loco habeo. Scilicet, ait dæmon: Ego verò vtar illa aliquando loco caballi. Fertur enim vulgò eiusmodi genus meretricū, vbi defunctæ sint, sessoribus agrari dæmonis. Postea cū Franciscanus ille accingeret sese ad sacrificandum, hic sacrificus semilutheranus & vxoratus) talis enim videbat haberi (accessit, vt sacrificaturo ministraret. Puella verò obsessa, cū nō procul à templo, in quo sacrificium fiebat, abesset, dæmō adstantes cœpit vociferari: Ineptus iste sacrificulus vult isto sublimi in loco suum præbere ministerium, quo indignissime fungitur. Ego verò sic illū coarctabo, vt quā primum præ animi angustia è loco isto sese propiciat. Quod & factum est. Nam misellus ille, qui nec in religione syncerus, & vita dissolutus, iam senē totus in ius & potestatem aduersarij concesserat, inuisibili dæmonis flagello sic diuexabatur, vt ab altari discedere compelleretur. Itapatet, dæmones istud hominū genus, qui autam & Catholicam religionem syncerè non profitentur, eorundem exorcismos nō solum non formidare, verumetiam illudere & ridere, imò illos ipsos potius in quasuis angustias adigere, coercere & coarctare, vt verum fiat illud Apostoli: (Rom. 6.) Cui exhibens vos seruos ab obediendum, serui estis eius, cui

ob-

obediētis, siue peccati ad mortem, siue obedi-
tionis ad iustitiā. Porro Franciscanus ille, quia
religione erat Catholicus, & religionem ho-
nestate vitæ decorabat, tandem tres illos dæ-
mones omnes eiecit, quorum nomina (vt ipsi
interrogati fatebantur) erant Bœbus, Impus,
Barrabas. Interrogabantur præterea à diuersis
circumstātibz, quorum tres rem vt gesta est,
referentes audiui, an singuli homines haberēt
angelum malum, responderūt; Imò, vel quin-
que. Rogati quoque, an multi etiam nū caco-
dæmones delitescerent in inferno, dixerunt
paucos admodū: nam vniuersos ferè occupari
circa propagationem nouam religionum.

*Leo Imperator in oratione encomiastica de Ioanne
Chrysofomo, & Simeon Metaphrastes in vita
D. Ioan. Chrysofomi. Vxor præsidis Antiocheni
hysteria simul & heresi laborans, cū ad hæ-
reticos confugeret, pro remedio, illis nihil conferre
valentibus, tandem Ioann. Chrysofomi consilio,
adpersione aque benedictæ curatur, & à morbo,
& ab heresi. (Habetur in 1. tom. Suriij 27. Ia-
nuarij.)*

CAP XLIV.

Noteris hisce exemplis lubet iam per-
uertitum quoddam iucūda interpola-
tione subiicere. Cū plurimi apud Antio-
chiam heresi Marcionis infesti essent, atque
adco ipse Præses vrbis, Vxor eius morbo dy-
scætriæ diuinitus corripitur. Et ea quidem

M m 2 omnes

822 COLLATION. SACRAR.
omnes accersit, nihil autē ei prodest, sed omni
ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Con-
fugit ad hæreticos ij quoque aggrediuntur ad
trium dierum vsque precationem, nec quid-
quam proficiunt. Nescit rursus quid agat mu-
lier: tandem statuit ad virum diuinum confu-
gere. Deinde id dicit suo marito, persuadet.
Postremo venit ad Dei seruum. Ioannes de
his disceptat cum episcopo, eis procedit ob-
uiam, ex Ecclesia arcens tanquam indignos,
arguit hæresis: petunt ipsi veniam, assentun-
tur veritati, maximè autem mulier: Cum san-
ctus aquam attulisset, rogat Episcopum, ut sa-
cto signaculo mulieri aquam adspargat. Hoc
cum factum esset, statim mulier accipit sancti-
tatem, reuersa suis pedibus, & pulchre affecta
reddens, quæcunque erat pollicita. Hoc fuit
hæreticis dedecori, probro & afflictioni, &
causa, ut virum diuinū maledictis incesserent.
Ille autem omnia quidem despiciebat, vni so-
lum rei intentus, nempe illorum saluti. Sed
non persuadebat. Doloꝛe autem affectus pro-
pter vniuersam ciuitatem, lamentabatur, di-
cens: si seruator maledictis incessabatur, id-
que cum Deus esset, ab ingratis: qui hoc ma-
gnum in nos seruos: spero tamen fore, ut illo-
rum casu Deus vniuersam castiget ciuitatem.
Nondum autem nox præterierat, & tetramo-
tu tota concutitur ciuitas. Tenebris inuolui-
tur concilium hæreticorum, ad solum vsque
deici-

deijcitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum sunt eorum sepulchra, nulla læsa domo orthodoxorum. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur.

Matthias Bredenbachus in Apologia libri de disid. Eccl. compon. De quodam Lutheranò, qui se deuouendo, inficians vera esse que dicebantur à monacho Catholico, subitanea morte percussus est.

CAP. XLV.

FVit mihi in hac schola Embricensi laborem socius Petrus Homphæus, ingenij acumine ac lingua vtraque clarus, pastor quondam in pago ad Rheni ripam, haud procul à superiore Laenstein dissito. Is aliquando è sua patria nauigio descendens, secum habuit præter cæteros in eadem naue duos monachos. Hos cum quidam factionis Lutheranae miris contumeliis, conuitiis, & disputandi contentionibus exagitaret, alter monachorum placidis quidem verbis, sed rationibus tam grauibus obuiauit, vt ille nihil haberet, quod contradiceret. Cœpit itaque deuouendo se inficiari vera esse, quæ dicebantur à monacho. Si, inquit, ista se ita habent, perdat me subitanea morte hoc loco Deus. Atque vnà cum ipso verbo efflauit animam.

Sequentia septem capita narrarunt nobis viri quidam doctrina & pietate cōspicui, ac fide & integritate inprimis venerabi-

les, quæ in gratiam lectoris, & aliorum ædificationem subiungenda putauimus: neque enim Deus rara ista & admiranda fieri permittit, vt silentio sepeliantur, sed vt in edito posita, omnibus sint in documentum & ædificationem.

De Anabaptista quodam, qui supplicio affectu matris sue apparuit, indicans se perpetuo damnatum.

CAP. XLVI.

D. Martinus Duncanus, Decanus Hagensis, vir doctrina & vitæ integritate commendatissimus, retulit se adhuc apud Harlemiam agente, ibidem contigisse, circa annum Domini 1557. vt Anabaptista quidam nomine Adrianus, matrem suam adhuc Catholicam conaretur in suam sectam pellicere. Accidit autem Anabaptistam illum in carceres cõfiteri, vltimoq; supplicio adiudicari. Ad quod cum iam deducendus esset, accessit cum matre, rogans vt post obitum sibi appareret, seque de statu suo certiorẽ redderet. Quem si felicem cognosceret, se in eandem doctrinam concessuram. Filius supplicio affectus, paulo post matri apparuit in forma teterimi nigerrimique canis, aiens se esse filium suum, ac perpetuo damnatum.

De concionatore Calvinista, qui ad populum concionaturus, presente muliere Catholica, que eo die sacram Eucharistiam perceperat, diuinitus obmutuit.

CAP.

V Ir quidam Calvinianæ factionis, habuit
 vxorem Catholicam, quam multis ver-
 bis inducere satagebat, vt accederet cõcionem
 Calvinisticam. Illa cum diu reluctaretur, tan-
 dem asperioribus verbis & minis perculsa, cõ-
 fessario suo rem aperuit, qui cõsensit, vt facta
 prius exomologesi & percepta SS. Euchari-
 stia, viro pareret, & vna saltem vice cõcionem
 audiret. Obsecuta est illa consilio confessarij &
 sacramentorũ participatione munita, ad con-
 cionem sese contulit. Mirabile ductu: mox vt
 mulier cõcionem ingressa est, obmutuit con-
 cionator, nec verbum quidẽ effari porro po-
 tuit. Itaque subsistens, ait: oportet interesse hie
 hominem aliquem, qui comedit panem à Pa-
 p̃stis benedictum. Equidem hac vice vltimus
 concionando non progrediar, alias officio
 meo plenius satis facturus. Maritus concioni
 eidem intreat, & videns concionatorem ob
 presentiam hominis, qui percepisset Euchari-
 stiam, diuinitus obmutescere, domum reuer-
 sus, quasiuit ex vxore, num eo mane sumpsis-
 set Eucharistiam, quo concionem adisset: Illa
 factum non diffidete, mox agnouit fallaciam
 & imposturas istius doctrinæ, quippè quæ ad-
 hibita ad lucem sacramentorum Ecclesiæ Ca-
 tholicæ, sic flauesceret, & seipsam vanitatis
 eo argueret. Nec mota, mandauit luculentum
 excitari ignem. Vxor ignara quid vellet mari-
 tus,

326 COLLATION. SACRAR.
tus, metuebat ne quid atrocius in ipsam moliretur. Igne porro iam accenso, ille protinus vniuersos suos istius nocentissimæ farinæ libros collegit, in ignem coniecit, & combussit, & ad Catholicæ Ecclesiæ gremium reuersus est.

Pueri quidam contemptis & omisis ceremoniis sacri baptismi baptizati, in morbum incidunt, quibus ceremoniis postmodum adhibitis conualescunt.

CAP. XLVIII.

Prope Delphos contigit pueros quosdam in pagis baptizari, sed spretis & omisis à baptizante ceremoniis Catholicæ Ecclesiæ. Pueri isti postea omnes morbo correpti sunt: Parentes puerorum videntes vltionem diuinam, rogarunt pastorem quendam Catholicum Delphis tunc agentem, vt ceremonias, quas sciebant antiquitus ritu Catholico adhibitas, nunc verò omissas, supplere non graueretur. Quo peracto, mox omnes illi pueri languentes & infirmi conualescunt. Id nobis narrauit quidam S. Theol. Licentiatuſ, vir doctrina & integritate vitæ commendatissimus, qui ex ore ipsius pastoris Catholici rem hanc, vt gesta, est cognouit.

De infirmo quodam, qui multis hereticis ipsum alloquenibus, solius pastoris Catholici vocem & verba intelligere potuit.

CAP. XLIX.

Idem pastor Catholicus vocatus ad quendam

dam ægrotum, inuenit istic congregatos complures hæreticos, rogatur vt ægrotum suo colloquio recreet & consoletur. Ille ad decumbentem propius accedens, monet vt in fide ac religione parētum & maiorum suorum constanter perseueret, ab ea non desleat, sed in eius confessione moriatur, serioque proponat, si per Dei gratiam consue conualeseat, Catholico ritu peccatorum suorum exomologesin facere. Paulò post infirmus non nihil releuatus, & ad se reuersus, rogat, quisnam ex omnibus circumstantibus ille sit, qui eiusmodi verba ad se locutus esset: solam enim illius vocem & verba se intellexisse, cæterorum vero neminem, quid vellent vel dicerent, capere potuisse.

De puero, qui à patre Caluiniano ad præconem Calvinistam vt baptizaretur delatus, repentiè mortuus apparuit, relictusque ad puerperam Catholicam miraculosè reuixit.

CAP. L.

D. Valterus N. Canonicus nuper Antuerpiensis, modò autem, post cleri & Catholicorum profligationem, in Collegio Tungrensi Canonicus existēs, testis oculatus narrauit, mulierem quandam Catholicā eamque coniugatam, partu prolem enixam esse, quem cum illa Catholico ritu, maritus verò hæreticus nouo illorum hominum schemate baptizari vellent, maritum vxore puerpera dor-

M m 5 micn-

§28 COLLATION. SACRAR.
miente, prole clam à latere matris subripuisse
& ad Calvinisticæ factionis præconem bapti-
zandum pertulisse. Ad quem ubi peruentum
est, præco iste prolem baptizaturus, mortuam
eam deprehendit, moxque cum patre expo-
stulans, ut quid ipsum tali impostura iudifica-
ri institueret, ut emortuam sobolem ad bap-
tismum adduceret? Pater inopinato casu con-
sternatus, mox domum reuertitur: cubiculū
uxoris clam ingreditur, eamque etiānum dor-
mientem cernēs, infantem quem à latere dor-
mientis clādestinè subduxerat, eadem arte suo
rursum loco deponit. Tacitoque gressu rece-
dens, pauloque post tanquam uxorem inui-
sus in cubiculum regressus, illam iam cui-
gilantem alloquitur, rogat, quo pacto agatur,
ac deinde, qui valeat infantulus. Illa antege-
storum ignara, infantulum complexa, belle il-
lum adhuc valere ait: viuumque patri blandè
exhibet. Pater rei miraculo stupe factus, Cal-
uinianos errores & hæreses respuit, Catholice
uxoris Catholicam fidem & religionem con-
stanter amplectitur.

*De puero à matre Catholica ignaro, patre, Calvinistā
baptizato, qui cum ad Calvinianum baptismum al-
luceretur, præco baptizaturus diuinitus obuiatus.*

CAP. LI.

Anno

Anno Domini 1579. Amstelredami con-
 tigit mulierem quandam Catholicam,
 cuiusque coniugatam peperisse. Maritus Cal-
 uinista voluit prolem ritu Calviniano, mater
 vero Catholico more baptizari. Mater perti-
 nescens maritum fore pertinaciotem, quàm
 in vxoris desiderio cederet, ac tandem cernens
 illum ad Calvinianum baptisma petendum ac-
 cingi, festinauit maritum praeuenire, & ex-
 temporaneo baptismate (quia aliter non po-
 terat) prolem baptizauit. Pater huius facti ig-
 narus, prolem ad Ecclesiam Calvinianam de-
 fert vt baptizaretur. Præco Calvinista cum ad
 baptizandum se componeret, diuino miracu-
 lo obmutescit. Maritus rem totam secum ad-
 mirabundus expendens, re infecta domum re-
 greditur. Interrogat vxorem, quid egisset cir-
 ca puerum. Illa confessa est, se cum baptizasse.
 Ac tandem rem altius considerans, sicuti præ-
 co ille diuina virtute repressus obmutuit, sic
 iste, diuina gratia cooperate veterem errorem
 omnem excussit, & ad Catholicæ religionis ob-
 seruantiam rediit.

*De Capiteano quodam heretico, qui monacho Catho-
 lico mortem interminatus ad horam duodecimam,
 ipse ante illam ipsam horam admirabili casu con-
 fossus est.*

CAP. LII.

Cum oppidum motis S. Gertrudis in Bel-
 gio à principe Aursico occupatum esset,
 M m 6 captus

830 COLLATION. SACR A R.
captus est, & in vincula coniectus D. Mathias
Lyropius ordinis prædicatorum. Circa idem
porro tempus milites regis Hispaniarum ce-
perant quendam nobilem factionis Auracæ,
quem se vita & libertate donaturum aiebant,
si Dominicanus iste D. Mathias reciproco
modo ab istis in libertatem restitueretur. Ca-
pitaneus verò Catholicæ religionis hostis iu-
ratissimus hæc audiens, proclamabat nullo pa-
cto se monachum istum dimissurum, sed ante
horam, inquit, duodecimam, si vixero, suspen-
detur. Contigit eadem hora Regios Auracæ
que milites configere, atq; Auracos succum-
bere. Qua clade accepta, illi, qui ex prælio salui
euaserant, in oppidū montis S. Gertrudis con-
fugerunt, illarumque cladem vniuersam mox
perfidia capitanei imputarunt. Ille metu pe-
culsus, in penarium quoddam sese abdidit, v-
bi à milite quodam Auraco deprehensus, eo-
dem momento confossus est, sic contigit vt
ad horam vsque duodecimam, qua fratri Do-
minicano vitæ suæ terminum posuerat, ipse
met superstes non esset, miraculosè quodam-
modo sublatus, ne in opus impiè proferret,
quod perniciosè erat minatus. Frater iste Ma-
thias mirabiliter postea carceribus liberatus,
etiamnum viuit, Busciducis in Brabantia de-
gens, religiosè viuens, & frequētibus concio-
(2. Mach. 9.) cū superbè locutus esset, se ven-
turum

turum Hierosolimam, & cōgeriem sepulchri
 Iudæorum eam facturum, præciperetque ac-
 celerari negotium, currumque sine intermis-
 sione iuberet agitari (cælesti cum iudicio per-
 urgente) mox in eodem impetu de curru de-
 cidit, graui corporis collisione percussus, ac
 deinde vermibus de corpore toto scaturiantibus,
 scetidissima & horribili morte peregrè in
 mortibus interiit. Sic & Amon, (*Esther. 7*) in
 patibulum, quod Mardocheo crexerat, ipse sus-
 pensus est. Sed & Nicanor, (*2. Mach. 8.*) cum
 missus esset, vt vniuersum Iudæorum genus
 deleret, triumphum canens ante victoriam,
 promisit se nonaginta Iudæos talento distra-
 cturum, non respiciēs ad vindictam, quæ eum
 ab omnipotente erat consecutura, Iudas enim
 Machabæus factus sibi adiutore omnipotente,
 interfecit de illius exercitu nouem millia ho-
 minum, maiorem autem partem vulneribus
 debilem factam fugere compulit. Pecuniis ve-
 ro eorum, qui ad emptionem ipsorum vene-
 rant, sublatis, ipsos vsquequaque persecuti
 sunt.

*De quodam heretico, in sacrum Ecclesia Kerpensis
 baptisterium oletum faciente, diuinitus excæcato,
 & mox capto ac suspensò.*

CAP. LIII.

Cum circa annum Domini 1579. oppidu-
 lum Kerpenense non procul à ciuitate Co-
 loniensi distitum, diuersis irruptionibus, nūc

M m 7

Sta-

332 COLLATION. SACRAR.

Statuum, vt vocant, nunc Regionum militum inuaderetur, miles quidam in Ecclesia, que ibidem collegiata est, baptisterium impietate plusquam Copronymiana cacauit, qui paulo post hunc sacrilegum ausum, diuinius oculorum lumine priuatus est: cūque vagis gressibus huc illucque oberraret, in hostes incidens captus est, atque ante ipsas valuas Ecclesie, quam impiè scēdauerat, laqueo suspensus. Percrebuit mox ea fama multorum fide digni sermone per totam ciuitatem Agrippinensem, quam & Canonicus quidam Kerpenis hisce diebus suo apud nos testimonio confirmauit. Non quidem semper clemētissimus Deus pro immensa sua misericordia & longanimitate impius hereticorum & sacrilegorum conatus extemplo vindicat, quādoque tamen in eiusmodi theomachos seuerè animaduertit, vt paucorum exemplo alij terreatur, nec in perpetuum diuitiis bonitatis eius abutantur.

De muliere Nouesiana heretica, qua plurimis annis templi ingressu abstinēs, eò quod laquearia & columna ex calce & lapidibus, (vt irridens Ecclesiam dictitabat) confecta essent, tandem Deo iudice columna corruente oppressa est.

CAP. XLV.

APVD ciuitatem Nouesium in ditone Colonensi, situm est monasterium Canonicorum Regularium, quod hoc anno 1583, quibusdam ex causis dirui cœptum est, Fratribus

is istius loci in ipsum oppidum tutiori loco
translatis. Erat autem in ciuitate mulier quæ-
dam, nouis dogmatibus infecta, plurimis an-
nis ab Ecclesiarum ingressu abstineas. Quæ
cum aliquoties interrogaretur, cur non cum
aliis Ecclesiam ingrederetur: plerumq; respon-
debat vsitatum illud apud prophanos homi-
nes dicterium: Ecclesiæ columnas esse ex cal-
ce & lapidibus fabricatas, metuere se ne illæ
corruentes, in caput ipsius concidant. Porro
cum monasterium illud Regularium Cano-
nicorum certis ex causis circa ferias Paschales
proximè elapsas dirueretur, mulier ista quæ
Ecclesiarum vastatione magis quàm ædifica-
tione & cultu carum delectabatur, gratulata
sibi dicitur, quod diem illum vixerit, quo in
patria sua conspiceretur demolitionem
Ecclesiæ. Itaq; festina progressa est ad locum
monasterij Regularium, visura ipsam destru-
ctionem, comitata ancilla & altera puella ad-
modum iuuenula. Cumque templum, quod
iam dirui cœptum erat, ipsa octaua Paschæ læ-
tabunda ingressa esset, dirutoque tecto, multa
nunc in eodem essent luxata; columna quæ-
dam ruinâ minari cœpit, calce & lapillis qui-
busdam sensim decidētibus. Puella mulierem
inclamat, vt loco discedat, atque imminenti
ruinæ se subducat. Quod cum semel atque ite-
rum moneretur, nec acquiesceret illa in præ-
sentem perniciem suam nunc securior, quæ
antea

AR.
militum
sæ, quæ
impietate
qui paulo
tius occu-
patis gressi-
incidens
Ecclesiæ,
efus. Per-
dignorū
vincem,
missis hinc
firmant.
Deus pro
nimitate
conatus
a in ciuit-
rit, vt
cin per-
etur.
nis anni
ria & co-
ms Eccle-
Deu vin-
ditione
am Ca-
10 1583.
Fratri-
bus

antea tot annis ad cuiusvis templi ingressum vel vera, vel ficta, vt verisimilius est, formidine trepidauerat, ecce subito ingens Ecclesie columna corruit, ipsamque mulierem inopinato quidem, sed diuino casu penitus pessundat & conterit. Hec cum in frequenti honoratissimorum virorum cōfessu quidam insignis vir narrasset, tandē & ex aliis, ac denique ex ipsius monasterij (in quo res contigit) antilitate verissima cognoui. Sic videmus pierunque acciderē, vt per quæ quis peccat, per eadem etiam puniatur. Contempsit illa Ecclesiam, quia calce & caducis lapidibus compacta esset: Deus Ecclesie suæ vindex, permisit illam calce & caducis lapidibus opprimi in interitum eius, & exemplum ac terrorem aliorum, vt discant homines prophani reuerentius sentire & loqui de rebus diuinis & Ecclesiasticis.

De funesto interitu exercitus Gasci, in septimana sancta carnibus vescentis & genio indulgentis.

CAP. LV.

ANno 1575. in septimana sancta, milites Comitum Ludouici à Nassau contempta religione veteri, carnibus passim vescabantur, & immodica lætitia efferebantur. Quocirca D. Philippus Olmenus, (qui nobis materiā belli Liuonici conscribendi olim suppeditauit) vir multæ experientie, magnæ pietatis, animi sagacis; resque futuras quandoque præsentientis, feliciter in Domino defunctus. Parochum
verò

verò id temporis agens in loco non valdè à
 castis militum istorum remoto, suos confort-
 abar, vt sacrum Quadragesimæ tēpus perge-
 rent religiosè peragere: illos quidē diuinis hu-
 manisque sanctionibus cōtemptis, nunc stre-
 nuè comessari carnibus, victitare & lætari, sed
 lugubre & funestum Pascha habituros: se ve-
 ro ac suos fausto & felici Paschate gauisuros.
 Quod & factum. Nam Catholicis post exactos
 sanctæ Quadragesimæ labores, Paschalem so-
 lemnitatem festiuis gaudiis celebrātibus, ecce
 subito feria 4. Pasce, vniuersus ille Ludouici
 exercitus cum ipso Comite Ludouico, omni-
 busque antesignanis cæsus & interfectus est,
 paucissimis fuga saluatis. Adhuc escæ erant in
 ore eorū, inquit Psalmista (*Psalm. 77*) & ira Dei
 adscendit super eos, & gladius Catholicorū de-
 norauit carnes & carniuros. Hanc stragem
 Gerhardus Candidus in appendice historia-
 rum Belgicarum Ioannis Meierij his verbis
 succinctè, vt cætera omnia, annotauit. Deci-
 moquarto, inquit, eiusdem mensis Aprilis
 die, auxiliares copiæ, quæ Auaici vires nite-
 bantur firmare, in Ericeto Mokensi, vulgò
auff der Woeker Heyden ab Hispanis fuzæ
 sunt, & dissipatæ, præcipui exercitus duces,
 Ludouicus & Henricus Nassouij Comites, &
 Christophorus Palatinus, nec inter viuos, nec
 inter mortuos reperti.

*De Senatore Geneuensi, qui cum supremi altaris la-
 pidem*

*pidem ad patibuli locum transtulisset, ut damnati
in illo plecteretur, primus in eodem decollatus est.*

CAP. LVI.

EXcusus est Antuerpiæ anno 1568. ab E-
manuele Troncio dialogus Passuanti
& Pasquini idiomate Belgico, de vita & mo-
ribus Caluini, Vireti, Bezae, & aliorum, ap-
probatus à Commissariis Regiæ Majestatis, in
quo cum multa de artibus & stratagematis
istorum hominum retulisset author, (qui gra-
uibus de causis, in prologo commemoratis,
nomen suum dissimulandum duxit,) tandem
sub libelli finem, quædam recenset digna me-
moratu. Ait enim, quendam ex Optimatibus
Genevæ consilio & auctoritate sua obtinuisse,
vt in basilica primaria D. Petro Apostolo
consecrata, summi altaris lapis, (quem Inno-
centius III. & alij canonum authores mensam
altaris vocant) loco moueretur, & in locum
supplicij transferretur, vt damnati in eodem
decollarentur, idque in contumeliam, & con-
temptum tremendorum mysteriorum. Con-
tigisse verò deinde, vt idem ille quantumuis
primarius Senator Geneuensis, primus in eo-
dem lapide capitali censura plecteretur, instar
Aman, (*Est her. 7.*) qui suspensus est in patibu-
lo, quod Mardocheo parauerat.

*De matrona Geneuensi, quæ Deiparam virginem ex
sacerdotes irridens, prolemque suam à sacerdote ba-
ptizari volens, mortuam sobolem posttridie enixa est.*

CAP.

Refertur in eodem Dialogo, iam tertium excuso (vt author in præfatione scribit) quod, cum Pharellus & Viretus primum Genevæ secretò concionarentur, & Catholicò ritu in solempni quodam festo virginis Deiparæ Processio cum SS. reliquiarum deportatione institueretur, matrona quædam primaria & Deiparam & sacerdotes irrisit, postmodum enixa sit puerum mortuum. Quo viso, aperte sinistram suam machinationem confessâ sit, nimirum se iam antea decreuisse, non permittere prolem suam à quoquam sacerdote baptizari, sicuti nec baptizata est.

De duobus viatoribus, quorum alter alterum cruce se signantem contra vim tempestatis, irridens, fulmine interijt.

Subiungitur & aliud in eodem Dialogo, memoratu dignum de duobus Genevæ Lausannam euntibus, cumque tempestas gravis ingrueret, cum tonitruo & fulgure arque alter illorum se signaculo S crucis antiquissimo Christianorum ritu muniret, alter cum irridens, sicine, inquit, vis muscas à naso tuo abigere? nam huiusmodi faciliis omnia sacra ludificantur: & ecce protinus denuo cælum intonat, idemque ille irrisor fulmine percussus moritur, altero isto cruce signato incolumi manente, qui mox rem gestam per totam Gene-

Geneuam diuulgauit. Ad omnē progressum, inquit Tertullianus, atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, & calcetum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunq̄ue nos conuersatio exerceat, frontem crucis signaculo terimus.

Ioan. Nauclerus in Chronicis generat. 50. memorabile exemplum de triginta Iudeis in diuiniſſ. Eucharistiis ſeuientibus, Circa annum D. 1492. grauiſſe punitis.

CAP. LIX.

Genus hominum, calamitosissimum Iudæi, nouissimè anno salutis 1492. die 22. mēsis Octob. in oppido Sternnbach, sub dominio Principum Magnopolensium, auxilio Petri Sacerdotis, Eleazar Iudæus & complices sui, Sacramentū Eucharistię diuinissimum per hostias maiorem & minorem obrinentes, has perforarunt, et cruo ilico profligit, quo linteam præinctum ruborē accepit. Quo miraculo territi, ad Petrum id deserunt. Principes autem illustres Balthasar & Magnus fratres, re comperta, cum vestigia vulnerum, quæ remanserant cernerēt, Iudæos cremari fecerunt xxx. numero. Petrus verò prædictus sacerdos se illis vendidisse confessus est, & quomodo post puncturas Iudęi Sacramentum cruentum & panno inuolutum sibi restituerint, & quòd, suffoderit in terram, ubi eo indicante, inuentum est cruore conspersum, Sacerdos degradatus

us ei incineratus fertur. In eodem autem loco
hodie multa fiunt miracula.

*Ex scripto, Anno 1391. Viennæ Austriae germanicè ty-
pis expresso, & in latinum conuerso, aliud non
dissimile, imò horribilius exemplum, de Iudæis
aliquot multis, qui ob sacras hostias cultro ab ipsis
pau. Fas, eodem anno Presburgi in Vngaria fulmine
tacti, vnâ cum domo, tribus tantum effugientibus
sunt exusti, sacris hostijs ab igne non attactis.*

CAP. LX.

Anno recuperatæ salutis. M. D. XCI. ipsis
Callendis Septembris Pragæ in Bohemia,
Iudæus quidam Leo nomine, multarum lin-
guarum, & in primis Hæbraicæ, Græcæ, & La-
tinæ peritissimus, ad fidem Christianam con-
uersus, ac Christum crucifixum verum Mes-
siam, humani generis redemptorem atq; ser-
uatore confessus, sacrum baptismum suscep-
sit. Qui quidem iam professione Christianus
Pragæ in Minorum, vt vocant, monasterio, in
D. Petri Rodani se familiaritatem ingressit, cu-
ius muneris erat, ægotantibus Christianis ex-
tremum & salutare corporis Christi porrigere
viaticum: Quare diligenter attendens, quo lo-
co sacra conderentur hostiæ, tres ex iisdem
chartæ inuolutas furtim abripuit, atq; Presbur-
gum in Hungariam profectus, non sine prodi-
tionis suspitione, ad Iudæum quendam diuertit.
Inter illos igitur quæstione aliquando de
Messiæ incarnatione, ac Venerabilis Sacra-
menti

menti mysterio orta, hospes ex Leone eccēter
 baptizato quærit, num aliquando sacram Eū-
 charistiam inter Christianos connumeratus
 sumpserit? Qui quidem nou modò se aliquo-
 ties eam sumpsisse, sed etiam apud se referua-
 uatas tres hostias à Christianis consecratas ha-
 bere, exposuit: ex quib⁹ hospiti suo duas nō in-
 uitus relinquens, ipse Nickosburgum profe-
 ctus Iudæis est, quibus hospes rei ordinem a-
 peruit, visum, vt pluribus Iudæorum conuo-
 catis, num aliqua Christianorum Sacramentis
 & mysterijs fraus ac dolus inesset, palam pro-
 baretur: Post multas consultationes inter con-
 uocatos habitas, tandem, horret animus dice-
 re, quidam ex ijs in hæc blasphemias voce-
 rumpens: Si Christianorum Deus es, id signo
 aliquo ostende, vtramq; hostiam mensæ im-
 positâ cultro appposito transixit, ex qua quidē
 punctura sanguis ad eò copiosus per mensâ ef-
 fluxit, vt oēs in summam admirationē rapere-
 tur, & attoniti starēt. Ob tã abominãdū & hor-
 ribile facinus Deus grauissimè offensus, domū,
 in qua flagitiū cōmissum, fulmine de celo teri-
 git, ipsamq; vnã cū hospite, ipsius vxore, duo-
 bus liberis, omnibusq; ceteris Iudæis, tribus tã-
 tū effugietibus, vindictæ igne ita exussit, vt ta-
 mē neq; mēsa, neq; hostia vlla incendijs indi-
 cia darēt. prefectus vrbis, extra ciuitatis pomē-
 ria arcē presidio tenēs, tanto cōspecto incendio,
 famulos ad idē restinguendū mittēs, à ciuib⁹
 pet

per eosdē rescivit incēdij originē ignorari, nisi quod in exustis adibus Iudeos aliquot, ciuibus ignorātib^o in quē surē, cōgregatos, omnes exceptis tribus, igne consumptos constaret.

Qui periculo exemptos summa dilligentia conquirens ex comprehensis diu nihil exprimerē potuit: sed quia eosdem quāstionibus nemere nō desinebat, vnus ex ijs, rem vt gesta erat, sine fūco aperuit. Hac narratione Præfectus omninō territus, hosce tres Iudeos pariter in carcerem conijci iubet, ac cū suis, quibus supplicij generibus tam sceleratos homines afficiat, deliberat. Tandem placuit, vt prima die viuis magna ex parte cutis detraheretur, sequenti verō pedes in feruida pice coquerentur, ac tertia demum die palis perforati ad regias vias alijs in exemplum exponerentur: quod & eo modo ac ordine factum est.

Faxit Deus, vt huiusmodi exemplis Christianę professionis homines hoc tam exulcerato sæculo moueātur, vt & pura consciētia hūc animæ cibū capit, & vitā & moribus cū maxima animi gratitudine, summo honore afficiāt; ne, si cū contēptim habeamus, inde grauius damnemur, vnde non minimum salutis nostrę momentum dependere videtur.

R. D. Ioannes Dantius Ecclesie Resensis Decanus, vir doctrina & pietate insignis, superioribus diebus ad nos perscripsit historiam in primis memorabilem, quę tamen vnā cum precedentibus, atque

ea,

peritineant, non inconcinne tamen, (quia heretici
ea, quæ supra cap. 56. habetur, ad librum primum
acciderunt) huic libro eas inseri posse in gratiam
lectoris, existimauimus.

Epistola D. Ioannis Dantij, Decani Resensis
ad Bredenbachium

Salue in Christo præstantissime D. Do-
ctor, amice integerrime. Salue quantum
velis, & quoties R. T. recordor: recordor au-
tem ferè quoditæ maxime cum in oculis ma-
nusque incurrunt lucubrationes seu patetis
optimi, seu vestræ. Ago semel immensas gra-
tias D. Doctori, quod hætenus nihil quod
sciam, prælo commiserit, cuius non exemplum
aliquod communicauerit suo Dantio. Lætus
nunc & auidus exspecto miraculosas illas &
æterna memoria dignas, ex optimis quibusq;
scriptoribus collectas historias, quibus Deus
omnipotens sua sacrosancta mysteria, charis-
simam matrem, &c. honorare, suisque electis
commendare dignatus est. Cõtuli, aliquoties
de materiæ præstantia & dignitate cum pio
sacerdote D. Iacobo Phirenio: qui non ita pri-
dem ostensis literis nostri Bredenbachij signi-
ficauit, illum peculiarem locum referuasse
τοῖς παραλαπομῖναις. Itaque facere non potui,
quin R. T. insigne miraculum, & per Gel-
driam, Cliuiam, Hollandiam, finitimosq; po-
pulos notissimum, quodq; ex patritiis Nouio-
magensibus apud Calcariam exsulantibus in-
falli-

fallibiliter cognouimus, de quo non minus dubitandum, quàm de subitanea morte Ananix & Sapphiræ apud Lucam, cōmunicarem. Quod si tempestiuè satis ad vos perferri contingat, & T. R. dignū iudicet, cui locus saltem curremus in opere concedatur, poterit illud T. R. quoad phrasin attinet, non nihil mutare, & re eadem permanente suo stylo vestire. Nos enim historiam ab ipso D. Antonio vernaculo sermone scriptam ad verbū propemodum in latinum conuertimus, idq; ex tempore. His paucis T. R. Christo *Φιλανθρώπῳ* æternum commendatam cupimus. Alias copiosius. Salutant te officiosè fratres vnà cum sorore. Vale prædilecte D. Bredenbachi. Subitò Rescæ, 17. die Iulij, anno M. D. LXX XIII.

Præst. R. T.

ad quæuis obsequia paratiss.

Io. Dantias E. R. D.

Memorabilis historia de quodam heretico in SS. Eucharistiam blasphemio, eiusque horrendo interitu.

CAP. LXI.

ANno Dominicæ Incarnationis 1561. antequàm Geusicus furor effrenatius eruperet, non minus horrendum quàm memorabile signum circa venerabilem Eucharistiã edidit Deus Opt. Max. Nouiomagi ad VVahallim fluuium, quæ ciuitas in ducatu Geldrig & antiquitate & populi frequentia & mercimonijs

N n

monijs

344 COLLATION. SACRAR.
monii priuilegijsq; celeberrima est. Accidit
ibi feria secunda Paschæ (quæ tum incidit in
septimum diem Aprilis) circiter horam diei
nonam, vt sermone in Ecclesia Parochiali si-
mul & collegiata, quæ protomartyri Stepha-
no sacra est, absoluto, alter parochorum no-
mine Antonius Vorstius vnâ cum ædituo seu
custode templi Ioanne Haeps accesseretur ad
ægroantem mulierculam, quæ in solemni die
Dominicæ resurrectionis ob corporis imbe-
cillitatem in templo non communicâta. De-
cumbat autē mulier in platea Regularium,
sic dicta, quod via illa per fundum Canonico-
rum Regularium in ea vrbe commorantium
iam olim sit minuta. Porro in altiore vici pa-
te, prope Vallum oppidi taberna erat meri-
toria, in qua parum honestè tunc temporis di-
uersabantur viri duo iuuenes: vni Nouiom-
gum patria erat, alteri Traiectum superius ad
Mosam. Vtroque ibidem tum ouum Pascha-
le, quod vacans, solito more elixum manibus
ostentante, certamen inicitur inter eos, idque
periculo hauriendi poculi cereuisiarj, vter
suum prius ouum glutire queat. Interim ad-
uentat pastor prædictus, cum Venerabili Sa-
cramento ouiculam suam infirmam in vici-
nia commorantem refecturus. Audita per pla-
team nola, quæ præferebatur Eucharistiæ, al-
ter ille, qui Traiectensis erat, in contemptum
tremendi mysterij, audacter dixit ad
sodalera
suum

suum, Ego ouum istud, quod manu teneo, ci-
 tius digluti uero, quàm agrotans muliercula
 Deastrum illum (teutonice *das gaedgen*)
 dixit, & protinus hians, ouum in os immisit
 volens traicere illud per gulam. Sed ecce præ-
 sentissimam Dei vindictam, qua præpeditus
 nullo modo ouum transmittere potuit. Hæ-
 rente autem illo in faucibus, cum miser ho-
 mo se statim suffocatum iri, nec spem vitæ re-
 liquam videret, oculis horribiliter contortis
 conspicit candelam sebaceam ex clauo pen-
 dentem. Arripit celerrimè sebaceum, & absq;
 mora iniicit ori, cupiens conansque candelæ
 tali protrudere ouum, sed frustra. Nihil enim
 aliud effecit, quàm quòd sebo candelæ in gut-
 ture apud ouum relicto, ellychnium seu fila
 nuda retraxerit. Hic spe frustratus humi pro-
 cumbit instar bouis mactati, memoria, lo-
 quendique facultate omninò priuatus. Et su-
 pinus iacens, fuliginosum & velut Aethiopi-
 cum induit vultum: & gutture diuina vltione
 contracto tristissimam efflat animam, Paro-
 cho memorato cum sacrosancto illo pane cæ-
 li adstare. Is enim, simulatque infirmam com-
 munionis participem fecisset, ex illa domo
 rediens, audit miserabiles voces ex taberna vi-
 cina resonantes: horrore percussus introcur-
 rit cum Venerabili Sacramento, rogat quid il-
 lic sit negotij, audit ex ore præsentium rei ge-
 stæ seriem, hominem diuinitus percussum vi-

det humi palpitantem, & cum morte certantem, & paulò post expirantis guttur fractum, ouo nunc instar tuberis intercutanei in altero colli latere, & non in faucibus residenti. Hæc ego ad verbum scribo ex ore ipsius Parochi, Domini Antonij Vorstensis, qui apud Nouiomagenses curam gessit animarum annis 26. & amplius magna cum laude, vsque ad extremos furores Geusiorum, Parochus pariter & Canonicus ibidem: in præsens autem ob verbi diuini gratiam & bonitatem suam Catholico Resensium gregi gratissimus pastor. Miraculum istud nulla vnquam obliuione obliterandum, non sermone tantum omnium ferè Belgij habitatorum, verùm etiam publico carmine celebratur, quod ab omnipotente misericordia Dei profectum creditur, ad constabiliendam Catholice fidei veritatem, quo tempore grauissima imminebat persecutio.

De quodam Antuerpiensi in Ven. Patres Societatis IESV recentè vrbe eiectos contumelioso, eiusque diuina yllione.

CAP. LXII.

VIr quidam doctrina & pietate spectatissimus nuper Antuerpia ad nos persecutus, quod cum Ven. Patres Societatis IESV è Collegio suo recentè istuc antea erecto, factiosorum hominũ opera eiecti, vrbeque excedere iussi essent, totaque iam Collegij domus vacua esset ac desolata, quidam Caluini-

sticæ

Alia factionis sectator in eam se proripuit, & colligati straminis fasciculum, (qui ædibus pestis contagio infectis appendi consuevit) è fenestra suspendit, in derisum & cõtumeliam Patrum, moxque alius quidam eiusdẽ factionis, ostium pulsauit: alter verò qui fasciculum suspenderat, Quid, inquit, hic pulsas: videtne insignis pestilentie: vniuersi hic peste sunt sublati. Eodem die pestis domum istius irrisoris inuasit, cùm tamen ante nulla circumquaque esset pestis contagio.

De quibusdam factiosis, qui cùm sacris Litaniis & sacerdotibus insultassent, de quæ eorum exsilio festum diem agerent, diuinam persenserunt vliionẽ.

CAP. XLIII.

Circa idem tempus, cùm Antuerpiæ in platea cochlearia vulgò appellata, plerique rerum nouarum studiosi conuenissent, diemque festum agerent ob Patres Societatis IESV urbe submotos, ac pernã bene elixam in medium plateæ adferentes, læti epularentur, ac deinde ad choreas, & tripudia sese dederent, ecce paulò post, istius plateæ habitatores tanta inuasit pestis, vt circiter 40. ea lue statim exstinguerentur, inter quos & capitaneus, & præcipui incolæ istius loci fuerunt. Idem quoque paucos ante menses, Catholicos scomatibus & dieterijs diuexarant, cùm iuxta antiquissimum totius Ecclesiæ Catholicę ritum, in diebus Rogationum ab æde sacra D. Michaelis

chaëlis, ad basilicam Deiparæ Virginis sacras
Litantias solemniter & religiosè peragerent.
Vtriusque facinoris impietatem, vna vltione
Deus vindicauit, vt qui antea dissimulando se
mitem & longanimum ostenderat, nunc vin-
dicando, se Deum vltionis declararet.

*De quodam heretico in sacri ieiunij religionem
tremendum sacrificium contumelioso, cuiusque sa-
messo interito.*

CAP. LXIII.

Contigit prope ciuitatè Hardervicum,
Catholicum quendam in die Cinerum
agere in diuersorio inter hereticos, qui eum
icentaculum sumerent, & Catholicum inuita-
rent, vt cum ipsis ientaret, isque antiqua iei-
unij religione ductus, renueret, illi hominem
dicteris & contumeliis exceperunt, dicitan-
tes, si sacrum audisset, iam faciliorem fore ad
ientandum. Eue stigio quidam ex illis profli-
ens, Ego, inquit, operam hanc illi facile presti-
turo, arreptumque orbem mensarium eleua-
uit in despectum tremendi sacrificij SS. Eu-
charistia, moxque eleuata in altu brachia ob-
siguere, vt ad se reducere non posset, pauloq;
post in eodem loco expirauit. Hæc, vna cum
precedenti historia à viris integerrimis & si-
de dignissimis ad nos perlata sunt.

*De quodam Pæcone Evangelico, in Ecclesia Cathol.
ceremonias & eleuationem SS. Eucharistia con-
tumelioso, cuiusque vltione diuina.*

CAP.

ANno Dominicæ Incarnationis 1578. Syl-
 ueducis Brabantia contigit (sicuti à viro
 admodum fidedigno, qui id temporis Sylue-
 ducis fuit, accepimus,) vt quidam nonorum
 dogmatum præco, in Ecclesia parœciali D. Pe-
 tri à postoli concionaretur, qui cùm inter cæ-
 tera eleuationem SS. Eucharistiæ miris cachin-
 nis & contumelijs exagitarer, aliasque Catho-
 licæ Ecclesiæ cæremonias effreni verborum
 petulantia proscinderet, mox in ipso sugge-
 stu, inter ipsa profanæ sermocinationis
 ludibria, diuinitus morbo corrip-
 tur, animamque non multò
 post exhalat, & clama-
 à suis sepe-
 litur.

ND 4 COL